

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN
İLETİŞİM BECERİLERİ VE ÇATIŞMA EĞİLİMLERİ İLE
ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİ VE PROBLEM
DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Mehlika KÖYCEĞİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MART, 2017

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Mehlika

Soyadı : Köyceğiz

Bölümü : Okul öncesi Öğretmenliği

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin İletişim Becerileri ve Çatışma Eğilimleri ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

İngilizce Adı : A Study on the Relation of the Communication Skills and Conflict Tendencies of the Parents with Pre-school Children and the Social Skills and Problematic Behaviour of their Children

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Mehlika KÖYCEĞİZ

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Mehlika Köyceğiz tarafından hazırlanan Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin İletişim Becerileri ve Çatışma Eğilimleri ile Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Saide ÖZBEY

Temel Eğitim Bölümü, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ

Temel Eğitim Bölümü, Hacettepe Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Gülümser GÜLTEKİN AKDUMAN

Temel Eğitim Bölümü, Gazi Üniversitesi

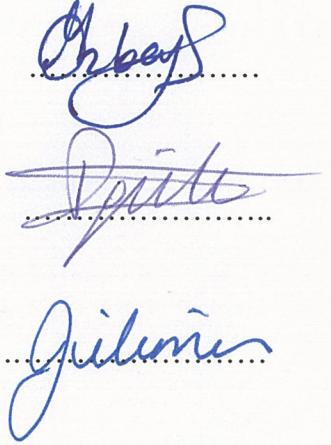
Tez Savunma Tarihi: 21/03/2017

Bu tezin Temel Eğitim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Unvan Ad Soyad

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Annem Mukaddes KÖYCEĞİZ ve Babam Şahin KÖYCEĞİZ'e

TEŞEKKÜR

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışma birçok değerli insanın katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle araştırmanın her aşamasında bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım, beni her zaman en iyiye yönlendirerek rehberlik çalışmalarını büyük bir titizlikle gerçekleştiren, bundan sonraki akademik hayatımda izleyeceğim yola ışık tutan ve beni motive eden tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Saide ÖZBEY hocama saygılarımı sunar teşekkür ederim.

Bu aşamaya gelmemde emeği geçen bütün öğretmenlerime, akademik bakış açısıyla bana yol gösteren üniversite hocam Sayın Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT'e, tez konusu seçiminde yardımcı olan hocam Sayın Araş. Gör. Aslı BALCI'ya, yabancı kaynak taramamda yardımcı olan hocam Sayın Okt. Rahmi KARADABAĞ'a, araştırmanın her aşamasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her zaman bana güvenen ve inanan annem Mukaddes KÖYCEĞİZ'e, babam Şahin KÖYCEĞİZ'e ve kardeşim Şeref KÖYCEĞİZ'e, araştırmam boyunca her zaman yanımda olarak bana destek olan arkadaşlarım Cansu YALÇIN DOĞAN, Kamer Özge ARSLAN, Mehmet KÖSE ve Suna ALTAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Veri toplama sürecinde bana yardımcı olan Erzurum Palandöken, Yakutiye ve Aziziye merkez ilçelerindeki anasınıfları, bağımsız anaokulları ve özel anaokulları idarecileri ve öğretmenleri ile bu kurumlara devam eden 48-72 aylık çocukların ailelerine teşekkür ederim.

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN
İLETİŞİM BECERİLERİ VE ÇATIŞMA EĞİLİMLERİ İLE
ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİ VE PROBLEM
DAVRANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mehlika Köyceğiz

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mart, 2017

ÖZ

Araştırma okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 2015-2016 Eğitim Öğretim yılında Erzurum'un Aziziye, Palandöken ve Yakutiye merkez ilçelerinde bulunan resmi ilköğretim okullarının anasınıfları, bağımsız anaokulları, özel ilköğretim okullarının anasınıfları ve özel anaokullarına devam eden 48-72 aylık çocuklar ve aileleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini evrenden tesadüfi küme örnekleme formülü kullanılarak belirlenmiş 577 çocuk ve ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmada “Genel Bilgi Formu”, “Sosyal Beceri Ölçeği”, “Problem Davranış Ölçeği”, “Çatışma Eğilimi Ölçeği” ve “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda;

Ebeveynlerin iletişim becerilerinin; anne-baba değişkeni, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, babanın yaşı ve annenin mesleğine göre farklılık gösterdiği ($p<0.05$); ebeveyn evlilik yılı, annenin yaşı ve babanın mesleği gibi değişkenlere göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0.05$). Ebeveynlerin çatışma eğilimleri; anne-baba değişkeni, annenin öğrenim durumu, babanın yaşı, annenin mesleği ve babanın mesleği gibi değişkenlere göre farklılık gösterdiği ($p<0.05$); ebeveyn evlilik yılı, babanın öğrenim durumu ve annenin yaşı gibi değişkenlere göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0.05$). Ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın alt boyutlarından aldıkları puanlar ile “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile “Problem Davranış Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Beceri, Problem Davranış, İletişim Becerisi, Çatışma Eğilimi

Sayfa Adedi: 158

Danışman: Doç. Dr. Saide Özbey

**A STUDY ON THE RELATION OF THE COMMUNICATION SKILLS
AND CONFLICT TENDENCIES OF THE PARENTS WITH PRE-
SCHOOL CHILDREN AND THE SOCIAL SKILLS AND
PROBLEMATIC BEHAVIOUR OF THEIR CHILDREN**

Masters' Degree

Mehlika Köyceğiz

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCE

March, 2017

ABSTRACT

The study has been conducted to examine the relation between the communication skills and conflict tendencies of the parents with pre-school children and the social skills and problem behaviours of their children. The population of the study consists of children of 48-72 months attending to the nursery classes, independent kindergartens and private kindergartens of the official primary schools in the central districts of Aziziye, Palandöken and Yakutiye of the Erzurum Province in the academic year of 2015-2016. The sample of the study consists of 577 children and their parents who were determined by the random cluster sampling method. The study used the “General Knowledge Form” the “Social Skill Scale”, the “Problem Behaviour Scale” to, “Conflict Tendency Scale” and the “Parent-Child Communication Evaluation Tool”. As a result of the study; It was determined that the

communication skills of the parents varied according to the variables of mother-parent variable, education status of the mother, education status of the father, age of the father and the occupation of the mother ($p < 0.05$), but didn't vary according to the variables like the marriage year of the parents, age of mother and occupation of father ($p > 0.05$). It was found that the conflict tendencies of the parents varied according to the variables like parents, education status of mother, age of father, occupation of mother and occupation of father ($p < 0.05$); marriage year of parents, education status of father and age of mother ($p > 0.05$). A negative and significant relation was found between the scores of parents from the subdimension of the "Parent-Child Communication Evaluation Tool" and their scores from the total of the "Conflict Tendency Scale". A negative and insignificant relation was found between the scores of children from the "Social Skill Scale" and their scores from the total of the "Problem Behaviour Scale".

Key Words: Social Skill, Problematic Behaviour, Communication Skill, Conflict Tendency.

Page Number : 158

Supervisor : Associate Professor Saide Özbey

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
İTHAF	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Cümlesi.....	3
Alt Problemler.....	3
Araştırmanın Amacı.....	5
Araştırmanın Önemi.....	5
Sayıtlar	7
Sınırlılıklar.....	8

Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	9
KURAMSAL TEMELLER.....	9
Sosyal Beceriler.....	9
Sosyal Becerinin Tanımı.....	9
Sosyal Becerilerin Kazanılmasının Önemi.....	10
Problem Davranışlar.....	11
Sosyal Beceri ve Problem Davranışların Gelişiminde Ailenin Rolü.....	13
İletişim.....	14
İletişimin Önemi.....	15
Aile İçi İletişimin Çocukların Davranışları Üzerine Etkisi.....	16
<i>Eşler Arası İletişimin Çocukların Davranışları Üzerine Etkisi.....</i>	<i>16</i>
<i>Anne-Baba-Çocuk İletişiminin Çocukların Davranışları Üzerine Etkisi.....</i>	<i>17</i>
Çatışma Eğilimi	20
İletişim Çatışmalarının Nedenleri.....	20
Ebeveynlerin Çatışma Eğilimlerinin Çocuk Üzerindeki Etkisi.....	21
Çatışma Çözme Sürecinde Ebeveynin İletişim Becerisinin Rolü	22
BÖLÜM III.....	23
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	23
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Problem Davranışları İle İlgili Araştırmalar.....	23
Ebeveynlerin İletişim Becerileri ve Çatışma Eğilimleri İle İlgili Araştırmalar.....	29

BÖLÜM IV.....	35
MATERYAL VE YÖNTEM.....	35
Araştırmanın Modeli.....	35
Evren ve Örneklem.....	35
Veri Toplama Araçları.....	36
Verilerin Toplanması.....	39
Verilerin Analizi.....	40
BÖLÜM V.....	43
BULGULAR VE TARTIŞMA.....	43
BÖLÜM VI.....	101
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'na İlişkin Sonuçları.	101
Ebeveynlerin Çatışma Eğilimlerine Yönelik Durum Tespitine İlişkin Sonuçlar.....	103
Öneriler.....	105
KAYNAKLAR.....	107
EKLER.....	129
Ek 1. Milli Eğitim İzin Yazısı.....	130
Ek 2. Araştırma Değerlendirme Formu.....	131
Ek 3. Örneklemdeki Çocuk Sayısına İlişkin Yazı	132
Ek 4. Çatışma Eğilimi Ölçeği İzin Yazısı.....	133
Ek 5. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçekleri İzin Yazısı.....	134
Ek 6. ABCİDA İzin Yazısı.....	135

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 2. Çocukların Kardeş Sayısına Göre Dağılımı.....	42
Tablo 3. Çocukların Doğum Sırasına Göre Dağılımı.....	42
Tablo 4. Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresine Göre Dağılımı.....	42
Tablo 5. Çocukların Okul Türüne Göre Dağılımı.....	43
Tablo 6. Çocukların Aileye Sahip Olma Durumuna Göre Dağılımı.....	43
Tablo 7. Çocukların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı.....	43
Tablo 8. Ebeveynlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı.....	44
Tablo 9. Ebeveynlerin Evlilik Yıllarına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 10. Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	44
Tablo 11. Babaların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı.....	45
Tablo 12. Annelerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımı.....	45
Tablo 13. Babaların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı.....	45
Tablo 14. Annelerin Meslek Değişkenine Göre Dağılımı.....	46
Tablo 15. Babaların Meslek Değişkenine Göre Dağılımı.....	46
Tablo 16. Ebeveyn Değişkenine Göre Anne-Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları	47
Tablo 17. Ebeveynlerin Evlilik Yılı Değişkenine Göre Anne Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	49

Tablo 18. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	50
Tablo 19. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	52
Tablo 20. Yaş Değişkenine Göre Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	54
Tablo 21. Yaş Değişkenine göre Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	55
Tablo 22. Meslek Değişkenine Göre Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları.....	57
Tablo 23. Meslek Değişkenine Göre Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	58
Tablo 24. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	60
Tablo 25. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	61
Tablo 26. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	63
Tablo 27. Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	66
Tablo 28. Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	67
Tablo 29. Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	68

Tablo 30. Ebeveyn Değişkenine Göre Anne-Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları.....	71
Tablo 31. Ebeveynlerin Evlilik Yılı Değişkenine Göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	73
Tablo 32. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Annelerin Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	75
Tablo 33. Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	78
Tablo 34. Yaş Değişkenine Göre Annelerin Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	80
Tablo 35. Yaş Değişkenine Göre Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	81
Tablo 36. Meslek Değişkenine Göre Annelerin Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları.....	83
Tablo 37. Meslek Değişkenine Göre Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	85
Tablo 38. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	87
Tablo 39. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	88
Tablo 40. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	89
Tablo 41. Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon.....	91

Tablo 42. Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	92
Tablo 43. Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	93
Tablo 44. Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	95
Tablo 45. Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi.....	97

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ABCİDA Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

ÇEÖ Çatışma Eğilim Ölçeği

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireyin bulunduğu topluma ayak uydurabilmesi ve toplum tarafından kabul görebilmesi kurduğu sosyal ilişkiler ile alakalıdır. İnsanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmek için sahip olunması gereken bir takım beceriler vardır. Sosyal beceriler olarak tanımlanan bu beceriler sayesinde bireyler sosyalleşir ve topluma ayak uydurur. “Sosyal beceri; bireyin kişiler arası durumlarda çevrelerinden pekiştirme elde etmek veya sürdürmek için kullandıkları belirlenebilir (teşhis edilebilir) öğrenilmiş davranışlardır” (Kelly’den aktaran Bacanlı, 1999, s. 20).

Sosyal beceriler zamanında kazanılmadığında çocuğun bu becerileri sonraki yıllarda kazanması zorlaşabilir. Zamanında kazanılmayan beceriler ise çocukların sosyal ilişkilerini ve davranışlarını olumsuz yönde etkiler. Çocukların sosyal ortamlarda kurdukları ilişkiler ve sergiledikleri sosyal beceriler gözlemlenerek desteklenmesi gereken becerileri ile ilgili zamanında önlem alınabilir (Çağdaş, 2000, s. 36). Erken dönemlerde tanımlanamayan topluma uyum sorunlarının değiştirilmesi ve iyileştirilmesi zor olabilmektedir. Okul öncesi dönemde verilen sosyal beceri eğitimi; sosyal becerilerin kazanılması, sağlıklı ilişkiler kurulması ve sonraki yıllarda ortaya çıkabilecek problem davranışların önlenmesi açısından oldukça önemlidir (Özbey, 2009, s. 28). “Problem davranışlar, bireyin yeni bir beceri öğrenmesini engelleyen ve ortamların dışında kalmasına neden olan, kendisine ya da diğerlerine zarar veren, aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplumun sosyal normlarına uymayan davranışlar olarak da tanımlanır” (Zarkowska ve Clement’den aktaran Kanlıklıçer, 2005, s. 5). Çocuklarda görülen problem davranışlar; zarar verme, kızgınlık, küfür ve kötü sözler söyleme, ısırma, konuşma problemleri, hırsızlık, korku, kaygı,

depresyon, suça yönelik davranışlar, diğer çocuklara fiziksel zarar verme, tırnak yeme, kıskançlık, hiperaktiflik, içe kapanıklık, saldırganlık, antisosyal davranışlar, korku, tedirginlik ve yalan söyleme gibi davranışlardır (Özbey, 2009, s. 45; Taner Derman ve Başal, 2013, s. 119; Uyanık Balat, Şimşek ve Akman, 2008, s. 264; Yaşar Ekici, 2014, s. 72).

Çocuklarda problem davranışların meydana gelmesinde birçok faktör rol oynamaktadır. Bu etkenlerden en önemlisi çocuğun model aldığı ve ilk sosyalleşmeye başladığı çevre olan ailedir. Aile içerisinde ebeveynlerin çocukla olan iletişimi, kurdukları ilişkiler ve çocuğa yaklaşımları çocuğun yaşamında izler bırakmaktadır. Çocuğun yaşamını ve kişiliğini şekillendiren bu izlerin olumlu olabilmesi için öncelikle anne ve baba tutumları, eşler arası ilişkiler ve ebeveynin çocukla iletişimi sağlıklı olmalıdır (Efe, 2005, s. 19; Öksüz, 2002, s. 155).

Çocuğun cinsiyeti, parçalanmış ya da tam aileye sahip olma durumu, tek ebeveynle yaşama durumunda diğer ebeveynle olan ilişkiler, anne-baba arasında yaşanan çatışmalar, boşanma, aile içi iletişim bozuklukları, anne ve babanın olumlu ya da olumsuz kişilik özellikleri, anne baba tutumları, yoksulluk, olumsuz çevre koşulları, ebeveynle çocuk arasında zayıf bağlar, eğitim seviyesi, alkol ve madde bağımlılığı, ailede yaşayan diğer bireyler çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinde etkili olan aileye ilişkin faktörlerdir (Akbaba, 2004, s. 296; Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000, s. 15; Çetinkaya, 2011, s. 569; Gürşimşek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci, 2004, s. 365; Kızıldağ, 2003, s. 1).

İnsanlar yaşadıkları toplumda birbirleriyle sürekli iletişim halindedir. İletişim becerisinin gelişmediği toplumlarda bir sorunu çözmek amacıyla başlatılan iletişim kısa sürede tartışmaya dönüşür (Cüceloğlu, 2012, s. 12). Bu durumda sağlıklı bir iletişim gerçekleştirilemez ve çatışmalar yaşanır. İletişimde yaşanacak olumsuzluklar ve çatışmalar iletişimin etkili olmasına engel olur. Çocuğun sağlıklı bir gelişim gösterebilmesi için aile içindeki davranışların tutarlı olması gerekmektedir. Aile içinde yaşanacak tutarsızlıklar ve çatışmalar sağlıklı bir iletişim gerçekleşmesine engel olur. Bu açıdan bakıldığında aileler çocuğa yol göstermek ve olumlu iletişim gerçekleştirmek konusunda doğru rol model olmalıdır. Aile ortamında olumlu iletişim deneyimleri kazanan çocuklar sosyal ilişkilerini düzenleme ve olumlu ilişkiler kurabilme konusunda başarılı olmaktadır (Alpan, 2001, s. 24; Yavuzer, 1995, s. 112). Bu bağlamda çocuğun yakın çevresindeki kişilerin sosyal davranış

ve iletişim konusunda etkili bir model olmaları onun sosyal gelişimini olumlu etkileyecek; bu da ortaya çıkabilecek problemleri önleyecektir (Neslitürk, 2013, s. 40).

Problem Durumu

Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasında ilişki var mıdır?

Alt Problemler

Araştırmanın ana problemi doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1-Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlerin iletişim becerileri;

- a) Ebeveyn
- b) Ebeveynlerin evlilik yılı
- c) Annenin öğrenim durumu
- d) Babanın öğrenim durumu
- e) Annenin yaşı
- f) Babanın yaşı
- g) Annenin mesleği
- h) Babanın mesleği

gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

2- Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Sosyal Beceri Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile annelerinin *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı*'ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

3- Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Sosyal Beceri Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile babalarının *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı*'ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

4-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Sosyal Beceri Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı*'ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

5-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile annelerinin *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı*'ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

6-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile babalarının *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı*'ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

7-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı*'ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

8-Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlerin çatışma eğilimleri;

- a) Ebeveyn
- b) Ebeveynlerin evlilik yılı
- c) Annenin öğrenim durumu
- d) Babanın öğrenim durumu
- e) Annenin yaşı
- f) Babanın yaşı
- g) Annenin mesleği
- h) Babanın mesleği

gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

9-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Sosyal Beceri Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile annelerinin *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

10-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Sosyal Beceri Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile babalarının *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

11-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Sosyal Beceri Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

12-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile annelerinin *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

13-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile babalarının *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

14-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

15-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı*'ndan aldıkları puanlar ile *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

16-Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların *Sosyal Beceri Ölçeği*'nden aldıkları puanlar ile *Problem Davranış Ölçeği*'nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Araştırma; okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla planlanmıştır.

Araştırmanın Önemi

Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılan etkinliklerde çocukların belirli davranışları kazanmasının yanı sıra tüm gelişim alanlarının bir bütün olarak geliştirilmesi ve desteklenmesi oldukça önemlidir. Çocuğun diğer gelişim alanlarıyla paralellik gösteren sosyal gelişimi ise toplumsallaşma sürecini kapsar. Bu süreçte çocuk, içinde yaşadığı sosyal çevrenin yapısını ve değerlerini ebeveynlerinin rehberliği ile öğrenir.

Çocukların sosyal becerilerinin temelini oluşturduğu ortam aile ve aile içi etkileşimlerdir. Aile sisteminin içinde, ebeveynlerin ev ortamının duygusal atmosferi, eşlerin memnuniyetleri, aile üyelerinin yaşları, cinsiyetleri, psikolojik ve ekonomik refah düzeyleri sıralanabilmektedir. Özellikle ebeveyn ve çocuk etkileşimlerinin çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerinde önemli etkileri olduğu tespit edilmiştir (Ömeroğlu vd., 2014, s. 22).

Çocuğun sosyalleşme sürecinde; kişiler arası ilişkileri yürütebilmesi ve toplum tarafından kabul görebilmesi için bir takım sosyal becerilere sahip olması gerekir. Özellikle bilim alanında meydana gelen hızlı değişimler toplumsal yaşamı ve bireylerin sahip olması gereken bilgi ve becerileri etkilemiştir. Bu hızlı değişim sonucunda sosyal becerilere sahip olmak büyük ölçüde önem kazanmıştır (Günindi, 2011, s. 1).

Sosyal becerilerin erken dönemlerde geliştirilememesi çocukta; davranışsal ve sosyal problemlere neden olmasının yanı sıra, yaşamının ileri dönemlerinde okuldan atılma, suçla karışma ve mesleğinde yeterli performans sergileyememe gibi bir takım olumsuz sonuçlar meydana getirebilmektedir. Çocuklardaki olumsuz davranışların erken fark edilmesi; davranışın çocuklarda kalıcı olmasının ve çocuğun ileri ki yıllarda yaşayacağı davranış problemlerinin önlenmesi açısından oldukça önemlidir (Özbey, 2009, s. 27).

Çocuklar sosyal beceri sergileme ve davranış gelişiminde aile bireylerini model alırlar. Anne-babalar, iletişim sürecini etkili bir şekilde yöneterek sağlıklı bir iletişim gerçekleştirme konusunda çocuklarına doğru rol modeller olabilirler. Böylece, aile ortamında olumlu iletişim deneyimleri kazanan çocuklar dili etkili bir şekilde kullanarak, duygu ve düşüncelerini açık ve anlaşılır bir şekilde ifade etme ve sosyal ilişkilerini düzenleme konusunda başarılı olabilirler (Alpan, 2001, s. 24; Arabacı, 2011 s. 1-2, Yavuzer, 1995, s. 112).

Etkili iletişimin sağlanamaması iletişim çatışmalarına neden olur ve sağlıklı bir iletişim gerçekleştirilemez. Ailelerle yaşanacak çatışmalar çocukların gelişimini olumsuz yönde etkilerken; pek çok davranış problemine de neden olur. İletişim becerisi yeterince gelişmemiş ebeveyne sahip olan çocuk anne babasının onu tam olarak anlayamaması, istek ve ihtiyaçlarını tam olarak karşılayamaması durumunda öfkelenir ve ailesiyle çatışmalar yaşar. Bunun sonucunda da bir takım davranış sorunları meydana gelir. Taraflar arasında anlaşamama durumu söz konusu olduğunda iletişim becerileri konusunda yaşanan problemlerin ve çatışmaların çocukların davranışlarına yansımaları kaçınılmazdır (Öz, 1997c, s. 23-24).

Teknolojideki gelişmeler kişilerarası iletişimi olumsuz yönde etkilemiş; sosyal beceri eksikliklerini, davranış problemlerini ve çatışmaları da beraberinde getirmiştir (Dökmen,

2009, s. 61). Bunun yanı sıra gerek toplumdaki köklü değişimler gerek aile kurumundaki farklılaşmalar (tek ebeveynlilik, kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almaya başlaması, çekirdek aile, boşanma oranlarının artması vb.) ailenin çocuğa sosyal becerilerin kazandırılmasındaki etkin rolünü azaltmıştır (Özbey, 2009, s. 10).

Bu doğrultuda literatür incelendiğinde; yapılan sosyal beceri ve problem davranış çalışmalarında çocukların sosyal beceri ve problem davranışları okul öncesi eğitime devam etme süresi, anne- baba eğitim düzeyi, ailenin ekonomik durumu, çocukların cinsiyeti, doğum sırası, ebeveyn tutumları gibi faktörler açısından incelenmiş fakat ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimlerini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılacak bu araştırmada literatürdeki diğer araştırmalardan farklı olarak ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuğun sosyal becerileri ve problem davranışları ile ilişkisini inceleyerek araştırmacılara ve ebeveynlere yol gösterebileceği ümit edilmektedir. Ayrıca bu çalışma Erzurum örnekleminde yapılacak ilk çalışma olması açısından önem taşımaktadır.

Sayıtlar

- Araştırmada kullanılacak ölçme aracını öğretmenlerin her çocuk için tarafsız olarak dolduracakları varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılacak *Problem Davranış Ölçeği*'nin çocukların problem davranışlarını ölçeceği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılacak *'Sosyal Beceri Ölçeği*'nin çocukların sosyal becerilerini ölçeceği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılacak *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)* 'nın ebeveynlerin iletişim becerilerini ölçeceği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılacak *Çatışma Eğilimi Ölçeği*'nin ebeveynlerin çatışma eğilimlerini ölçeceği varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılacak ölçme araçlarını ebeveynlerin objektif bir şekilde dolduracağı varsayılmaktadır.
- Araştırma kapsamında belirlenen örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- Araştırma, 2015-2016 Eğitim-Öğretim yılında Erzurum ili merkez ilçelerinden Aziziye, Yakutiye ve Palandöken’de bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilköğretim okullarının anasınıfları ile bağımsız anaokullarına devam eden 48-72 aylık çocukların aileleri ve öğretmenleri ile sınırlıdır.
- Araştırmada ölçme aracı olarak kullanılacak *Problem Davranış Ölçeği*’ inden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırmada ölçme aracı olarak kullanılacak *Sosyal Beceri Ölçeği*’ inden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırmada ölçme aracı olarak kullanılacak olan ‘*Çatışma Eğilimi Ölçeği*’ ile elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılacak *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABCİDA)* ‘ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

İletişim Becerisi: Sözel ve sözel olmayan mesajlara duyarlılık, etkili dinleme ve tepki verme sürecidir (Baker ve Shaw’dan aktaran Korkut, 2005, s. 143).

Sosyal Beceri: Sosyal ilişkileri başlatan, devamını sağlayan ve sosyal ilişkilerde yaşanan sorunların çözümünde kolaylık sağlayan davranışlardır (Gülay ve Akman, 2009, s. 14).

Çatışma: Birey ya da grupların arasında çeşitli nedenlerden dolayı meydana gelen anlaşmazlık ve birbirine ters düşme durumunda oluşan bir etkileşim sürecidir (Gümüşeli, 1994, s. 21).

Problem Davranış: Gelişim evrelerinin getirdiği doğal zorluklar ve yakın çevrenin olumsuz etkileri sonucu çocukta meydana gelen duygusal tepkilerdir (Yavuzer, 2003, s. 228).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER

Sosyal Beceriler

İnsanın doğumu ile başlayan sosyal gelişim yaşamı boyunca devam eder ve içinde yaşadığı sosyal çevreye uyumunu kolaylaştırır (Aral, Bulut, Baran ve Çimen, 2001, s. 62). Çocukların sosyal ortamlara uyum sağlamasında sosyal beceriler oldukça önemlidir. Sosyal beceriler; paylaşma, iletişim kurma, akran ilişkileri, yönergelere uyma, problem çözme, kendini yönetme davranışlarını kapsayan ve olumlu sosyal ilişkiler kurmayı sağlayan becerilerdir (Stanley, 2010, s. 26; Şahin, 2010, s. 182).

Sosyal beceriler, kişiler arası iletişimde önemli rol oynayan; bireyin, yardım etme, izin isteme, paylaşma, özür dileme, selamlaşma, sırasını bekleme, yönergelere uyma gibi sosyal becerilere sahip olmasını sağlayan ve diğer bireylerle sağlıklı bir iletişim kurmasına olanak tanıyan becerilerdir (Elibol Gültekin, 2008, s. 1).

Sosyal Becerinin Tanımı

Sağlıklı sosyal ilişkiler kurmayı ve toplumsallaşmayı sağlayan sosyal becerilere ilişkin literatür tarandığında farklı tanımlara yer verildiği görülmektedir.

Sosyal beceri; Avcıoğlu (2007)'na göre bireyin toplumda olumlu sosyal ilişkiler kurmasını sağlayan öğrenilmiş davranışlar; Kaf (2000)'a göre sosyal ortam içerisinde yapılması gereken, bireylerin etkileşimini geliştiren beceriler; Acun Kapıkıran, Bora İvrendi ve Adak (2005)'a göre ve Combs ve Slaby (1977)'e göre akran ilişkileri, iletişim, problem çözme ve olumlu sosyal ilişkileri başlatarak devam ettirmeyi sağlayan beceriler; Korinek ve Popp

(1997)'a göre sözel ifadeler, yüz ifadeleri ve beden hareketleri gibi beceriler; Özabacı (2006)'ya göre başkaları ile iletişimi sağlayan, sosyal açıdan öğrenilmiş davranışlardır.

Sosyal Becerilerin Kazanılmasının Önemi

Doğduğu andan itibaren sosyal çevreye uyum sağlama ve sosyalleşme çabası içinde olan birey sosyal ihtiyaçlarını gidermek için çaba harcar (Atay, 2005, s. 127). Anne; çocuğun iletişim kurduğu, dünyayı tanımak ve davranışlarda bulunmak için örnek aldığı ilk kişidir. Çocuk annesi tarafından gösterilen ilişki biçimine göre çevresiyle kurduğu ilişkiyi biçimlendirir ve sosyalleşir (Dönmezer, 1999, s. 30).

Çocukların çevrelerindeki insanlarla etkileşime girerek sosyal ilişkileri keşfetmesinde önemli rol model olan anne babalar çocuğun sosyalleşmesine rehberlik eden kişilerdir (Yıldız, 2012, s. 415). Çocuğun ilk sosyal deneyimleri edindiği aile ile kuracağı ilişki hayatının geri kalan kısmında insanlar ile kuracağı ilişkinin temelini oluşturur (Dodson, 1997, s. 19; Ömeroğlu ve Ulutaş, 2007, s. 75 ve Yavuzer, 2005a, s. 129). Çocuk yaşamın ilk yıllarında ailesi ve çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurmuşsa yaşamının sonraki dönemlerinde başkaları ile kuracağı ilişkiler de olumlu olur ve çocuğun sosyalleşmesi kolaylaşır (Orçan, 2009, s. 123). Ayrıca anne babanın sağlıklı kişilik özelliklerine sahip olması çocuğun olumlu bir kişilik geliştirmesinde büyük rol oynar ve arkadaş ilişkileri ve okul hayatında sağlıklı ilişkiler kurarak sosyalleşmesine katkıda bulunur (Gökner, 2004, s. 90).

Sosyalleşme; çocukların çevresindekilerle etkileşime girerek başlattığı bir süreç olmasının yanı sıra çocukların kişisel doyum kazandıkları davranışları sergilemelerini sağlamaktadır. Bu süreçte aktif olan birey kendisinden beklenenlere uygun davranmaktadır (Gander ve Gardiner, 2004, s. 297).

Sosyalleşme sürecinde yaşamın sonraki dönemleri için temel oluşturacak bilgi, beceri ve davranışlar kazanılmaktadır. Zamanında öğrenilmeyen sosyal davranışlar çocukların sosyal uyumunu bozmakta ve yetişkinlikteki sosyal yaşantıyı da olumsuz etkilemektedir (Bak, 2011, s. 207). Sosyal becerilerde yetersiz olan çocuklar okulu bırakma, düşük akademik başarı, toplumsal ilişkilerde başarısız olma, suç işleme ve meslek yaşamlarında çeşitli problemlerle karşılaşma gibi sorunlar yaşamaktadır (Elibol Gültekin, 2008, s. 8-9). Uz Başı (2003) çocukların sosyal beceri ve okul uyumları ile akademik başarıları arasında pozitif ve

anlamalı; depresyon düzeyleri ile akademik başarıları arasında ise negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Bu sonuç çocukluk döneminde kazanılacak sosyal becerilerin çocukların depresyon düzeyleri ve akademik başarıları ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Beyazkürk, Anlıak ve Dinçer (2007) yeterli sosyal becerilere sahip olmayan çocukların akran ilişkilerinde de dışlandığını saptamıştır. Akranlarınca daha az kabul gören çocuklar saldırgan ve yıkıcı davranışlar sergileyebilmektedir. Gültekin Akduman, Günindi ve Türkoğlu (2015) problem davranışlar ile sosyal beceriler arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Sosyal beceri düzeyleri düşük olan çocuklarda problem davranışlar daha sık görülmektedir. Mahyuddin ve Elias (2010) sosyal beceri gelişiminin, akademik başarıda artışa neden olduğunu saptamıştır. Webster-Stratton ve Wooley-Lindsay (1999)'in saldırgan davranışlar sergileyen çocuklar ile saldırgan olmayan çocukları sosyal yeterlilik, akran ilişkileri, çatışma kontrol becerileri açısından karşılaştırdığı çalışmasında uyumsuz çocukların diğer grupta yer alan çocuklara göre daha düşük düzeyde sosyal becerilere ve kontrol becerisine sahip olduğunu saptamışlardır. Putallaz ve Gottman (1981) sosyal beceri eksikliği veya yetersizliğinin çocuklarda okul başarısızlığı, saldırganlık, suça eğilim ve çeşitli psikolojik bozukluklar gibi problem davranışlara neden olduğunu saptamışlardır.

Sosyal beceri üzerinde yapılan araştırmalar; sosyal becerileri eksikliğinin çocuklukta ve ileri yaşlarda yaşanabilecek uyumsuzluklarla ilişkili olduğunu ve problem davranışların görülme sıklığının arttığını ortaya çıkarmıştır.

Problem Davranışlar

0-6 yaş döneminde temel ihtiyaçların karşılanması, sevmeye, güven ve paylaşma gibi gereksinimler aile desteği ile sağlanır. Bu gereksinimleri giderilmemiş çocuklarda davranış ve uyum bozuklukları meydana gelir (Öz, 1997b, s. 33-34).

Çocuğun sosyal değerleri anlaması ve davranışa dönüştürmeye başlaması sosyalleşmenin ilk göstergesidir. Sosyalleşme süreci içerisinde çocuğun gelişim düzeyinin üstünde davranışlar sergilemesini istemek çocukta sosyalleşmenin gecikmesine ve uyum sorunları sergilemesine neden olur. Bu sorunlar çocuk uyum sağladıkça kendiliğinden düzelmektedir. Fakat bu uyum sorunları beklenen sürede düzelmez ve ileri ki yaşlara kadar devam ederse sosyal ilişkilerin düzenlenmesinde olumsuz etkiler gösterir ve beraberinde problem davranışları getirir (Aydoğmuş, 2004, s. 145-146; Yalçın, 2013, s. 213).

Problem davranışlar sadece bir kez yapılmış davranışlar değil, düzenli ve sürekli sergilenen davranışlardır (Baran, 1993, s. 80; Yılmazçetin Eke ve Taner, 2005, s. 11). İlaç kullanımı, salgı bezlerinin düzensiz çalışması, kaza ve şok geçirme, hastanede tedavi gerektiren hastalıklara bağlı olarak sergilenen davranışlar problem davranış olarak nitelendirilmez (S. Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2005, s. 17-20). Çocukların sergilediği davranış bozukluklarının nedeni; insan davranışlarının iyi kavranamaması ve etkili iletişim becerilerine sahip olunmamasıdır. Çocukların davranışlarını ve davranış bozukluklarını iyi kavramış olan ebeveynler çocuklarının olumlu yönde gelişim göstermelerine katkıda bulunacak davranışlar sergilemekte ve çocukla sağlıklı ilişkiler kurabilmektedir (Dinkmeyer ve Mckay, 1994, s. 14).

Çocuğun gelişmesi ve sağlıklı bir kişilik kazanması için gerekli olan çevre çocuğa sağlanmadığında çocuk kendini güvensiz hisseder ve çevresindekilerin dikkatini çekmek için olumsuz davranışlar sergiler. Bu davranışlar çocuğun çevreye uyumunu zorlaştırır ve ileriki yaşlarda topluma uyum sağlamasına engel olur (Yavuzer, 2005b, s. 229).

Problem davranış çevreye ve diğer insanlara rahatsızlık veren davranışlardır. Çocuklarda görülen problem davranışlar; okuldan ve evden kaçma, hırsızlık, tırnak yeme, kekemelik, içine kapanıklık, okul fobisi, uyku problemleri, parmak emme, aşırı hareketlilik, tik, dikkat eksikliği, saldırganlık, inatçılık, kuralları çiğneme, uyku sorunu, yemek sorunu, kıskançlık, aşırı kavgacılık gibi davranışlardır (Bölükbaşı, 2004, s. 236; Ekşi, 1999, s. 98-104; Karataş, 2009, s. 99; Razon, 1987, s. 73; Saygılı, 2004, s. 99-163; Wolff, 1999, s. 45; Yavuzer, 2005b, s. 229).

Çocuklarda görülen davranış problemleri genel olarak dışa yönelim davranış problemleri ve içe yönelim davranış problemleri olarak iki ana başlık altında toplanır. Dışa yönelim davranış problemleri; saldırganlık, aşırı hareketlilik, antisosyal davranışlar; içe yönelim davranış problemleri ise içe kapanıklık, bedensel şikayetler ve anksiyete (kayfı, korku, tedirginlik, bunalma vb) gibi davranışlardır (Yaşar Ekici, 2014, s. 72).

Çocuklarda problem davranışların görülme nedenleri; ailenin alt sosyoekonomik sınıfta olması, ebeveynlerin alkol ve uyuşturucu kullanması, aile büyüklerinin sayısının fazla olması, aile içi çatışma, evlilik uyumsuzluğu, ev içi şiddet, istismar, göç, çocuğun reddi ve ihmali, aşırı katı disiplin, bakım ve eğitimdeki tutarsızlık ve baskı, gerçeğe uygun olmayan kıyaslama, fiziksel cezalar, ebeveynlerin çocuklara karşı sorumluluklarını yerine getirmemesi, anne babanın geçmiş yaşantılarından gelen inanç ve arzuları, ebeveynlerde

ruhsal bozukluklardır (Cebircioğlu, 1984, s. 55; Sargın, 2001, s. 113; Şenol, 2006, s. 164-165; S. Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu, 2005, s. 40; Yılmazçetin Eke ve Taner, 2005, s. 13-15).

Sosyal Beceri ve Problem Davranışların Gelişiminde Ailenin Rolü

Çocuğun topluma ayak uydurması, toplum tarafından kabul görmesi ve sosyalleşmesi yaşamın ilk yıllarındaki öğrenme deneyimlerine bağlıdır. Çocuklar sosyalleşme sürecinde sahip olmaları gereken sosyal becerileri ilk anne babalarından öğrenirler (Elibol Gültekin, 2008, s. 3). Steelmann, Assel, Swank, Smith ve Landry (2002)'nın yaptıkları çalışmada annenin çocuğun isteklerine verdiği sıcak, olumlu karşılığın çocuğun sosyal beceri düzeyini olumlu yönde etkilediğini saptamışlardır. Özabacı (2006)'nın yaptığı çalışmada çocukların sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerin sosyal beceri (kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlarca kabul görme, aile fertleri ve diğer bireyler tarafından kabul görme, sosyal bağımsızlık, destekleyici sosyal çevre) düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Birey çevresindekileri gözlemleyerek sosyal becerileri öğrenir ve bu yüzden uygun rol model olmadığında beceri yetersizliği meydana gelebilmektedir. Sosyal beceri yetersizliği ise problem davranışlara sebep olmaktadır. Problem davranış sergileyen çocukların öncelikle anne-çocuk ilişkisi, sonra ailedeki diğer fertlerle çocuğun ilişkisi incelenmelidir (Çakmaklı, 2004, s. 269). Aileler çocuğun sosyal becerilerinin neler olduğunu ve sosyal becerilerin gelişiminde çocuğu nasıl desteklemesi gerektiğini bilir ve çocukla olan ilişkilerini daha olumlu bir şekilde düzenlerse çocuk daha az problem davranış sergileyecektir (Özbey, 2009, s. 53). Colwell ve Hart (2005) annenin duygusal yapısı ve anne-çocuk arasındaki olumlu ilişki ile çocukların sosyal ve duygusal yeterlilik arasında olumlu; saldırgan davranışlar arasında ise olumsuz bir ilişki olduğu yönünde bulgulara ulaşmıştır. Gürşimsek vd. (2004) ailenin eğitime katılımı azaldıkça çocuklarda dikkat eksikliği-hiperaktivite; korku ve kaygı; düşmanlık ve saldırganlık puanları gibi problem davranış puanlarında artış olduğunu saptamıştır. Keown ve Woodward (2002) çocuklardaki hiperaktivite-dikkat eksikliği ile ebeveyn çocuk ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada özellikle annelerin, hiperaktif özellikler taşıyan çocuklarına karşı daha olumsuz tutum sergiledikleri ve daha çok müdahale ettikleri saptanmıştır. Seven (2007) ailesel faktörlerin genel olarak altı yaş anasınıfı öğrencilerinin sosyal davranış problemlerini etkilediğini saptamıştır. İçselleşmiş davranış problemleri annenin çalışma durumu ve kardeş

sayısına; dışsallaşmış davranış problemleri de cinsiyet ve kardeş sayısına göre farklılık göstermiştir.

Olumsuz çevre koşulları, parçalanmış ya da tam aileye sahip olma durumu, çocuğun cinsiyeti, ailede yaşayan diğer bireyler, tek ebeveynle yaşama durumunda diğer ebeveynle olan ilişkiler, ebeveynlerin olumlu ya da olumsuz kişilik özellikleri, aile içi çatışmalar, boşanma, aile içi iletişim bozuklukları, anne baba tutumları, yoksulluk, çocuklarda meydana gelen sosyal gelişime yönelik sorunlara etken olan faktörlerdir (Brodeski ve Hembrough, 2007, s. 18; Keown ve Woodward, 2002, s. 541). Terzi (2007)'nin yaptığı çalışmada suç işleyen çocuklarda ebeveynlerinin eğitim seviyesinin düşüklüğü, alkol ve madde bağımlılığı, ölüm, boşanma ve benzeri nedenlerle ailenin parçalanmış olması gibi özelliklerinin bulunduğu saptanmıştır. Kimmel'in ebeveynlerin çocuk davranışını algılayışlarını ve evlilik kalitesini ölçtüğü araştırmasında evlilik bozukluğunun çocuğun davranış bozukluğuyla ilişkili olduğunu saptamıştır (Kimmel'den aktaran Onur, 1997, s. 126).

Çocukların sosyal becerilerini artırma ve sosyal duygusal gelişimlerini destekleme konusunda ebeveynlerin birbirleriyle iletişimi oldukça önemlidir (Atan, 2016, s. 4). Sürekli tartışmaların ve çatışmaların yaşandığı aile ortamı çocukların gelişimlerini olumsuz etkiler ve çocukta problem davranışlar görülmesine neden olur (Yavuzer, 2013, s. 39-40). Özbey (2012) ve Tepeli (2012) çocukların sosyal duygusal uyumları arttıkça davranış problemlerinin azalttığını saptamışlardır. Brassart ve Schelstraete (2015) davranış problemlerini azaltmak ve ebeveynlerin çocukla iletişimini güçlendirmek için eğitim programı uygulamış ve program sonunda ebeveynlerin iletişim düzeylerinde artma, çocuklarda görülen problem davranışlarda ise azalma olduğunu saptamışlardır.

Sosyal bir varlık olan insanın kişilerarası ilişkilerinin ve toplumsallaşma sürecinin olumlu yönde bir gelişme göstermesi sahip olduğu iletişim becerilerinin artmasının bir sonucudur (Korkut, 2004, s. 121).

İletişim

İletişim, toplumsal bir varlık olma özelliğine sahip olan insanlar arasında karşılıklı ilişkiler gerektirmesi, insanların başkalarını etkilemesi ve başkalarından etkilenmesi, belirli

sözcükler ve semboller ile ilgili ortak bir anlayışa sahip olunması açısından sosyal bir nitelik taşımaktadır (Hogg ve Vaughan, 2007, s. 616).

Cüceloğlu (2012)'na göre iletişim; kişinin düşündüğünü karşısındakine anlatabilmesini ve toplumsallaşmasını sağlayan süreç ve Şimşek (2008)'e göre iletişim; kişiler arasında bilgi, duygu ve düşünce alışverişidir. Yapılan bu tanımlardan yola çıkarak iletişim; bir etkileşim içinde bulunularak karşıdakilerle duygu, düşünce ve bilgi paylaşımı sağlayan bir süreç olarak tanımlanabilir.

İletişim becerisi; iletişimi topluluk içinde başarıyla gerçekleştirme, sağlıklı iletişim kurabilme, çevreye uyum sağlayabilme gibi çeşitli iletişim yetileri kazanmaktır (Açıköz, 2005, s. 82). Öğrenci-öğretmen ilişkileri, aile bireyleri arasındaki ilişkiler, arkadaş ilişkileri ve eşler arasındaki ilişkiler bireyin iletişim becerileri ile sağlanır (Özgüven, 2001, s. 18). Etkili bir iletişim sağlanabilmesi için konuşma, dinleme, sözsüz iletişim ve empati becerilerine sahip olmak gerekmektedir. Etkili iletişim becerisine sahip olan birey karşısındakini empatiyle dinler ve duygu, düşüncelerine saygı duyduğu mesajını beden dili olarak adlandırılan mimikler, el kol hareketleri ve beden duruşuyla vererek kişinin kendini daha iyi ifade edebilmesini sağlar (Kocayörük, 2011, s. 40; McWhirter ve Voltan Acar, 2000, s. 104). Empati kurarak dinlemek kişinin rolüne girmeyi ve onu daha iyi anlamayı kolaylaştırmaktadır (Dökmen, 2009, s. 157). Çatışma çözme sürecinde etkin dinlemeden sonra konuşma gerçekleştirilir. Etkin konuşma sırasında kullanılan dil dinleyiciyi suçlayan sen dili değil; konuşmacının duygularını rahatlıkla açıkladığı ben dilidir. Ben dilinin kullanılması iletişimde olumlu sonuçlar doğurmaktadır (Taşkın, 2012, s. 44).

İletişimin Önemi

İletişim; kişinin bireyselleşme ve toplumsallaşma sürecini kapsamasının yanı sıra psikolojik ve sosyolojik boyutlara sahip olması açısından sosyalleşme ile doğrudan ilişkilidir (Aziz, 2010, s. 36; Kılıçaslan, 2011, s. 13; Sezgin ve Akgöz, 2009, s. 10; Silah, 2005, s. 328; Zıllıoğlu, 2003, s. 60). Bireylerin birbirlerini daha iyi tanıyabilmeleri, anlayabilmeleri ve meydana gelebilecek sorunların daha iyi çözülebilmesi için sağlıklı bir iletişim gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Çağlar ve Kılıç, 2011, s. 4).

İletişim bireyin kişisel yeteneklerinin farkına varması açısından oldukça önemlidir. İletişim sayesinde kişi kendini tanıma olanağı bularak başkaları ile olan ilişkilerini de geliştirir. Bu

sayede kişi iletişim ve davranış kalıplarını daha iyi anlar ve onları kontrol eder (Özgüven, 2001, s. 18-19).

Sağlıklı iletişim becerisine sahip olmayan toplumlar çağdaş uygarlık düzeyine ulaşamaz ve kişilerarası sorunları çözmek amacıyla başlatılan iletişim kısa sürede çatışmaya dönüşebilir (Çağdaş, 2009, s. 139).

Aile İçi İletişimin Çocukların Davranışları Üzerine Etkisi

Eşler Arası İletişimin Çocukların Davranışları Üzerine Etkisi

İnsanların iletişim kurmaya başladığı ilk kurum ailedir. Aile içinde sağlıklı iletişim kurmayı öğrenen bireyler toplumda da aynı şekilde sağlıklı iletişim kurmakta; kendilerini rahat ifade edebilmekte ve daha kolay sosyalleşebilmektedir (Babaoğlu, Aydın ve Erberber, 1999, s. 93; Kayaalp, 2007, s. 61).

Ailede ebeveynlerin birbiri ile iletişimi çocuğu, çocuğun babası ile olan iletişimi anneyi, çocuğun anne ile olan iletişimi ise babayı etkilemektedir. Yani anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olabilmesi öncelikle anne-baba arasındaki ilişkinin sağlıklı olmasına bağlıdır (Çağdaş, 2003, s. 40).

Eşler arasındaki iletişim aile içi iletişimin yapısı hakkında bilgi vermektedir. Eşler arasındaki tutum ve davranışlar çocukların davranışları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Sağlıklı ailelerde eşler arasındaki iletişim, aile içi konuları ele alış şekilleri, açık ve anlaşılır bir şekilde olurken; ailede sorunlar bir araya gelerek çözölür ve her aile üyesi kendinden beklenen rolü etkin bir şekilde gerçekteştirir (Gürüz ve Temel Eğinli, 2014, s. 149 ve Kılıçarslan, 2008, s. 24).

Çocuk ilk yaşantılarını içselleştirdiğı için yaşamının ilk yıllarındaki ilişkiler daha sonraki ilişkilerini de etkilemektedir. Bu yüzden anne-baba arasındaki ilişkinin sağlıklı olması, iletişim kurma ve problem çözme şekilleri ebeveynleri ve çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı olmasının ön koşuludur. Anne baba arasındaki iletişim ne kadar iyi olur ve çocuğa yansıtılan davranışlar tutarlı olursa çocuk o kadar normal davranışlara ve psikososyal gelişime sahip olacaktır (Alpan, 2001, s. 24; Ataklı ve Ekici, 2009, s. 212; Cüceloğlu, 2015b, s. 173; Çağdaş, 2003, s. 41; Ellison ve Barnet, 2010, s. 287; Nazlı, 2007, s. 249).

Ebeveynler arasındaki ilişkinin sağlıklı olması ailedeki insan ilişkilerini ve çocuğu olumsuz etkilemektedir (Cüceloğlu, 2015a, s. 132). Çocuğun sağlıklı bir sosyalleşme gerçekleştirebilmesi için anne babanın çocuğu ile sağlıklı bir iletişim kurması gerekmektedir. Anne-baba ya da çocukta gözlenen davranış bozukluklarının nedeni sadece bireyi değil aileyi de merkeze alır. Çünkü sorunlar ailenin yapısı, aile üyeleri arasındaki ilişki ve iletişimden kaynaklanmaktadır (Gökdağ, 1999, s. 43). Davranış bozukluğu gösteren yetişkinlerin özgeçmişleri hakkında yapılan araştırma sonuçlarında gösterilen davranış bozukluklarının anne-baba-çocuk ilişkisindeki bozukluktan kaynaklandığı saptanmıştır (Çağdaş, 2003, s. 41).

Koçak Çelik ve Baran (2004) çalışmalarında anne-babaların evliliklerinde yaşadıkları olumsuzlukları çocuklarına hissettirmemelerinin çocukların benlik gelişimi açısından önemli olduğunu saptamışlardır. Yılmaz (2001) çalışmasında eşler arasındaki uyumu ve ebeveyn-çocuk etkileşimi ile çocukların benlik algısı ve akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır.

Anne-Baba-Çocuk İletişiminin Çocukların Davranışları Üzerine Etkisi

Bebek dünyaya geldiği ilk andan itibaren annesi ile yakın bir ilişki kurar. Annenin çocuğun gereksinimlerine yanıt verme şekli ve çocukla kuracağı bağ anne-çocuk iletişiminin niteliğini belirler (Gürün, 1984, s. 157-158). Huzurlu ve mutlu bir evlilik ortamı anne-çocuk arasındaki ilişkiyi de olumlu etkilemektedir. Mutlu bir evliliğe sahip olan anne doğrudan veya dolaylı sergilediği davranışlar yoluyla çocuğun sosyal ve duygusal gelişimini olumlu bir şekilde etkilemektedir (Yavuzer, 2010a, s. 87).

Anneye destek olması ve anne-çocuk ilişkisini kolaylaştırması halinde baba çocuğun gelişimi üzerinde dolaylı bir etki sağlarken; çocuğuyla oynayarak, ona bir şeyler öğretmek doğrudan etki etmektedir. Baba çocuğun sosyal gelişiminde ve özgüven kazanmasında önemli bir rol oynar. Baba ile kurulacak ilişki ileriki yıllarda çocuğun ilişkilerine ve kişiliğine yön vermektedir (Güngörmüş, 1989, s. 118; Yavuzer, 2003, s. 131;). Babanın evde çoğu zaman otorite kaynağı olarak görülmesi baba-çocuk arasındaki iletişimi olumsuz etkilemektedir (Özer, 2010, s. 105).

Çocuğun olumlu bir kişilik geliştirebilmesi, özgüven sahibi olabilmesi, kendini doğru bir şekilde ifade edebilmesi ailesi ile olan iletişime bağlıdır (Cüceloğlu, 2015b, s. 21;

Kocayörük, 2011, s. 12; Öz, 1997a, s. 50). Çocukla iletişimin temel amaçlarından biri çocuğun gelişmesine katkıda bulunmaktır. Ebeveynlerin çocuk ile kuracağı etkili iletişim çocuğun sosyal gelişimine de olumlu katkı sağlamaktadır (Önder, 2005, s. 19). Anne ve baba ile olan ilişkiler çocuğun kişilik gelişimini, okul başarısını ve gelecekteki uyumunu etkilemektedir (Arı, Bayhan ve Artan, 1995, s. 23; Hortaçsu, 1997, s. 69). Bu yüzden aile içinde ebeveynler ve diğer bireylerle kurulan iletişime ve bireyler arası kullanılan iletişim diline dikkat etmek gerekmektedir (Erduran, 2012, s. 7; Şimşek, 2008, s. 27).

Anne ve babanın çocukla kurduğu iletişim ve çocuğa gösterdiği ilgi farklı olmasına rağmen anne ve babalar çocuklar üzerinde sosyal ilişkilerdeki beceriler, akademik başarı ve zihinsel gelişimler bakımından eşit etkiye sahiptirler (Bayraktar, 2011, s. 4). Pettit, Brown, Mize ve Lindsey'in (1998) yaptıkları çalışmada babaların çocukları ile iletişimlerinin daha çok etkinlik biçiminde gerçekleştiği ve çocukların babalarından uygulamaya yönelik bazı becerileri öğrendikleri saptanırken; annelerin çocuklarıyla olan iletişimlerinin daha çok sözlü olarak gerçekleştiği ve daha az fiziksel etkinlik içerdiği saptanmıştır. Lindsey ve Mize'in (2000) yaptıkları araştırmada, oyunlarda birlikte geçirilen süre boyunca uyumlu anne-baba-çocuk iletişiminin, çocukların sosyal yeterlilikleri ile ilişkili olduğu ve çocukların sosyal yeterlilikleri ile duygularla ilgili bilgileri arasında olumlu bir ilişki olduğu saptanmıştır. Coplan, Bowker ve Cooper (2003) tarafından yapılan çalışmada ev ortamında yapılan olumlu günlük konuşmaların çocuğun kişiliğine ve buna bağlı olarak da sosyal uyumlarına katkı sağladığı belirlenmiştir.

İnsanlar arasında ilişkilerin sağlıklı olması kurulan iletişimin niteliğine ve sağlıklı olmasına bağlıdır. Duygu ve düşüncelerin doğru mesajlarla karşıdakine açık bir şekilde aktarılması ve insanların duygu ve düşüncelerinin doğru bir şekilde alınması sağlıklı bir iletişim gerçekleştirilmesinin ön koşuludur. Fakat günlük yaşamda bazen olumsuz davranışlar sergilenerek iletişimin sağlıklı bir ortamda gerçekleşmesi ve karşılıklı verilen mesajların tam ve doğru olarak anlaşılması engellenmektedir (Odabaşı, 2011, s. 169; Tierney, 2001, s. 31).

Aile yapısı, davranış ve görüş farklılıkları, çevre, kişilik özellikleri ve değer yargılarının farklı olması, insanların sahip oldukları birikimler ve olayları farklı algılamaları iletişim sürecinde olaylar hakkında farklı yorumlamalara ve buna bağlı olarak iletişimde bir takım aksaklıklar yaşanmasına neden olmaktadır (Tayfun, 2010, s. 149). Bu yüzden farklı aileler

ve sosyal çevrelerden gelen çocuklar arasında iletişim sorunları yaşanmaktadır (Bilgin, 2015, s. 228).

İletişimin sağlıklı bir şekilde kurulamamasına neden olan çeşitli engeller; suçlamak, yargılamak, yönlendirmek, uyarmak, gözdağı vermek, emir vermek, damgalamak, alay etmek, avutmak, sorgulamak, konuyu saptırmak, öğüt vermek, küçümsemek, sözsüz iletişimi görmezden gelme, konuyu değiştirmek, ön yargı, tehdit etmek, kişiselleştirme, savunuculuk, zihin okuma, etiketleme, ad takma, ahlak dersi vermek, dilde belirsizlik, geçmiş deneyimler, fiziksel uzaklık, zaman kısıtlaması, kesintiler ve filtrelemedir (Faber ve Mazlish, 2003, s. 57-60; Gordon, 2001, s. 41; Gürüz ve Temel Eğinli, 2014, s. 210-235; Hogan ve Stubbs, 2012, s. 133-151; Odabaşı, 2011, s. 170-174; Özgüven, 2001, s. 31-34; Robertson, 2002, s. 109-115; Sayers, Bingaman, Graham ve Wheeler, 1993, s. 11-21; Tomul, 2005, s. 171). Bu iletişim engelleri ile karşılaşan birey korku ya da kaygı yaşayarak, kendi sorunlarını çözmede yetersiz olduğu düşüncesine kapılabilir ve anlaşılamama duygusu yaşar. Bu da bireyin iletişimde tartışmalar ve çatışmalar yaşamasına neden olur (Dökmen, 2009, s. 124-125).

İletişimin zayıf olduğu bir ailede ailenin bütün bireyleri duygusal sorunlara karşı savunmasız olurken, özellikle çocuklar bazı fiziksel ve psikolojik sorunlar yaşayabilmektedir (McKay, Davis ve Fanning, 2006, s. 261). Anne baba arasında yaşanan kavgalar ve çatışmalar çocuğu olumsuz yönde etkilemekte ve çocukta davranış ve kişilik bozukluklarına neden olmaktadır. Çatışmaların ve kavgaların yaşandığı bir aile ortamında büyüyen çocuk ebeveynlerini model alarak sosyal çevresinde ve okul ortamında sürekli kavga ederek sağlıklı arkadaş ilişkileri geliştirmektedir (Acar, 2007, s. 23). Anne babanın kavga ettiğini gören çocuk içine kapanmakta ya da saldırgan davranışlar sergilemektedir. Bu durum okul hayatlarında problemler yaşamalarına ve başarısız olmalarına neden olmaktadır (Öz Tan, 2005, s. 158-159). Sürekli tartışmaların ve çatışmaların yaşandığı bir aile ortamında büyüyen çocuklar sosyal becerilerini geliştirememektedir. Bu da çocuğun duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz etkileyerek problem davranışlar sergilemelerine ve kendilerini suçlamalarına neden olabilmektedir (Yavuzer, 2010b, s. 63).

Çatışma Eğilimi

Yaşamı boyunca pek çok kişiyle iletişim kuran insan geçmişteki yaşanmışlıklar, kişisel farklılıklar ve birçok nedenden dolayı iletişimde sorunlar yaşamakta ve çatışma meydana gelmektedir (Çağlar ve Kılıç, 2011, s. 42). Çatışma; bireyin davranışlarının başka bir bireyi engellemesi durumunda (Taylor, Peplau ve Sears, 2007, s. 289) ve iki taraf arasında bilgi, duygu paylaşamama ve iletişimde aksaklıklar yaşama durumunda meydana gelen süreçtir. (Tarhan, 2010, s. 198).

Graf analiz kapsamında 8 çatışma türü bulunmaktadır (Dökmen, 2009, s. 64-78). Bunlar; kişilerin birbirini dinlemediği ve aynı görüşü savunuyor olsalar bile birbirlerini eleştirdikleri Aktif Çatışma, kişilerin herhangi bir sebepten dolayı iletişim kurmayıp öfkelerini içine atmaları Pasif Çatışma, kişinin dikkatini karşıdakine yöneltmeyip yanlış anlama sonucu konuyla ilgisi olmayan mesaj vermesi Varoluş Çatışması, kendisine yöneltile görüşün tam aksini savunan Tümünden reddetme, konuyla ilgili peşin hükme sahip olunan Önyargılı Çatışma, kişilerin görüşleri arasında az da olsa uyuşmanın olması Yoğunluk Çatışması, kişinin gönderilen mesajın bir kısmını algılaması Kısmi Algılama Çatışması ve kişinin kaynaktan gelen mesajı tam olarak algılaması fakat bir başka kişiye doğru olarak aktarmaması ise Alıkoyma Çatışmasıdır (Taşkın, 2012, s. 38-39).

İletişim Çatışmalarının Nedenleri

İnsanın sağlıklı, mutlu ve başarılı bir birey olarak hayatını sürdürmesi için gerekli olan etkenlerden biri iletişim becerisidir (Yaman, 2011, s. 57). Bireyin iletişim becerisine sahip olmaması iletişimde engellere ve çatışmalara neden olur.

Bireylerin birbirleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, tutum ve davranışları yanlış yorumlamalarına neden olurken anlaşmazlıkları ve çatışmaları da beraberinde getirmektedir (Özodaşık, 2009, s. 57). Kişilerin birbirlerini dinlememeleri, sadece kendilerinin haklı olduğuna inanmaları ve aralarındaki anlaşmazlıklar çatışmalara neden olmaktadır (Tuna, 2012, s. 18).

Tutum ve değerler, eğitim düzeyi, yanlış anlaşılmalara, sosyo-ekonomik faktörler, kişilerin karşılıklı olarak birbirlerinin ihtiyaçlarına müdahale etmesi, kişilerarası görüş ayrılığı ya da değer yargılarının farklı olması, yaş, cinsiyet, yaşam biçimi, gereksinimler, iletinin niteliği, duygular, algılama şekli, kendi yaptığının ve inançlarının daha iyi olduğunu kabul ettirme

ve toplumsal roller nedeniyle çatışmalar yaşanmaktadır (Arık, 2013, s. 8; Çamdereli, 2008, s. 90; Ünlü, 2010, s. 193; Yavuzer, 2005a, s. 49).

Ebeveynlerin Çatışma Eğilimlerinin Çocuk Üzerindeki Ektisi

Evlilikte eşlerin üstlenmesi gereken bir takım roller vardır. Karı-koca bu rolleri nerede, nasıl ve ne zaman oynayacağını bilmezse eşler arasında iletişim sorunları yaşanır ve çatışmalar çıkar (Güvercin, 2012, s. 121). Evlilikte yaşanan iletişim sorunları ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan çatışmalar; çiftlerin problemleri görmezden gelmesi, yaşanan problemlerin tam olarak çözülmemesi veya bastırılması sonucu meydana gelmektedir. Bu da bir zaman sonra evlilikte mutsuzluğa neden olmaktadır (Bartolome, 2001, s. 95-97).

Evliliklerde eşlerin farklı görüşlere sahip olması çatışmaların yaşanmasına neden olur. Her iki taraf kendi düşüncesinin doğru olduğuna inanır ve diğer tarafa baskı yapar. Kendi düşüncesini kabul ettirmeye çalışan eş dirençle karşılaşır ve kavga çıkar. Anne baba arasında sürekli tartışmaların ve çatışmaların yaşanması çocuğu sosyal ve psikolojik yönden olumsuz etkiler. Ebeveynleri arasında yaşanan kavgalara ve tartışmalara şahit olan çocuğun özgüveni sarsılır. Çocuk içine kapanır ya da evde yaşanan kavga ve çatışmaları sosyal çevresinde yaşamaya başlar. Bu da çocuğun sosyalleşmesini olumsuz etkiler (Döğüşgen, 2011, s. 96-97).

Anne-baba arasında yaşanan çatışmanın uzun sürmesi ya da çatışmayı azaltacak yaşantıların az olması durumu çocukta kalıcı psikolojik zararlar meydana getirmektedir (McWhirter ve Voltan Acar, 2000, s. 103). Anne baba arasında yaşanan çatışmalara sık sık şahit olan çocuklar şaşkın ve çaresiz kalırlar ve çocuklarda duygusal, fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan problem davranışlar görülür. Bu davranışlar; çekingenlik, utangaçlık, sık sık ağlama, umutsuzluk, zorbalık, hırsızlık, okul fobisi, yalan söyleme, parmak emme, kekeleme, hiperaktivite, tırnak yeme, karın ağrıları, altını kirletme ve kusma davranışlarıdır (Humphreys, 2002, s. 43-46; Yörükoğlu, 1993, s. 147).

Aile içinde yaşanan olumsuzlukların yoğunluğu arttıkça çocuğun problem davranış sergileme sıklığı da artmaktadır (Şendil ve Kızıldağ, 2003, s. 92). Ebeveynler arasında yaşanan çatışmanın yüksek olduğu evlerde büyüyen çocuklar aşırı saldırganlık, söz dinlememe ve suç işleme problemlerine daha yatkın olurken sosyal durumları ve kişiler arası ilişkileri açısından da yetersizdirler (Cummings ve Davies, 2010, 4-5). Herrera ve

Dunn (1997)'a göre annenin tartışma şekli ve anlaşmazlık durumunda sergilediği davranışlar, çocuğun sonraki dönemlerde anlaşmazlıkları yönetme biçimine yansımaktadır. Grych, Harold ve Miles (2003) daha yoğun çatışmaya maruz kalan çocuklarda daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim problemler görüldüğünü saptamışlardır. Anooshian'a (2005) göre aile içindeki iletişim sürecinin öfke ve saldırganlık içeren bir biçimde devam etmesi genellikle evliliklerin boşanmayla sonuçlanmasına yol açmaktadır. Bu durumda çocukların iletişimlerinde saldırganlık ve kendilerini sosyal ve duygusal yönden soyutlama davranışları sergilemelerine neden olduğu gözlenmektedir.

Çatışma Çözme Sürecinde Ebeveynin İletişim Becerisinin Rolü

İnsanların günlük hayatta karşılaştığı küçük iletişim problemleri zamanında çözülmezse tartışmalara ve çatışmalara yol açabilmektedir. Etkili iletişim becerisine sahip olan bireyler günlük hayatta daha az iletişim problemleri ve çatışma yaşamaktadır (Kılıçaslan, 2011, s. 186).

Çatışma kişilerin istek ve arzuları engellendiği zaman ortaya çıkan normal bir durumdur. Çatışma çözümünde insanlar sahip oldukları bilgi ve becerileri gözden geçirerek aktif rol almakta ve bu da kişilerarası ilişkileri iyileştirici bir etken olabilmektedir (Mutlu, 2012, s. 62; Erdoğan, 2008, s. 124). Çatışma çözme şekli ve becerileri yaşanan çatışmanın çocuklar üzerindeki etkisini azaltmaktadır. Başarısız çatışma çözme süreci aile içinde devam eden gerginliği artırarak daha sık çatışma yaşanmasına neden olurken; çatışma sürecinin başarılı bir şekilde çözüldüğü ailelerde ebeveynler problem çözme ile ilgili çocuklarına olumlu model olmaktadır (Grych ve Fincham, 1990, s. 267).

Kişilerarası iletişim sürecinde iletişim unsurlarının doğru ve etkili kullanımı ortaya çıkabilecek çatışmaların olumsuz etkisinin azaltılması ya da ortadan kaldırılmasını sağlamaktadır (Kutlu, 2005, s. 343). Ebeveynlerle kurulan sağlıklı ilişkiler çocuğun kendine güvenini artırmakta ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Kocayörük, 2011, s. 11).

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Problem Davranışları İle İlgili Araştırmalar

Block, Block ve Morrison (1981) çalışmalarında ebeveynler arasında çocuk bakımı konusunda yaşanan anlaşmazlıkların çocuklarda uyum problemlerine neden olabildiğini saptamışlardır. Çocuk bakımıyla ilgili ilk 1-4 yıl yaşanan ebeveyn anlaşmazlıklarının çocukta tutarsız disipline neden olduğunu ve bunun sonucunda çocukta problem davranışlar görüldüğünü saptamışlardır.

Lewis (1988) okul öncesi çocukların akran kabulü ve zorluklarla başa çıkma becerisini incelediği çalışmasında gelişimsel yetersizliği olan 10 çocuk ve gelişimsel yetersizliği olmayan 4 çocuğu (14 çocuk) araştırma kapsamına almıştır. Çocukları 6 ay incelemiştir. Zorluklarla başa çıkma becerisinin akran kabulünü arttırdığı sonucuna ulaşmıştır.

Taylor ve Machida (1994) Kaliforniya’da okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuklarla yaptığı çalışmada ebeveyn ve arkadaş desteğinin sosyal beceri kazandırma üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma kapsamına 63 çocuk almıştır. Araştırma sonucunda; çocuklarına sosyal davranışlar açısından örnek olan ebeveynlerin çocukların sosyal becerileri kazanmalarında etkili olduğu saptanmıştır.

Ahn (1997) çocukların sosyal becerileri ve akran etkileşimi ile annelerin inanç ve tutum stratejileri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma yapmıştır. Çalışma kapsamına 185 okul öncesi çocuğuna sahip Koreli anne alınmıştır. Araştırmada Koreli annelerin çocuklarının

sosyal gelişimlerini büyük ölçüde önemsedikleri ve çocuklarını akran etkileşiminde bulunmaları ve sosyal aktivitelere katılmaları için teşvik ettikleri saptanmıştır.

Galloway ve Porath (1997) ailelerin ve öğretmenlerin çocukların sosyal becerilerini değerlendirmeleri açısından aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırmaya 6-12 yaş arası 23 çocuk dahil edilmiştir. Araştırmada “Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek her çocuk için hem aileleri hem öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırma sonucunda çocukların sosyal becerilerini değerlendirme konusunda öğretmenler ve aileler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Merrell ve Wolfe (1998) çalışmalarında okul öncesi çocuklarında sosyal beceri eksikliği ve hiperaktivite arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmada Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği’nin dikkat Problemleri/Hiperaktivite alt boyutunun doldurulması sonucu veriler elde etmiş ve elde edilen veriler sonucu 95 çocuğu araştırma kapsamına almış ve yine aynı sayıda çocukla karşılaştırma grubunu oluşturmuşlardır. Araştırma sonucunda hiperaktif çocukların diğer gruptaki çocuklara göre sosyal beceriler yönünden zayıf oldukları saptanmıştır.

Reio, Maciolek ve Weiss (2002) yaptıkları çalışmada çocuk merkezli program ve temel beceri program uygulanan anasınıflarında çocukların kaygı, zarar verici ve prososyal davranışlar gösterme sıklığını incelemişlerdir. Araştırma kapsamına 10 kız 10 erkek çocuk alınmıştır. Araştırmada prososyal davranışlar kapsamında başkalarını oyuna davet etme ve başkalarını övme becerilerinde çocuk merkezli programın lehine fark bulunurken; kaygı kapsamındaki davranışların tümünde çocuk merkezli program lehine bulgulara ulaşılmıştır (Reio, Maciolek ve Weiss’den aktaran Özbey, 2009, s. 85).

Fantuzzo, Mantz, Atkins ve Meyers (2005) araştırmalarında; akran uyumunu destekleyici eğitim ortamının etkisini olumsuz davranışlara maruz kalan içe kapanık okul öncesi çocukları üzerinde incelemişlerdir. Araştırma 82 içine kapanık çocuk üzerinde yapılmıştır. Olumlu ve olumsuz davranışlara ait veriler öğretmenlerin çocukları göremeyecekleri yerden gözlemlemesi ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda serbest oyun etkinlikleri sırasında çocukların işbirliği ve akran etkileşim düzeylerinin yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Herrera ve Little (2005), araştırmalarında ailelerin ve öğretmenin okul öncesi dönem çocuklarının sergiledikleri problem davranışlara verdikleri tepkiler arasında farklılık olup olmadığını incelemişlerdir. Araştırmada önce 3–5 yaş arası 33 çocuğun ev ve okulda

problem davranış sergileme durumları öğretmenler ve aileler tarafından değerlendirilmiştir. Daha sonra 79 aile ve 63 öğretmen araştırma kapsamına alınarak ailelerin ve öğretmenlerin problem davranışlar karşısındaki tutumları değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda öğretmen ve ailelerin davranış problemlerine tepkileri arasında farklıklar bulunmuştur. Araştırmada öğretmenlerin ailelere göre daha az problem davranışları rapor ettikleri saptanmıştır.

Özabacı (2006) çalışmasında çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin demografik özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda; çocukların sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerin sosyal beceri (kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlarca kabul görme, aile fertleri ve diğer bireyler tarafından kabul görme, sosyal bağımsızlık, destekleyici sosyal çevre) düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Velderman, Bakermans Kranenburg, Juffer, Van Ijzendoorn, Mangelsdorf ve Zevalking (2006) okul öncesi dönemde güvensiz bağlanma sonucu çıkabilecek problem davranışların önlenmesi amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırma kapsamına ilk defa anne olan 77 anne alınmıştır. Araştırmada olumlu ebeveynlik becerilerini geliştirmeleri için anneler desteklenmiştir. Destek alan annelerin çocuklarını klinik problem davranışlardan koruduğu saptanmıştır. Araştırmada çocuklarda içe ve dışa yönelim problem davranışların üzerinde annelik yeterliliğinin olumlu etkisi olduğu saptanmıştır.

Özbey ve Alisinanoğlu (2009) çalışmalarında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60–72 aylık çocukların problem davranışlarının çocukların bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda çocukların problem davranışlarının; çocukların cinsiyeti, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam süresi, baba öğrenim durumu ve baba mesleğine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanırken; çocukların problem davranışlarının tam aileye sahip olma durumu, anne mesleği ve anne öğrenim durumuna göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010) çalışmalarında okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda kardeş sayısının, annenin ve babanın öğrenim düzeyinin çocukların davranış sorunları üzerinde önemli bir farklılık yaratmadığı saptanırken; çocukların davranış sorunları üzerinde öğretmenin yaşı, öğretmenlerin mezun oldukları okul türü, öğretmenlik statülerinin önemli bir farklılık yarattığı tespit edilmiştir.

Günindi (2011) çalışmasında okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam etmelerine göre farklılaşp farklılaşmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, bağımsız anaokullarına devam eden çocuklar ile anasınıflarına devam eden çocuklar arasında sosyal beceri davranışları açısından anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır.

Karaca, Gündüz ve Aral (2011) okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışlarını ve sosyal davranışlarla bazı değişkenlerin ilişkili olup olmadığını saptamayı amaçlanmıştır. Araştırmaya okul öncesi eğitime devam eden 6 yaş grubundaki toplam 299 çocuk dâhil edilmiştir. Çalışma Afyonkarahisar ilinde bulunan özel anaokulları ile ilköğretim okullarının anasınıflarında yapılmıştır. Araştırma sonucunda okul öncesi dönem çocuklarının fiziksel, ilişkisel ve olumlu sosyal davranışları üzerinde cinsiyetin, anne-baba öğrenim düzeyi ile anne-baba yaşının anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır.

Özbey (2012) çalışmalarında okul öncesi dönem çocukların problem davranışları ile ebeveynlerin evlilik uyumları ve sosyal destek sistemleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynlerin sosyal destek sistemleri ile çocukların problem davranışları arasında ve çocukların dışa yönelim problem davranışlarıyla ebeveynlerin evlilik uyumları arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanırken; çocukların problem davranışlarının ebeveynlerin evlenme biçimi, aile biçimi ve evlilik süresine göre değişiklik göstermediği saptanmıştır.

Dereli İman (2013) çalışmasında çocukların sosyal problem çözme becerilerinin okul öncesi davranış problemlerini yordayıp yordamadığını ve çocukların sosyal problem çözme becerilerini cinsiyet ve sosyo-kültürel düzey değişkenlerinin etkileyip etkilemediğini belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda; çocukların sosyal problem çözme becerilerinin okul öncesi davranış problemlerini anlamlı düzeyde yordadığı saptanırken; cinsiyet ve sosyo-kültürel düzey değişkenlerinin çocukların sosyal problem çözme becerileri anlamlı düzeyde yordamadığı saptanmıştır.

Neslitürk (2013) çalışmasında anasınıfına devam eden çocukların annelerine verilen Anne Değerler Eğitimi Programının (ADEP) 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda anasınıfına devam eden 5-6 yaş çocuklarının annelerine verilen Anne Değerler Eğitimi Programı (ADEP)'nin çocukların sosyal becerilerini olumlu yönde desteklediği saptanmıştır.

Özdemir Topaloğlu (2013) Sosyal Beceri Eğitimi Programının anaokuluna devam eden 4-5 yaş grubu çocuklarının akran ilişkilerine etkisi incelemiştir. Kontrol grubunu bağımsız anaokuluna devam eden 4-5 yaş grubundaki 20 ve deney grubunu üniversite anaokuluna devam eden 4-5 yaş grubundaki 20 olmak üzere toplam 40 öğrenci oluşturmuştur. Kullanılan ölçek çocuklar için, program öncesi ve sonrasında öğretmenleri tarafından doldurulmuş ve ayrıca eğitim program bitiminden sekiz hafta sonra deney grubu için tekrar doldurulmuştur. Araştırma sonucunda; çocukların akran ilişkilerini etkinlik temelli sosyal beceri eğitimi programının olumlu yönde desteklediği ortaya koyulmuştur.

Taner Derman ve Başal (2013)'ın çalışmasında anne baba tutumları ile problem davranışlar arasındaki ilişkiyi ve 5-6 yaş çocuklarda gözlenen davranış problemlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda; İçer kapanıklık, aşırı inatçılık, hayvan korkusu ile aşırı koruyucu anne-baba tutumu arasında; içer kapanıklık, parmak emme ve fobiler demokratik tutum arasında; hayvan korkusu ile ev kadınlığını reddedici tutum arasında; hayvan korkusu, tükürme ve yalan ile sıkı disiplinli tutum arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. İçer kapanık, hiperaktif, kıskançlık gösteren çocukların ailelerinin orta düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma ve iştahsız, aşırı inatçı, vurma davranışı gösteren ve tırnak yiyen çocukların ailelerinin ise düşük düzeyde ev kadınlığını reddedici tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

Samancı ve Diş (2014)'nın çalışmalarının amacı; amacı ilkokullarda sosyal becerileri zayıf olan öğrencilerin okullardaki tutum ve davranışlarını, öğretmen görüşlerine göre ortaya koymak ve öğretmenlerin sosyal becerileri zayıf olan öğrencilere yönelik yaptıkları uygulamaları belirlemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerine göre yapılmıştır. Araştırmaya, ilkokulda görevli ve sınıflarında sosyal beceriler yönünden zayıf olan öğrencilerin bulunduğu 26 sınıf öğretmeni katılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; sosyal becerileri zayıf olan öğrencilerin genelde akademik yönden de başarılarının düşük olduğu tespit edilirken; öğretmen görüşleri analiz edildiğinde sosyal yönden zayıf öğrencilerin öğretmenleri ve arkadaşları ile pek iletişim kurmadıkları, düşüncelerini ifade etmek istemedikleri sonucu saptanmıştır.

Yaşar Ekici (2015) çalışmasında okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda; okul öncesi eğitime devam eden çocukların anaokuluna devam etme süresi,

anneninin yaşı, anneninin mesleği, babanın yaşı, babanın eğitim durumu, babanın çalışma durumu, ailenin ekonomik durumu ve ailedeki çocuk sayısı ile sosyal becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Ayrıca okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile çocuğun yaşı, cinsiyeti, anneninin eğitim durumu ve babanın mesleği arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Göktaş (2015) çalışmasında; 4-5 yaş çocukları için hazırlanan Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitim Programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisini incelenmeyi amaçlamıştır.. Araştırmada ön test – son test ve izleme testi kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Deney Grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri'nin uygulandığı grup), Deney Grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı grup), Deney Grubu3 (Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı grup) ve Kontrol Grubu (Herhangi bir program uygulanmayan grup) olmak üzere dört alt gruptan oluşmaktadır. Araştırma sonucunda; Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, Deney Grubu3; Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın Deney Grubu2; Aile Katılımı Etkinlikleri'nin Deney Grubu1'deki 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma, kendini kontrol etme, sözel açıklama, sonuçları kabul etme, dinleme, amaç oluşturma, görevleri tamamlama) üzerinde anlamlı düzeyde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üç deney grubu içerisinde sosyal beceri puan ortalamasında artışın en yüksek düzeyde olduğu grup Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı Deney Grubu3 olarak belirlenmiştir.

Tozduman Yaralı ve Özkan (2016) çalışmalarında okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal problem çözme becerileri ile sosyal yetkinlik, kızgınlık-saldırganlık ve anksiyete-içe dönüklük davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda çocukların sosyal problem çözme becerileri arttıkça sosyal yetkinliğinin arttığı, kızgınlık-saldırganlık davranışlarının ise azaldığı saptanmıştır.

İkiz, Mete Otlu ve Ekinci Vural (2016)'ın çalışmalarında; erken dönemde çocuklarda görülen problem davranışların, görülme sıklığı, altında yatan faktörleri ve başa çıkma yollarını okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada 20 kadın okul öncesi öğretmeniyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında en sık karşılaştığı problem

davranışların sırasıyla yalan söyleme, yeme alışkanlığı bozuklukları, ayrılık kaygısı, kıskançlık, konuşma bozuklukları ve tırnak yeme olduğu saptanmıştır. Problem davranışların nedeni olarak ise; ailesel, gelişimsel sıkıntılar, kişilik ve ilişki kurma sorunları, yeni ve alışılmadık durumla baş edememe ve kitle iletişim araçlarının etkisi belirlenmiştir.

Ebeveynlerin İletişim Becerileri ve Çatışma Eğilimleri İle İlgili Araştırmalar

Grych ve Fincham (1993) iki çalışma yaparak çocukların evlilik çatışmasına bakışlarını incelemişlerdir. Birinci çalışmada, 11-12 yaşlarında 45 çocuğun, kapsam ve yoğunluğa göre değişen çatışmaları; bilişsel, duyuşsal ve baş etme açısından değerlendirmeleri rapor edilirken; daha şiddetli çatışmalarda çocukta algılanan korkunun arttığı gözlenmiştir. İkinci çalışmada, 12 yaşındaki 112 çocuğun çocuğu suçlayıcı açıklaması olan, ebeveyni suçlayıcı açıklaması olan ve açıklama yapılmayan çatışmalara ilişkin değerlendirmeleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular, çocukların evlilik çatışmasına bakışlarının; çatışmayı anlamlandırma konusunda ve yoğunluk ve kapsamdan etkilendiğini saptamıştır.

Cummings, Davies ve Simpson (1994) çalışmalarında çocuğun algı ve değerlendirmelerinin evlilik çatışmalarına etkisini incelemiştir. Araştırma kapsamına 9-12 yaşlarındaki 51 çocuk alınmıştır. Çatışma ile baş etme süreçleri ve çocuk uyumu arasında cinsiyet farklılıkları göze çarpmıştır. Erkeklerin çatışmadan kızlara göre daha az korunduğu saptanmıştır. Çatışmanın yıkıcılığı konusundaki değerlendirmeler, erkeklerde algılanan korku, kızlarda ise kendini suçlama ile anlamlı şekilde ilişkili bulunmuştur.

Black ve Logan (1997) yaptıkları araştırmada ailedeki iletişim ve akran ilişkilerini çocukların sosyal konumları ile ilişkili olarak incelemeyi amaçlamışlardır. Yaşları 24 ile 60 ay arasında değişen 43 çocuk araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma sonucunda; birbirleriyle çatışma halinde olan çocuklar ve ebeveynleri arasında iletişim sırasında başkalarının sözünü kesme, sıra beklemeden konuşma ve konu ile alakasız yanıtlar verme gibi davranışlar sergilenirken; çevresindekilerce kabul gören ve sevilen çocukların sıra bekleme ve akranlarıyla ilişkili konular hakkında konuşma gibi davranışlar sergilediği ve bu çocukların ebeveynleri ile arasında daha güçlü bir iletişim olduğu saptanmıştır.

Lindsey, Mize ve Pettit (1997) çalışmalarında okul öncesi dönemdeki 35 çocuk ve anne-babalarının, ikili olarak bir oyun sürecindeki etkileşimleri laboratuvar ortamında

gözlemlenerek kayıt altına almışlardır. anne-baba-çocuk oyunlarında karşılıklı davranışların ve uyumun, çocukların sosyal yeterlilikleri ile olan ilişkisini incelemişlerdir. Karşılıklı davranış; eşler arasında oyun başlatma ve diğer eşin uyumu açısından değerlendirilmiştir. Oyun süresince anne-baba ve çocuk arasındaki karşılıklı davranışların, çocuklara ortak düzenlemeler yapma ve uyum sağlama konusunda bir fırsat yarattığı ve bunun da işbirliğine dayalı akran oyunlarına dönüşebilecek bir davranış olabileceği saptanmıştır.

Mize ve Pettit (1997) tarafından yapılan 2 çalışmadan birincisinde okul öncesi dönemdeki çocukların akranları arasındaki yeterlilikleri ile annelerin sosyal anlamda çocuklarına rehberlik etmeleri ve çocuklarına cevap vermeleri arasındaki ilişki incelenmiştir. 43 anne-çocuk ikilisi üç ayrı laboratuvar çalışmasına katılmıştır. İkinci çalışmada 62 anne-çocuk ikilisi laboratuvar ortamında gözlemlenmiştir. Rehberliğin, erkek çocukların agresyon düzeyinin azalması ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Davies ve Cummings (1998) çalışmada duygusal güvenlik duygusunun evlilik işlevselliği ve çocukların uyum problemleri arasında aracı rol aldığını saptamışlardır. Çalışmaya 6-9 yaş arası çocuklar ve anneleri katılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ebeveynler arasında yaşanan çatışmanın olumsuz içsel durumlarla ve yüksek duygusal tepkisellikle ilişkili olduğu saptanmıştır.

Şirvanlı Özen (1998) çalışmasında eşler arası çatışma ve boşanmanın çocukların davranış ve uyum problemi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Çocuklarda uyum problemlerinin ebeveynler arası evlilik uyumu düştükçe arttığı ve çatışmalı ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarının psikolojik problemlerinin ve kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Acock ve Demo (1999) 5-11 yaş arasında çocuğu olan 542 aile ile boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada evlilik çatışması ve ebeveyn çocuk çatışmasının uyum problemleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda evlilik çatışmasının ebeveyn çocuk ilişkisine yansıdığını ve bunun çocukların psikolojik uyumunu olumsuz olarak etkilediğini saptamışlardır.

Balcı ve Yılmaz (2000)'ın çalışmasında; çocuğu anaokuluna devam eden annelere verilen iletişim becerileri eğitiminin annelerin aile işlevleri düzeyine etkisi incelenmiştir. Çalışma grubu çocukları anaokuluna devam eden 20 gönüllü anneden oluşturulmuştur. Araştırma deseni, öntest, sontest, deney ve kontrol grup desen olup 10 anne deney, 10 anne de kontrol

grubuna alınmıştır. Elde edilen bulgular; genel olarak iletişim becerileri eğitiminin, annelerin aile işlevleri düzeyini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Şendil ve Kızıldağ (2003) tarafından yapılan araştırmada, çocuk ve ergenlerin ebeveynlerinin evlilik çatışmalarına yönelik algılarını incelemek amaçlanmıştır. Araştırma örneklemine yaşları 5-24 arasında değişen 198 çocuk ve ergen ile anne-babaları alınmıştır. Katılımcılara çocukların evlilik çatışması algısını ve ebeveynlerin evlilik çatışmalarını ölçmeye yönelik ölçekler uygulanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin evlilik süresi ve evlilik çatışması arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Poyraz ve Özyürek (2005) yaptıkları araştırmalarında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin uyguladıkları disiplin yöntemleri ve bu yöntemlerin çocukların problem davranışlarının çözümünü yordayıp yordamadığını incelenmişlerdir. Okul öncesi eğitim kurumuna devam etmekte olan 5-6 yaş grubu 66 çocuğun ebeveynleri örneklem alınmıştır. Araştırma sonucunda; çocuklarda görülen problem davranışlar ve ebeveynlerin bir davranışın problem olup olmadığına karar vermede, problem davranışların azaltılmasında veya ortadan kaldırılmasında doğru tutum şeklini bilme ve uygulamada kendilerini yetersiz hissettikleri saptanmıştır.

Ramos, Guerin, Gottfried, Bathurst ve Oliver (2005) 3 yaşından 10 yaşına kadar 108 çocuğu inceledikleri boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Çocukları kolay, orta ve zor mizaçlı olarak değerlendirmişlerdir. Çocukların mizaç özelliklerinin aile çatışması ve çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkide etkili olduğunu saptamışlardır. Çocukların davranış problemi geliştirmesi ile mizaca bağlı olan güçlüklerin yüksek çatışmalı ailelerde olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Cummings, Schermerhorn, Davies, Goeke Morey ve Cummings (2006) iki çalışma yapmışlardır. 5-7 yaşlarında 232 çocuk ve 8-17 yaşlarında 226 çocuk-genç örnekleme alınmıştır. Araştırma sonucunda evlilik çatışması ile ilgili duygusal güvenliğe çocuk uyum problemleri ile ebeveynler arası anlaşmazlık arasındaki ilişkinin doğrudan katkı sağladığı saptanmıştır.

Kaczynski, Lindahl, Malik ve Laurencau (2006) yaptıkları araştırmada içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problem davranışlar ile evlilik çatışması arasında ebeveynlerin tutumunun etkili olduğu saptanmıştır. Araştırmada ayrıca annelerinin olumsuz davrandığı erkek çocukların dışsallaştırılmış problemler; babalarının olumsuz davrandığı erkek çocukların ise daha çok içselleştirilmiş problem davranışlar sergiledikleri saptanmıştır.

Noller, Feeney, Sheehan, Darlington ve Rogers (2008) 5-11 yaş arasında çocuğu olan 551 (267 baba, 284 anne) ebeveyn ile boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Araştırmada ebeveyn-çocuk ilişkisi kalitesinin çocuk uyumu ile evlilik çatışması arasında etkisi olup olmadığını incelemişlerdir. Dışa yönelim davranışların evlilik çatışması sonucu ortaya çıkan sert disiplinin etkisiyle olduğunu saptamışlardır. Ayrıca evlilik çatışmasının içe yönelim problemleri doğrudan etkilediği ve model alma konusunda cinsiyet farklılıkları bulunmadığı da saptanmıştır.

Peksaygılı ve Güre (2008) eşler arasındaki çatışma ve ergenlik dönemindeki çocukların uyum davranışları üzerinde algılanan çatışmanın rolünü incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini 10-14 yaşları arasındaki, 154'ü kız ve 131'i erkek olmak üzere 6., 7. ve 8. sınıflarda öğrenim gören toplam 285 çocuk ve bu çocukların anneleri oluşturmuştur. annelerin algıladığı çatışma çocuklardaki içe yönelim ve dışa yönelim problemlerini yordadığı ve kızların içselleştirme problemlerinde çatışma özellikleri ve tehdit; dışsallaştırma problemlerinde ise çatışma özellikleri ve kendini suçlama aracı rol oynadığı saptanmıştır. Erkeklerde ise içselleştirme problemlerinde tehdit ve kendini suçlama, dışsallaştırma problemlerinde ise sadece kendini suçlamanın rol oynadığı saptanmıştır.

Rhoades (2008) çalışmasında çocukların uyum problemleri ile evlilik çatışmasına verdikleri tepkileri incelemiştir. Araştırmada 5-19 yaş arası çocuklarla yapmış olduğu 71 çalışmanın meta-analizini yapmıştır. Araştırma sonucunda içe yönelim davranışlar ve ebeveynler arasındaki çatışmaya dahil olma arasında daha güçlü bir ilişki olduğunu saptanmıştır.

Ablow, Measelle, Cowan ve Cowan (2009) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönemdeki evlilik çatışmalarına ilişkin algılamaları ve değerlendirmeleri incelenmiştir. Araştırma kapsamına 96 çocuk alınmıştır. Araştırmada evlilik çatışmasıyla çocukların içselleştirilmiş problemler göstermesinde çocukların evlilik çatışması konusunda kendilerini suçladıkları saptanmıştır. Araştırmada çocukların dışsallaştırılmış problem davranışlar göstermesinde evlilik çatışmasına aktif olarak katılmalarının etkili olduğu saptanmıştır.

McCoy, Cummings ve Davies (2009) 5-7 yaş arasında 235 çocuk ve ebeveynleri ile 3 yıllık boylamsal bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada yapıcı ve yıkıcı evlilik çatışmasının çocuğun olumlu sosyal davranışı üzerindeki etkisini saptamayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda çocukların olumlu sosyal davranışlarını yapıcı evlilik çatışmasının yordadığı, evlilik çatışmasına dair duygusal güvenliğin artmasının, olumlu sosyal davranışın artmasıyla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Yahaya (2009) çalışmasında, akademik başarı ile kişiler arası iletişim becerileri ve öz-kavramın ilişkisini incelemiştir. Araştırmada 8 okuldan 320 öğrenci örnekleme alınmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun orta düzeyde kişilerarası iletişim becerileri ve öz-kavramına sahip olduğu saptanmıştır. Öz kavramının, kişilerarası iletişim becerileriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu saptanırken; öz kavramın akademik başarıyla anlamlı şekilde ilişkili olmadığı saptanmıştır.

Simon ve Furman (2010) çalışmalarında aile içi çatışma ve ergenlerin duygusal ilişki çatışması arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ailelerinin evlilikleri ve onların duygusal ilişkileri hakkındaki anketi 183 lise son sınıf öğrencisi doldurmuştur. Araştırma sonunda ergenlerin aile içi çatışmayı değerlendirmeleri, algılamaları, ergenlerin çatışma biçimlerinin ve duygusal ilişkideki çatışma miktarının bağlantılı olduğu ve duygusal ilişkilerin gelişmesine aile deneyimlerinin önemli olduğu saptanmıştır.

Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014) çalışmalarında okul öncesi dönem çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin belirlenmesini amaçlamasının yanı sıra; aileye ve çocuğa ait değişkenler açısından ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimleri ve çocuklardaki davranış problemlerinin incelenmesini amaçlanmışlardır. Araştırma sonucunda davranış problemlerinin çocuğun cinsiyeti, baba yaş, baba eğitim durumu, ailenin gelir düzeyine göre; ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çocuğun kardeş sayısı, baba eğitim durumu, anne eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulgularına ulaşılmıştır. Okul öncesi dönemde çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimleri ile davranış sorunları arasında bir ilişki saptanmamıştır.

Soylu ve Kağnıcı (2015) çalışmalarını aile içi iletişim, empatik eğilim ve çatışma çözme stillerinin çift uyumunu yordama düzeyini incelemek amacıyla yapmışlardır. Araştırma örneklemine 203 kadın ve 157 erkek alınmıştır. Çalışma sonucunda aile içi iletişim, olumsuz çatışma çözme stillinin ve itaat çatışma çözme stillinin evli bireylerin çift uyumunun anlamlı yordayıcıları olduğu bulunurken; empatik eğilim, çatışma çözme stillerinden olumlu ve geri çekilmenin ise evli bireylerin çift uyumunun anlamlı yordayıcıları olmadığı saptanmıştır.

Atan (2016) çalışmasını Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı'nın ebeveynlerin iletişim becerilerine, çift uyumuna, evlilik doyumuna ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisini incelemek amacıyla yapmıştır. Araştırmada ön test – son test

kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 24 ebeveyn ve 5-6 yaş çocuklarından oluşmaktadır. Deney grubunda 12 ebeveyn psikoeğitim programına alınmış ve program haftada bir gün olmak üzere toplam sekiz hafta planlanarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; ebeveynlere yönelik uygulanan Aile İletişim Becerileri Psikoeğitim Programı'nın, ebeveynlerin iletişim becerilerine, çift uyumuna, evlilik doyumu ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna genel olarak olumlu yönde etki ettiği saptanmıştır.

Sezer, Yılmaz ve Koçyiğit (2016)'in çalışmalarında; çocukların oyun becerileri ile aile-çocuk iletişimi ve etkileşimi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın evrenini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Erzurum 1 merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş grubu toplam 288 çocuk oluşturmaktadır. Araştırma verileri Kişisel Bilgi Formu, Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA) kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; çocukların oyun becerileri ile aile-çocuk iletişiminin ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca anne-baba-çocuk iletişiminin çocukların oyun becerilerini yordadığı belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada Genel Tarama Modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir (Karasar, 2014, s. 79). İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2014, s. 80). Çocukların sosyal becerileri ve problem davranışları bazı değişkenlere göre incelendiği için İlişkisel Tarama Modeli seçilmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleridir. Bağımsız değişkenler ise; çocukların yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam etme süresi, çocuğun okul türü, çocuğun tam aileye sahip olup olmama durumu, anne-babanın evlilik yılları, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin mesleği, babanın mesleğidir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Erzurum'un Aziziye, Palandöken ve Yakutiye merkez ilçelerinde bulunan resmi ilköğretim okullarının anasınıfları, bağımsız anaokulları, özel ilköğretim okullarının anasınıfları ve özel anaokullarına devam eden 48-

72 aylık çocuklar ve aileleri oluşturmuştur. Evren; tüm varlıkları ve olayları içeren bir sistemdir. Üzerinde araştırma yapılacak olan, belirli bir tanıma uyan ve araştırma sonuçlarının genellemek istendiği birimler topluluğudur (Arıkan, 2011, s. 16).

Araştırma örneklemini Erzurum ilindeki 48-72 aylık çocukların sayısının belirtildiği Ek 3'te yer alan 5257 çocuk içerisinden tesadüfi küme örnekleme formülü kullanılarak belirlenmiş 577 çocuk ve ebeveynleri oluşturmuştur. Bu seçimde öncelikle Aziziye, Palandöken ve Yakutiye merkez ilçelerinde bulunan resmi ilköğretim okullarının anasınıfları, bağımsız anaokulları, özel ilköğretim okullarının anasınıfları ve özel anaokulları listelenmiş, bunlardan yansızlık kuralına göre yeterli sayıda okul örnekleme alınmıştır. Alınan okullardaki 48-72 aylık tüm çocuklar, ebeveynler ve öğretmenlere ölçme araçları uygulanmış ve Erzurum ilindeki tüm 48-72 aylık çocuklar için genellenmiştir (Karasar, 2014, s. 115). Örneklem belirlemede kullanılan tesadüfi örnekleme formülü;

$$n = \frac{N \times t^2 \times (pq)}{\alpha^2 \times (N) + t^2 \times (pq)}$$

N= Evren Sayısı

d= Hoşgörü düzeyi (örnekleme hatası)

n= örneklem büyüklüğü

t= güven düzeyinin tablo değeri

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan her ölçek için ölçek sahibinden e-mail aracılığıyla izin alınmıştır (Ek 4, Ek 5 ve Ek 6) Çocukların ve ailelerinin demografik özelliklerini belirleyebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen “Genel Bilgi Formu”; çocuklarının sosyal beceri düzeylerini belirlemek için “Sosyal Beceri Ölçeği”, çocukların problem davranışlarını ölçebilmek için “Problem Davranış Ölçeği”, ailelerin çatışma eğilimlerini ölçmek için “Çatışma Eğilimi Ölçeği” ve ebeveynlerin iletişim becerilerini ölçmek amacıyla Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu

“Genel Bilgi Formu” çocukların cinsiyeti, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam etme süresi, okul türü, çocuğun tam aileye sahip olup olmadığı, anne babanın evlilik yılı, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin yaşı, babanın yaşı, annenin mesleği ve babanın mesleği gibi bilgilerin öğrenilmesine yönelik maddeleri içermektedir. “Genel Bilgi Formu” çocuğun öğretmeni tarafından çocuğun kişisel dosyalarından elde edilen bilgiler kullanılarak doldurulmuştur.

Problem Davranış Ölçeği (Problem Behavior Scale)

Merril (2003) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması Alisinanoğlu ve Özbey tarafından (2009) yapılmıştır. Problem davranış Ölçeği 4’lü derecelendirme içeren likert tipi bir ölçektir. Problem Davranış Ölçeği Dışa Yönelim, İçe Yönelim, Anti sosyal ve Ben Merkezci olmak üzere dört faktörden oluşmaktadır. Problem Davranış Ölçeği birinci faktör için yapı güvenirliği .96, açıklanan varyans .62; ikinci faktör için yapı güvenirliği .90, açıklanan varyans .65; üçüncü faktör için yapı güvenirliği .89, açıklanan varyans .73; dördüncü faktör için yapı güvenirliği .75, açıklanan varyans .51’dir. Problem Davranış Ölçeği birinci faktörün Cronbach Alfa değeri .95, ikinci faktörün Cronbach Alfa değeri .87, üçüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .81, dördüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .72; Problem Davranış Ölçeği toplam Cronbach Alfa değeri ise .96’dır. Problem Davranış Ölçeği’nden çocukların yüksek puan almaları problem davranışların yüksek düzeyde olması; düşük puan almaları ise daha az problem davranışa sahip olmaları anlamına gelmektedir. Problem Davranış Ölçeği 27 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışma için ölçeğin güvenirlik katsayısı .96’dır.

Sosyal Beceri Ölçeği (Social Skills Scale)

Merril (2003) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkiye’de Alisinanoğlu ve Özbey tarafından (2009) geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği, Sosyal İşbirliği, Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri, Sosyal Etkileşim olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır. Sosyal Beceri Ölçeği’nin birinci faktörün Cronbach Alfa değeri .92, ikinci faktörün Cronbach Alfa değeri .88, üçüncü faktörün Cronbach Alfa değeri .88; Sosyal Beceri Ölçeği’nin toplam Cronbach Alfa değeri ise .94’dür. Sosyal Beceri Ölçeği 23

maddeden oluşan, “Hiç, Bazen, Nadiren ve Sık Sık” şeklinde puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 92 en düşük puan ise 23’tür. Toplam puanın yüksek olması çocukların sosyal beceri düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu çalışma için ölçeğin güvenirlik katsayısı .94’tür.

Çatışma Eğilimi Ölçeği (ÇEÖ)

Araştırmada ebeveynleri çatışma eğilimi düzeylerini belirlemek için Dökmen (1986) tarafından geliştirilen *Çatışma Eğilimi Ölçeği* (ÇEÖ) kullanılmıştır. ÇEÖ, 53 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. ÇEÖ’nin 10 alt ölçeği vardır. Bunlar; Aktif Çatışma, Pasif Çatışma, Varoluş Çatışması, Tümden Reddetme Çatışması, Önyargılı Çatışma, Yoğunluk Çatışması, Aktif- Önyargılı ve Pasif Tümden Reddetme Çatışması, İnsancıl Özellikler ve Kişisel Özelliklerdir. Ölçek, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde okuyan 102 öğrenciye 14 gün arayla iki defa uygulanmıştır. Deneklerin bu iki uygulamadan aldıkları puanlar arasındaki korelasyon $r = .89$ olarak bulunmuştur (Dökmen, 1986). Korelasyonlar; Aktif çatışma $r = 0.74$, Varoluş çatışması $r = 0.88$, Tümden reddetme $r = 0.73$, Önyargılı çatışma $r = 0.82$, Yoğunluk çatışması $r = 0.69$, Aktif önyargılı çatışma $r = 0.64$. boyutlarında elde edilmiş ve anlamlı bulunmuştur ($p < .01$). Fakat dikkat edileceği üzere pasif çatışmaya ve pasif tümden reddetmeye ilişkin korelasyonlar, grup tartışmasında bu tür çatışmaya ilişkin örnekler bulunamaması nedeniyle hesaplanamamıştır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 53 ve en yüksek puan ise 265’dir. Maddelerin bir kısmı negatif olarak düzenlenmiştir. 53 maddeden 31’ i pozitif, 22’ si ise negatiftir. Pozitif maddeler, bir çatışmayı ya da çatışma eğilimini işaret eden maddelerdir; negatif maddeler ise bunun tam zıddını yani çatışma sayılmayan davranış ve eğilimlerini ifade etmektedir. Pozitif maddelerin yanındaki 5 şıktan 1’ i işaretleyen 1 puan, 2’yi işaretleyen 2 puan,...,5’ i işaretleyen ise 5 puan almaktadır. Negatif maddelerde ise; 1’ i işaretleyen 5, 2’ yi işaretleyen 4, ..., 5’ i işaretleyen 1 puan almaktadır. Düşük puan düşük çatışma eğilimini, yüksek puan yüksek çatışma eğilimini ifade etmektedir. Bu çalışma için ölçeğin güvenirlik katsayısı .85’tir.

Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)

48-72 aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerine yönelik davranışların değerlendirilmesi amacıyla Arabacı (2011) tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılan *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı* (ABÇİDA) kullanılmıştır. Araç; konuşma, dinleme, mesaj, sözsüz iletişim ve empati olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. 86 maddeden oluşan *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı* (ABÇİDA), geçerlik güvenirlik çalışması yapıldıktan sonra 37 maddeye inmiştir. Anne-babalara bireysel ya da küçük grup olarak uygulanabilen araçta, konuşma alt boyutunda sekiz madde, dinleme alt boyutunda altı madde, mesaj alt boyutunda sekiz madde, sözsüz iletişim alt boyutunda altı madde ve empati alt boyutunda dokuz madde bulunmaktadır. *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın* (ABÇİDA) konuşma alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .67, dinleme alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .70, mesaj alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .60, sözsüz iletişim alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .56 ve empati alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .73'tür. Araç, beşli Likert tipi derecelendirmeye dayalıdır. Cevaplar uygulama formu üzerinde işaretlenmektedir. Dinleme alt boyutunda 6. madde, mesaj alt boyutunda 1., 3., 4., 6., 7. ve 8. maddeler ve sözsüz iletişim alt boyutunda 1. madde, iletişim etkinliğindeki olumsuz davranışları ifade etmeleri nedeni ile ters olarak kodlanmaktadır. *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın* (ABÇİDA) alt boyutlarından alınan puanların yüksek olması, anne-babanın çocuğu ile olumlu ve etkili bir iletişim durumu içerisinde olduğunu göstermektedir. Öte yandan, alt boyutlardan alınan iletişim puanlarının düşük olması ise, anne-babanın çocuğu ile iletişiminde aksayan yönlerin bulunduğu işaret etmektedir. Bu çalışma için; *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'nın* (ABÇİDA) konuşma alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .72, dinleme alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .70, mesaj alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .62, sözsüz iletişim alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .53 ve empati alt boyutuna ait iç tutarlılık katsayısı (α) .69 bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

a) Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 09.02.2016 tarihinde araştırmada kullanılan ölçekler için Ek 1'de yer alan izin yazısı alınmış daha sonra Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden örneklemde bulunan 48-72 aylık çocukların sayısının bulunduğu Ek 3

yazısı alınarak veri toplama sürecine başlanmış ve veriler 08. 02. 2016 - 30. 03. 2016 tarihleri arasında toplanmıştır.

b) Araştırmada kullanılan *Problem Davranış Ölçeği (Problem Behavior Scale)* ve *Sosyal Beceri Ölçeği (Social Skills Scale)* her çocuk için sınıf öğretmeni tarafından doldurulmuştur.

c) Araştırmada kullanılan *Çatışma Eğilimi Ölçeği (ÇEÖ)* ve *Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (ABÇİDA)* öğretmen aracılığıyla velilere ulaştırılmış ve her çocuğun annesi ya da babası tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizi SPSS programında uygun istatistiksel işlemler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla verilerin Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları ve çarpıklık basıklık değerleri incelenmiştir. Yapılan Kolmogorov-Smirnov testinin anlamlı çıkmasına rağmen çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında değiştiği durumlarda dağılımın normal sayılabileceğine karar verilerek ilgili analizlerde parametrik testler yapılmıştır. Anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu ve baba meslek, baba yaşı gibi değişkenlerde gözenek sayısı 20'nin altında olan veriler olması nedeniyle bu değişkenlerin analizinde nonparametrik testler kullanılmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi anlamlı olup çarpıklık değeri +2'nin üzerinde saptandığı durumlarda ise nonparametrik testler kullanılmıştır. Yapılan analizlere ilişkin detaylı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

- Örneklemin demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde değerleri belirlenmiştir. Ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” ve “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanların anne-babanın evlilik yılları, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, annenin yaşı, babanın yaşı ve babanın mesleği gibi değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H testi bir değişken yönünden iki yada daha fazla bağımsız grup arasında fark olup olmadığını test etmek için kullanılmaktadır (Alpar, 2001, s. 129). Anlamlı farklılığın çıktığı durumlarda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney U Testi ile gruplar tek tek karşılaştırılmıştır. Mann Whitney U Testi ilişkisiz iki

örneklem arasındaki farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için kullanılır (Alpar, 2001, s. 125).

- Ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” ve “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanların anne-babaya ve annenin mesleğine göre değişip değişmediğini belirlemede Bağımsız Örneklem t Testi kullanılmıştır. İlişkisiz örneklem puanlarının ortalaması arasındaki farkı tespit etmek için Bağımsız Örneklem t Testi kullanılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s. 66).
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar, çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar, çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar, çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar, çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar, çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar, çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar, çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar, ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” ve “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar ve çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” ve “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Testi kullanılmıştır. Pearson Korelasyon Testi iki değişken arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla kullanılır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011, s. 226).

BÖLÜM V

BULGULAR VE TARTIŞMA

Örnekleme İlişkin Bulgular

Çocukların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan çocukların cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, okul öncesi eğitime devam etme süresi, okul türü, aileye sahip olma durumu ve yaşlara göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1

Çocukların Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	291	50,4
	Erkek	286	49,6
	Toplam	577	100,0

Tablo 1 incelendiğinde; çocukların % 50.4'ünün (n=291) kız, 49.6'sının (n=286) ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 2

Çocukların Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Kardeş Sayısı	Kardeşi Yok	86	14,9
	1 Kardeş	240	41,6
	2 Kardeş	162	28,1
	3 ve üzeri	89	15,4
	Toplam	577	100,0

Tablo 2 incelendiğinde; çocukların % 14.9'unu (n=86) kardeşi olmadığı, % 41.6'sının (n=240) 1 kardeşi, % 28.1'inin (n=162) 2 kardeşi ve % 15.4'ünün (n=89) 3 ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3

Çocukların Doğum Sırasına Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Doğum Sırası	1. Çocuk	265	45,9
	2. Çocuk	189	32,8
	3. Çocuk	85	14,7
	4. ve Üzeri	38	6,6
	Toplam	577	100,0

Tablo 3 incelendiğinde; çocukların % 45.9'unun (n=265) 1. çocuk, % 32.8'inin (n=189), 2. çocuk, % 14.7'sinin (n=85) 3. çocuk ve % 6.6'sının (n=38) 4. ve üzeri çocuk olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Çocukların Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Okul Öncesi Eğitime Devam Etme Süresi	1 Yıl	364	63,1
	2 Yıl	166	28,8
	3 yıl ve üzeri	47	8,1
	Toplam	577	100,0

Tablo 4 incelendiğinde; çocukların % 63.1'inin (n=364) 1 yıl, % 28.8'inin (n=166) 2 yıl ve % 8.1'inin (n=47) 3 yıl ve üzeri okul öncesi eğitime devam ettiği görülmektedir.

Tablo 5

Çocukların Okul Türüne Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Okul Türü	Bağımsız Anaokulu	280	48,5
	Resmi İlköğretim	203	35,2
	Özel Anaokulu	31	5,4
	Özel İlköğretim	63	10,9
	Toplam	577	100,0

Tablo 5 incelendiğinde; çocukların % 48.5' inin (n=280) bağımsız anaokuluna, % 35.2' sinin (n=203) resmi ilköğretim anasınıfına, % 5.4' ünün (n=31) özel anaokuluna ve % 10.9' unun (n=63) özel ilköğretim anaokuluna devam ettiği görülmektedir.

Tablo 6

Çocukların Aileye Sahip Olma Durumuna Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Aileye Sahip Olma Durumu	Tam Aile	571	99,0
	Parçalanmış Aile	6	1,0
	Toplam	577	100,0

Tablo 6 incelendiğinde; çocukların % 99'unun (n=571) tam aileye, % 1'inin (n=6) ise parçalanmış aileye sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Çocukların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Çocuğun Yaşı	48-60 Ay	200	34,7
	60-72 Ay	377	65,3
	Toplam	577	100,0

Tablo 7 incelendiğinde; çocukların % 34.7'sinin (n=200) 48-60 ay grubunda, % 65.3'ünün (n=377) 60-72 ay grubunda olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan ebeveynlerin dağılımı, evlilik yılı, annenin öğrenim durumu, babanın öğrenim durumu, anne yaşı, baba yaşı, anne mesleği ve baba mesleğine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 8

Örnekleme Alınan Ebeveynlerin Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Ebeveyn	Anne	432	74,9
	Baba	145	25,1
	Toplam	577	100,0

Tablo 8 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin % 74.9' unun (n=432) anne, % 25.1' inin (n=145) ise baba olduğu görülmektedir.

Tablo 9

Ebeveynlerin Evlilik Yıllarına Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Ebeveynlerin	1-10 Yıl	343	59,4
Evlilik Yılı	11-20	191	33,1
	21 ve üzeri	43	7,5
	Toplam	577	100,0

Tablo 9 incelendiğinde; ebeveynlerin evlilik yıllarının % 59.4' ünün (n=343) 1-10 yıl, % 33.1' inin (n=191) 11-20 yıllık, % 7.5' inin (n=43) ise 21 yıl ve üzeri olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Annelerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Annenin Öğrenim Durumu	İlkokul	103	23,8
	Ortaokul	46	10,6
	Lise	119	27,5
	Üniversite	137	31,7
	Lisansüstü	27	6,3
	Toplam	432	100,0

Tablo 10 incelendiğinde; annelerin % 23.8' inin (n=103) ilkokul, % 10.6'sının (n=46) ortaokul, % 27.5'inin (n=119) lise, % 31.7' sinin (n=137) üniversite ve % 6.3' ünün (n=27) lisansüstü mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 11

Babaların Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Babanın Öğrenim Durumu	Ortaokul	22	15,2
	Lise	41	28,3
	Üniversite	63	43,4
	Lisansüstü	19	13,1
	Toplam	145	100,0

Tablo 11 incelendiğinde; babaların; % 15.2' sinin (n=22) ortaokul, % 28.3' ünün (n=41) lise, % 43.4' ünün (n=63) üniversite ve % 13.1' inin (n=19) lisansüstü mezunu oldukları görülmektedir.

Tablo 12

Annelerin Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Annenin Yaşı	21-30	146	33,8
	31-40	249	57,6
	41-50	37	8,6
	Toplam	432	100,0

Tablo 12 incelendiğinde; annelerin % 33.8' inin (n=146) 21-30 yaş, % 57.6' sının (n=249) 31-40 yaş, % 8.6' sının (n=37) 41-50 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 13

Babaların Yaş Değişkenine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Babanın Yaşı	21-30	19	13,1
	31-40	85	58,6
	41-50	41	28,3
	Toplam	145	100,0

Tablo 13 incelendiğinde; babaların % 13.1' inin (n=19) 21-30 yaş, % 58,6' sının (n=85) 31-40 yaş, % 28.3' ünün (n=41) 41-50 yaş ve % 1.9' unun 50 ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 14

Annelerin Meslek Değişkenine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Annenin Mesleği	Ev hanımı/ Çalışmıyor	287	66,4
	Çalışıyor	145	31,6
	Toplam	432	100,0

Tablo 14 incelendiğinde; annelerin % 66.4' ünün (n=287) çalışmadığı, % 31.6'sının (n=145) çalıştığı görülmektedir.

Tablo 15

Babaların Meslek Değişkenine Göre Dağılımı

Değişken	Grup	n	%
Babanın Mesleği	Profesyonel Meslek	36	24,8
	Memur	43	29,7
	İşçi	13	9,2
	Serbest Meslek, Esnaf	53	36,3
	Toplam	145	100,0

Tablo 15 incelendiğinde; babaların % 24.8'inin (n=36) profesyonel meslek (TSK, adliye, eğitimci, sağlık), % 29.7'sinin (n=43) memur, % 9.2'sinin (n=13) işçi ve % 36.3'ünün (n=53) serbest meslek sahibi ve esnaf olduğu görülmektedir.

Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'na İlişkin Bulgular

1. Alt problem: Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar;

a) Ebeveyn	e) Annenin yaşı
b) Ebeveynlerin evlilik yılı	f) Babanın yaşı
c) Annenin öğrenim durumu	g) Annenin mesleği
d) Babanın öğrenim durumu	h) Babanın mesleği

gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

Ebeveyn / Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 16’da ebeveyne göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı” ve alt boyutlarına ilişkin Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 16

Ebeveyn Değişkenine Göre Anne-Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Boyutlar	Ebeveyn	n	$\bar{X}$	s	sd	t	p
	Konuşma	Anne	432	33,47	33,47	575	1,278	,202
		Baba	145	32,98	32,98			
		Toplam	577					
	Dinleme	Anne	432	26,08	26,08	575	-,474	,636
		Baba	145	26,21	3,09			
		Toplam	577					
	Sözsüz İletişim	Anne	432	26,30	2,56	575	4,704	,000*
		Baba	145	25,07	3,14			
		Toplam	577					
	Empati	Anne	432	36,01	4,59	575	3,95	,000*
		Baba	145	34,20	5,37			
		Toplam	577					
	Mesaj	Anne	432	31,16	4,07	575	,786	,432
		Baba	145	31,48	4,54			
Toplam		577						

*p<0.05

Tablo 16 incelendiğinde; ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* ve *Empati* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında annenin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05). *Sözsüz İletişim* alt boyutunda annelerin puan ortalamasının ($\bar{X}$ =26,30) babaların ortalamasından ($\bar{X}$ =25,07) ve *Empati* alt boyutunda annelerin puan ortalamasının ($\bar{X}$ =36,01) babaların puan ortalamasından ($\bar{X}$ =34,20) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Literatür taramasından elde edilen bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir. Trommsdorff (1991) çocuk yetiştirme konusunda empatinin yerini incelediği çalışmada çocuklarıyla empati kuran annelerin, empatik çocuk yetiştirme olasılıklarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Köker, Evrengöl ve Canat (1994)’ın ergenlerin ana babaları ile iletişimlerini algılama düzeylerini inceledikleri çalışmada çocukların anneleri ile daha iyi iletişim kurduklarını saptamışlardır. Öksüzöğulları (2013)’nın 4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerini çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmada annelerin iletişim becerilerinin daha iyi olduğu saptanmıştır. Ceyhan (1994)’ın ana-

babaların empatik eğilim düzeylerini bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında ve Tutarel Kışlak ve Çabukça (2002)'nin empati ve bazı demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini inceledikleri çalışmada annelerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; annelerin çocuğun ihtiyaçlarını karşılaması, babalara göre çocuğa daha şefkatli ve sabırlı yaklaşması, çocukla daha yakın ilişkiler kurması ve çocuğu daha iyi tanımasının sonucu olabilir. Ayrıca iletişim sırasında çocuğun farklı duygu ve düşüncelerini yargılamadan dinleyebilmeleri ve empati kurarak çocuğu anlayabilmeleri annelerin babalara göre çocuklarıyla daha olumlu ve sıcak bir iletişim kurabilmelerine katkı sağlamış olabilir.

Ebeveynlerin Evlilik Yılı/Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 17'de ebeveynlerin evlilik yıllarına göre Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 17

Ebeveynlerin Evlilik Yılı Değişkenine Göre Anne-Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Ebeveyn Evlilik Yılı	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Konuşma	1-10	291,08			
		11-20	286,74	2	,157	,925
		21 ve üzeri	282,40			
		Toplam	577			
	Dinleme	1-10	285,66			
		11-20	289,16	2	1,188	,552
		21 ve üzeri	314,91			
		Toplam	577			
	Sözsüz İletişim	1-10	288,33			
		11-20	292,95	2	,346	,841
		21 ve üzeri	276,83			
		Toplam	577			
	Empati	1-10	289,00			
		11-20	291,50	2	,235	,889
		21 ve üzeri	277,88			
		Toplam	577			
	Mesaj	1-10	277,90			
		11-20	306,76	2	3,853	,146
		21 ve üzeri	298,65			
		Toplam	577			

Tablo 17 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik yıllarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Literatür taraması yapıldığında bu konuda bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum; aile içi iletişimde evlilik yılı değişkeninden başka değişkenlerin etkili olmasından kaynaklanmış olabilir.

Annelerin Öğrenim Durumu/Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 18’de annelerin öğrenim durumlarına göre Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 18

Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Annenin Öğrenim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X^2	p	Farkın Kaynağı Mann Whitney U
Konusma	1.İlkokul	103	201,04	4	2,668	,615	
	2.Ortaokul	46	228,32				
	3.Lise	119	217,65				
	4.Üniversite	137	224,53				
	5.Lisansüstü	27	209,52				
	Toplam	432					
Dinleme	1.İlkokul	103	219,50	4	2,210	,697	
	2.Ortaokul	46	195,26				
	3.Lise	119	219,94				
	4.Üniversite	137	221,65				
	5.Lisansüstü	27	199,96				
	Toplam	432					
Sözsüz İletişim	1.İlkokul	103	182,63	4	14,010	,007*	1<3 1<4 1<5
	2.Ortaokul	46	196,65				
	3.Lise	119	229,75				
	4. Üniversite	137	237,13				
	5.Lisansüstü	27	216,46				
	Toplam	432					
Empati	1.İlkokul	103	199,04	4	6,081	,193	
	2.Ortaokul	46	209,70				
	3.Lise	119	212,09				
	4.Üniversite	137	236,98				
	5.Lisansüstü	27	210,24				
	Toplam	432					
Mesaj	1.İlkokul	103	223,85	4	5,378	,251	
	2.Ortaokul	46	181,16				
	3.Lise	119	210,31				
	4.Üniversite	137	225,98				
	5.Lisansüstü	27	227,85				
	Toplam	432					

* $p<0.05$

Tablo 18 incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin öğrenim durumlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda;

Sözsüz İletişim boyutunda farkın;

- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 98,25) ile lise mezunu olanlar (sıra ort. 122,97) arasında ve lise mezunlarının lehine;
- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 103,39) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 133,36) arasında ve üniversite mezunlarının lehine;
- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 40,46) ile lisansüstü mezunu olanlar (sıra ort. 47,42) arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

Literatür taramasından elde edilen bulguların farklı olduğu görülmektedir. Eryüksel (1996)’in ana-baba ve ergen ilişkilerini problem çözme iletişim becerileri ve aile yapısı açısından incelediği çalışması ile Saygıdeğer (2004)’in benlik saygısı düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre iletişim becerilerine ilişkin algılarını incelediği çalışmasında ve Sarıyüce Körükçü (2004)’nün altı yaş grubundaki çocukların özsaygı düzeyleri ile anne empatik becerilerini incelediği çalışmasında annenin öğrenim durumu ile iletişim becerileri arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır.

Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014)’nın okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynleri ile yaptığı çalışmalarında, Bozdağ (2006)’ın kadının eğitim durumunun aile içi iletişimine etkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında, Dalkılıç (2006)’ın lise öğrencilerinin ana-baba ve ergen ilişkilerinde algıladıkları problem çözme ve iletişim becerilerini bazı değişkenlere göre incelendiği çalışmasında ve Hergüner, Güven ve Yaman (1997)’nin; Tepeköylü, Soytürk ve Çamlıyer (2009)’in; Yılmaz ve Çimen (2008)’in ve Toy (2007)’un çalışmalarında üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin annelerinin öğrenim durumları açısından farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları; annelerin öğrenim durumları arttıkça kendilerini daha iyi ifade edebileceklerini ve çocuklarıyla daha etkili ve olumlu bir iletişim kurabileceklerini göstermiştir. Eğitim düzeyi yüksek olan anne çocuğunu etkin dinlerken tüm vücuduyla yönelerek dinlemeye hazır olduğunu çocuğuna hissettirebilir ve çocukla sağlıklı bir iletişim kurabilir.

Babanın Öğrenim Durumu/Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 19’da babaların öğrenim durumlarına göre Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 19

Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini

Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI

	Babamın Öğrenim							Farkın Kaynağı
Boyutlar	Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Mann Whitney U	
Konuşma	1.Ortaokul	22	65,16					
	2.Lise	41	77,77					
	3.Üniversite	63	69,83	3	2,602	,457		
	4.Lisansüstü	19	82,32					
	Toplam	145						
Dinleme	1.Ortaokul	22	75,73					
	2.Lise	41	74,62					
	3.Üniversite	63	65,49	3	5,826	,120		
	4.Lisansüstü	19	91,24					
	Toplam	145						
Sözsüz İletişim	1.Ortaokul	22	55,30					
	2.Lise	41	75,20					
	3.Üniversite	63	71,33	3	9,092	,028*	1<4	
	4.Lisansüstü	19	94,29					
	Toplam	145						
Empati	1.Ortaokul	22	57,95					
	2.Lise	41	82,96					
	3.Üniversite	63	69,85	3	5,943	,114		
	4.Lisansüstü	19	79,37					
	Toplam	145						
Mesaj	1.Ortaokul	22	70,50					
	2.Lise	41	68,07					
	3.Üniversite	63	75,48	3	1,176	,759		
	4.Lisansüstü	19	78,32					
	Toplam	145						

*p<0.05

Tablo 19 incelendiğinde; araştırmaya katılan babaların öğrenim durumlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda;

Sözsüz İletişim boyutunda farkın;

- Ortaokul mezunu olanlar (sıra ort. 19,95) ile lisansüstü mezunu olanlar (sıra ort. 22,21) arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

Yapılan çalışmaların incelenmesi sonucu elde edilen bulguların araştırma sonucunu desteklemediği görülmektedir. Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014)’nın okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma

düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında babanın öğrenim durumunun öğrencilerin iletişim becerileri açısından farklılık göstermediğini saptamışlardır. Altıntaş (2006), Dalkılıç (2006), Karcı (2010) ve Saygıdeğer (2004)'in yaptığı çalışmalarda lise öğrencilerinin iletişim becerilerinin babalarının öğrenim durumları açısından farklılık göstermediği sonucuna ulaşılırken; Hergüner ve diğ. (1997), Tepeköylü, Soytürk ve Çamlıyer (2009)'in ve Toy (2007)'un yaptıkları çalışmalarda üniversite öğrencilerinin iletişim becerinin babalarının öğrenim durumları açısından farklılık göstermediği saptanmıştır.

Araştırmalar ve çalışma sonuçları incelendiğinde; bu durumun babaların aldıkları eğitimin iletişim becerilerine yansımaması ve çocuklarıyla kurdukları iletişim üzerinde başka değişkenlerin etkili olmasından kaynaklanmış olabileceği söylenebilir.

Annelerin Yaşı / Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 20’de annelerin yaşlarına göre Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 20

Yaş Değişkenine Göre Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Annelerin Yaşı	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Konuşma	1.21-30	146	223,19	2	,975
		2.31-40	249	214,73		
		3.41-50	37	201,97		
		Toplam	432			
	Dinleme	1.21-30	146	216,62	2	,018
		2.31-40	249	216,82		
		3.41-50	37	213,88		
		Toplam	432			
	Sözsüz İletişim	1.21-30	146	215,19	2	,358
		2.31-40	249	218,80		
		3.41-50	37	206,19		
		Toplam	432			
	Empati	1.21-30	146	217,60	2	3,304
		2.31-40	249	221,09		
		3.41-50	37	181,30		
		Toplam	432			
	Mesaj	1.21-30	146	209,25	2	,753
		2.31-40	249	220,01		
		3.41-50	37	221,50		
		Toplam	432			

Tablo 20 incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin yaşlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Arabacı (2011)’nın anne-baba-çocuk iletişimini bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında annelerin genç yaşta olmasının çocukları ile iletişimini etkilediğini saptanmıştır. Bu çalışma araştırma sonucuyla farklılık göstermektedir.

Söz konusu araştırma ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; örnekleme bulunan annelerin yaşının kurdukları iletişim üzerinde etkili olmamasından kaynaklanmış olabilir.

Babanın Yaşı / Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 21’de babaların yaşlarına göre Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 21

Yaş Değişkenine göre Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Boyutlar	Babanın Yaşı	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Farkın Kaynağı MannWhitney U
	Konuşma	1.21-30	19	60,47	2	2,337	,311	
		2.31-40	85	76,49				
		3.41-50	41	71,56				
		Toplam	145					
	Dinleme	1.21-30	19	58,37	2	2,693	,260	
		2.31-40	85	75,36				
		3.41-50	41	74,88				
		Toplam	145					
	Sözsüz İletişim	1.21-30	19	47,05	2	8,648	,013*	1<2 1<3
		2.31-40	85	78,12				
		3.41-50	41	74,40				
		Toplam	145					
	Empati	1.21-30	19	73,79	2	,257	,879	
		2.31-40	85	74,18				
		3.41-50	41	70,20				
		Toplam	145					
	Mesaj	1.21-30	19	42,16	2	14,835	,001*	1<2 1<3
		2.31-40	85	73,21				
		3.41-50	41	86,85				
		Toplam	145					

*p<0.05

Tablo 21 incelendiğinde; araştırmaya katılan babaların yaşlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* ve *Mesaj* boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda;

Sözsüz İletişim boyutunda farkın;

- 21-30 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 34,24) ile 31-40 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 56,58) arasında ve 31-40 yaş aralığında olanların lehine;
- 21-30 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 22,82) ile 41-50 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 34,06) arasında ve 41-50 yaş aralığında olanların lehine olduğu görülmektedir.

Mesaj boyutunda farkın;

- 21-30 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 33,58) ile 31-40 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 56,73) arasında ve 31-40 yaş aralığında olanların lehine;
- 21-30 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 18,58) ile 41-50 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 36,02) arasında ve 41-50 yaş aralığında olanların lehine olduğu görülmektedir.

Literatür taramasından elde edilen bulguların araştırma sonucunu desteklediği görülmektedir. Thornberry, Smith ve Howard (1997)'ın ergenlik çağındaki babalık için risk faktörlerini incelediği çalışmasında genç yaşta baba olmanın babaların kendileri, çocukları ve eşleri için olumsuz sonuçlar yarattığını saptarken; Arabacı (2011)'nın anne-baba-çocuk iletişimini bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında babaların yaşları ilerledikçe çocukları ile daha iyi iletişim kurduğu saptanmıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; babaların yaşları ilerledikçe hem hayat tecrübesinin artması hem de evlilikle ilgili sorumluluklarını daha iyi yerine getirebilmesi ve çocuğu hakkında yeterince bilgi sahibi olmasından kaynaklanmış olabilir.

Annenin Mesleği / Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 22’de annelerin mesleklerine göre Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve alt boyutlarına ilişkin *Bağımsız Örneklem t Testi* sonuçları verilmiştir.

Tablo 22

Meslek Değişkenine Göre Annelerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Boyutlar	Annenin Mesleği	n	$\bar{X}$	S	sd	t	p
ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Konuşma						
	1.Ev hanımı/çalışmıyor	287	33,26	4,15			
	2.Çalışıyor	145	33,88	3.26	430	-1,1565	,118
	Toplam	432					
	Dinleme						
	1.Ev hanımı/çalışmıyor	287	25,98	3.17			
	2.Çalışıyor	145	26,27	2.30	430	-,971	,332
	Toplam	432					
	Sözsüz İletişim						
	1.Ev hanımı/çalışmıyor	287	26,13	2.65			
	2.Çalışıyor	145	26,65	2.33	430	2,026	,043*
	Toplam	432					
	Empati						
	1.Ev hanımı/çalışmıyor	287	35,76	4.77			
	2.Çalışıyor	145	36,51	4.18	430	1,609	,108
	Toplam	432					
	Mesaj						
	1.Ev hanımı/çalışmıyor	287	31,04	4,35			
	2.Çalışıyor	145	31,40	4,45	430	,858	,391
	Toplam	432					

*p<0,05

Tablo 22 incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin mesleklerine göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* alt boyutunda çalışan annelerin lehine anlamlı farklılık saptanmıştır (p<0.05). Diğer alt boyutlardan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (p>0.05).

Literatür taramasından elde edilen bulguların farklı olduğu görülmektedir. İlaslan (2001)’ın orta öğretim öğrencilerinin bazı özlük niteliklerinin ve baskın ben durumlarının iletişim becerileri ile ilişkisini incelediği çalışmasında çalışan annelere göre emekli olan annelerin iletişim becerileri arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Cerit (2007) ile Oskay (1990)’ın çalışmalarında ergenlerin; Tepeköylü, Soytürk ve Çamlıyer (2009)’ın çalışmasında ise üniversite öğrencilerinin annelerinin çalışıyor olmasının iletişim becerileri bakımından farklılık göstermediği saptanmıştır.

Araştırma sonuçları incelendiğinde bu durum; çalışan annelerin kendilerini ekonomik ve sosyal açıdan daha güçlü hissetmeleri, çocuğun sorumluluğunu çalışmayan annelere oranla babayla daha fazla paylaşıyor olmaları ve çocuklarını kendi kendine karar verme konusunda destekleyerek daha fazla bağımsız yetişmelerine olanak vermeleri sonucu ortaya çıkmış olabilir (Yeşilyaprak, 2003, s. 100).

Babanın Mesleği / Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı

Tablo 23’de babaların mesleklerine göre Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 23

Meslek Değişkenine Göre Babaların Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Babanın Mesleği	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
ANNE-BABA-ÇOCUK İLETİŞİMİNİ DEĞERLENDİRME ARACI	Konuşma	1.Profesyonel meslek	36	74,72	3	,613
		2.Memur	43	75,85		
		3.İşçi	13	67,65		
		4.Serbest meslek, esnaf	53	70,83		
		Toplam	145			
	Dinleme	1.Profesyonel meslek	36	75,47	3	,704
		2.Memur	43	75,80		
		3.İşçi	13	70,31		
		4.Serbest meslek, esnaf	53	69,71		
		Toplam	145			
	Sözsüz İletişim	1.Profesyonel meslek	36	79,88	3	1,501
		2.Memur	43	72,53		
		3.İşçi	13	72,35		
		4.Serbest meslek, esnaf	53	68,87		
		Toplam	145			
	Empati	1.Profesyonel meslek	36	73,01	3	,531
		2.Memur	43	74,22		
		3.İşçi	13	79,35		
		4.Serbest meslek, esnaf	53	70,44		
		Toplam	145			
	Mesaj	1.Profesyonel meslek	36	66,97	3	1,697
		2.Memur	43	77,37		
		3.İşçi	13	80,58		
		4.Serbest meslek, esnaf	53	71,69		
		Toplam	145			

Tablo 23 incelendiğinde; araştırmaya katılan babaların mesleklerine göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Literatürde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Cerit (2007)’in ve Saygıdeğer (2004)’in ergenler ile ilgili yaptığı çalışmaları ile Tepeköylü, Soytürk ve Çamlıyer (2009)’in Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerisi algılarını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında baba mesleğinin iletişim becerisi algıları bakımından farklılık göstermediği saptanmıştır.

Bu durumda; babanın mensubu olduğu mesleğin çalışma şartlarının ve meslek özelliklerinin babaların iletişim becerileri üzerinde anlamlı farklılık yaratacak kadar etkili olmadığı söylenebilir.

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

2. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Sosyal İşbirliği	r	,117*	,108*	,123*	,089	,148**
	p	,015	,025	,011	,064	,002
	n	432	432	432	432	432
Sosyal Bağımsızlık	r	,082	,085	,132**	,067	,097*
	p	,089	,076	,006	,167	,044
	n	432	432	432	432	432
Sosyal Etkileşim	r	,037	,051	,064	,090	,054
	p	,437	,291	,186	,060	,264
	n	432	432	432	432	432
Sosyal Beceri Toplamı	r	,101*	,101*	,131**	,094	,127**
	p	,036	,035	,006	,051	,008
	n	432	432	432	432	432

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 24 incelendiğinde;

- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r=,101), *Dinleme* (r=,101), *Sözsüz İletişim* (r=,131) ve *Mesaj* (r=,127) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal İşbirliği* alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r=,117), *Dinleme* (r=,108), *Sözsüz İletişim* (r=,123) ve *Mesaj* (r=,148) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal Bağımsızlık* alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın

Sözsüz İletişim ($r=.132$) ve *Mesaj* ($r=.097$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre; annelerin iletişim düzeyleri arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri de artmaktadır.

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

3. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile babalarının iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Sosyal İşbirliği	r	,113	,112	,104	,137	,156
	p	,175	,182	,213	,099	,061
	n	145	145	145	145	145
Sosyal Bağımsızlık	r	,190*	,167*	,146	,205*	,093
	p	,022	,045	,079	,014	,268
	n	145	145	145	145	145
Sosyal Etkileşim	r	,039	,007	,067	,062	,035
	p	,640	,929	,421	,462	,677
	n	145	145	145	145	145
Sosyal Beceri Toplam	r	,145	,126	,130	,169*	,125
	p	,082	,130	,120	,042	,134
	n	145	145	145	145	145

*p<0.05

Tablo 25 incelendiğinde;

- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Empati* (r=,169) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal Bağımsızlık* alt boyutundan aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r=,190), *Dinleme* (r=,167) ve *Empati* (r=,205) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (p<0.05). Buna göre; babaların iletişim düzeyleri arttıkça çocuklarının sosyal beceri düzeyleri artmaktadır.

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

4. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerinin iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Sosyal İşbirliği	r	,119**	,107**	,128**	,114**	,148**
	p	,004	,010	,002	,006	,000
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Bağımsızlık	r	,114**	,107*	,142**	,113**	,094*
	p	,006	,010	,001	,007	,024
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Etkileşim	r	,037	,038	,062	,079	,048
	p	,370	,358	,138	,059	,246
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Beceri Toplam	r	,116**	,107*	,138**	,123**	,124**
	p	,005	,010	,001	,003	,003
	n	577	577	577	577	577

*p<0,05, **p<0.01

Tablo 26 incelendiğinde;

- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r=,116), *Dinleme* (r=,107), *Sözsüz İletişim* (r=,138), *Empati* (r=,123) ve *Mesaj* (r=,124) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal İşbirliği* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r=,119), *Dinleme* (r=,107), *Sözsüz İletişim* (r=,128), *Empati* (r=,114) ve *Mesaj* (r=,148) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,

- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal Bağımsızlık* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* ($r=,114$), *Dinleme* ($r=,107$), *Sözsüz İletişim* ($r=,142$), *Empati* ($r=,113$) ve *Mesaj* ($r=,094$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre; ebeveynlerin iletişim düzeyleri arttıkça çocuklarının sosyal beceri düzeyleri artmaktadır.

Literatür taramasından elde edilen bulguların araştırma sonucunu desteklediği görülmektedir. Arabacı ve Ömeroğlu (2013)’nin ve McFarlane, Dodge, Burrell, Crowne, Cheng ve Duggan (2010)’ın okul öncesi dönem çocukları ile ilgili yaptıkları çalışmalarında ebeveynlerin iletişim becerilerinin çocukların sosyal duygusal uyumlarını olumlu düzeyde etkilediği saptanmıştır. Atan (2016), Temiz (2014), Göktaş (2015) ve Yalçın (2013)’ın annelere aile iletişim becerileri eğitimi uyguladıkları çalışmalarının sonucunda annelerin iletişim becerilerinin çocukların sosyal becerilerini olumlu yönde geliştirdiği saptanırken; Özbey (2012)’in ebeveynlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada ve Dere Çiftçi (2016)’nin 5-6 yaş çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin sosyal becerileri ve davranış sorunları arasındaki ilişkisini incelediği çalışmasında; ebeveyn-çocuk ilişkisi ile sosyal beceriler arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum ebeveynlerin iletişim unsurlarını etkili bir şekilde kullanmaları ve çocuklarına doğru rol model olmaları sonucu aile ortamında olumlu iletişim deneyimleri kazanan çocukların duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade ederek sosyal ilişkilerinde başarılı olmalarından kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra; çocuk-ebeveyn arasındaki ilişkiler okul öncesi dönemde sosyal beceriler açısından oldukça önemlidir. Ebeveynler ve çocuk arasındaki sosyal yaşantı çocukta sosyal davranışların oluşumunu sağlamaktadır. Çocuklar yaşamın ilk yıllarında ebeveynleriyle kuracakları yakınlık ve sevgiye dayalı ilişkiler sırasında paylaşmayı, empatiyi, işbirliğini, nezaketi öğrenebilmektedirler. Bu sayede daha olumlu akran ilişkileri kurabilmekte ve daha kolay sosyalleşebilmektedirler. (Canatan ve Yıldırım, 2009, s. 188-190; İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı, 2005, s. 248).

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

5. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların problem davranış düzeyleri ile annelerinin iletişim becerisi düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Dışa Yönelim	r	-,153**	-,147**	-,131**	-,092	-,111*
	p	,001	,002	,006	,055	,021
	n	432	432	432	432	432
İçer Yönelim	r	-,053	-,057	-,059	-,041	-,044
	p	,275	,237	,221	,391	,366
	n	432	432	432	432	432
Antisosyal	r	-,176**	-,111*	-,117*	-,136**	-,059
	p	,000	,021	,015	,005	,224
	n	432	432	432	432	432
Benmerkezci	r	-,132**	-,077	-,080	-,025	-,048
	p	,006	,109	,097	,607	,322
	n	432	432	432	432	432
Problem Davranış Toplam	r	-,155**	-,137**	-,128**	-,090	-,100*
	p	,001	,004	,008	,063	,037
	n	432	432	432	432	432

*p<0.05, **p<0.01

Tablo 27 incelendiğinde;

- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r= -,155), *Dinleme* (r= -,137), *Sözsüz İletişim* (r= -,128) ve *Mesaj* (r= -,100) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r= -,153), *Dinleme* (r= -,147), *Sözsüz İletişim* (r= -,131) ve *Mesaj* (r= -,111) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,

- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Antisosyal* alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* ($r=-,176$), *Dinleme* ($r=-,111$), *Sözsüz İletişim* ($r=-,117$) ve *Empati* ($r=-,136$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Ben Merkezci* alt boyutundan aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* ($r=-,153$) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre; annelerin iletişim becerileri azaldıkça çocukların problem davranışları artmaktadır.

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

6. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların problem davranış düzeyleri ile babalarının iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Dışa Yönelim	r	-,115	,096	-,108	-,100	-,032
	p	,169	,253	,197	,232	,698
	n	145	145	145	145	145
İçe Yönelim	r	-,096	-,003	-,118	-,107	,017
	p	,252	,968	,157	,201	,836
	n	145	145	145	145	145
Antisosyal	r	,045	,102	-,022	-,008	,019
	p	,592	,222	,795	,925	,822
	n	145	145	145	145	145
Benmerkezci	r	-,061	-,020	-,103	-,004	-,046
	p	,466	,807	,219	,957	,580
	n	145	145	145	145	145
Problem Davranış Toplam	r	-,100	,070	-,113	-,091	-,022
	p	,231	,404	,175	,278	,797
	n	145	145	145	145	145

Tablo 28 incelendiğinde; çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Ancak bu ilişki anlamlı değildir. ($p>0.05$).

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

7. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların problem davranış düzeyleri ile ebeveynlerinin iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'ndan Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Konuşma	Dinleme	Sözsüz İletişim	Empati	Mesaj
Dışa Yönelim	r	-,142**	-,083*	-,118**	-,090*	-,090*
	p	,001	,047	,004	,030	,030
	n	577	577	577	577	577
İçe Yönelim	r	-,065	-,042	-,076	-,060	-,026
	p	,119	,318	,069	,148	,540
	n	577	577	577	577	577
Antisosyal	r	-,106*	-,043	-,088*	-,096*	-,032
	p	,011	,302	,035	,021	,439
	n	577	577	577	577	577
Ben Merkezci	r	-,108**	-,065	-,066	-,004	-,050
	p	,009	,121	,116	,928	,230
	n	577	577	577	577	577
Problem Davranış Toplam	r	-,138**	-,080	-,116**	-,085*	-,078
	p	,001	,055	,005	,042	,060
	n	577	577	577	577	577

*=p<0,05, **=p<0.01

Tablo 29 incelendiğinde;

- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Dışa Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r=-,142), *Dinleme* (r=-,083) *Sözsüz İletişim* (r=-,118), *Empati* (r=-,090) ve *Mesaj* (r=-,090) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,

- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Antisosyal* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* ($r=-,106$), *Sözsüz İletişim* ($r=-,088$) ve *Empati* ($r=-,096$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Ben Merkezci* alt boyutlarından aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* ($r=-,108$) boyutundan aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* ($r=-,138$), *Sözsüz İletişim* ($r=-,116$) ve *Empati* ($r=-,085$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre; ebeveynlerin iletişim düzeyleri azaldıkça çocuklarda görülen problem davranış düzeyleri artmaktadır.

Literatürde farklı bulgular yer almaktadır. Brassart ve Schelstraete (2015)’nin davranış sorunu olan okul öncesi çocukların iletişim yeteneklerini geliştirmek amacıyla yaptıkları çalışmada, ebeveynlere uygulanan iletişim becerileri eğitimi sonunda çocukların olumsuz, saldırgan davranışlarının azaldığı görülürken; Fagan ve Iglesias (2000)’ın baba ve çocuk arasındaki iletişim ile çocukta görülen davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında babaların iletişimlerinin çocukların iletişimleriyle ve çocukların iletişimini de davranış problemleriyle ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Rehber ve Atıcı (2009)’nın ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi amacıyla yaptığı çalışmada empatik eğilim düzeyi düşük olan öğrencilerin saldırganlık davranışları empatik eğilim düzeyi yüksek olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Peterson ve Zill (1986) evlilik bozulması, ebeveyn çocuk ilişkileri ve davranış sorunlarını incelediği çalışmalarında ve Stadelmann, Perren, Wyl ve Klitzing (2007)’nin aile bağları ve anaokulu çağında meydana gelen sorunları inceledikleri çalışmalarında aile çocuk etkileşiminin sağlıklı olmaması ve aile içi düzensizliğin çocuklarda problem davranışların kaynağını oluşturabileceğini saptamışlardır.

Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014)’nın okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkiyi bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında; okul öncesi dönemde

çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimleri ile çocukların davranış sorunları arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; aile içi iletişimin teknolojiye ve sosyal medya araçlarına bağlı olarak azalması, ailenin sosyal yapısının bozulması, boşanmaların artması ve aile içi şiddetin artışı çocuklarda davranış problemlerinin yaşanmasına neden olduğunun kanıtı olabilir. Okan İbiloğlu (2012)'na göre; eşler arasında şiddetin olduğu ailelerde büyüyen çocuklar daha sonraki yaşamlarında şiddet uygulayıcısı olabilir, şiddete maruz kalabilir ve davranışsal problemler yaşayabilirler. Türkarslan (2007)'a göre anne babası boşanan çocuklarda üzüntü, yalnızlık, gerileme, reddetme, uyku problemleri, okul başarısızlığı gibi bir takım tepkiler görülmektedir. Boşanan çiftlerin bu tepkilerin çocuklarda kalıcı problemlere dönüşmemesi için (okulda şiddet, evden kaçma, internet bağımlılığı, okulu terk, suçluluk gibi) durumu çocuğa açıklamalı ve gerekirse uzman kişilerden yardım almalıdır. Ayrıca ebeveynlerin dinleme, konuşma, empati gibi iletişim becerilerini etkin kullanamaması ve çocuğun duygu ve düşüncelerine önem vermemesi gibi nedenlerden dolayı çocuklar dikkat çekmek amacıyla problem davranışlar sergileyebilir.

Çatışma Eğilimi Ölçeği'ne İlişkin Bulgular

8. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 aylık çocuğa sahip olan ebeveynlerin çatışma eğilimleri;

- a) Ebeveyn
- b) Ebeveynlerin evlilik yılı
- c) Annenin öğrenim durumu
- d) Babanın öğrenim durumu
- e) Annenin yaşı
- f) Babanın yaşı
- g) Annenin mesleği
- h) Babanın mesleği

gibi değişkenlere göre farklılık göstermekte midir?

Ebeveyn / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 30’da anne-babaya göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 30

Ebeveyn Değişkenine Göre Anne-Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Boyutlar	Ebeveyn	n	$\bar{X}$	s	sd	t	p
Aktif Çatışma	Anne	432	13,34	3,81			
	Baba	145	12,96	3,82	575	1,021	,308
	Toplam	577					
Pasif Çatışma	Anne	432	25,68	5,05			
	Baba	145	24,82	5,56	575	1,711	,088
	Toplam	577					
Varoluş	Anne	432	13,85	3,11			
	Baba	145	13,61	3,40	575	,798	,425
	Toplam	577					
Tümdenred	Anne	432	15,69	3,43			
	Baba	145	15,56	3,73	575	,377	,706
	Toplam	577					
Önyargılı	Anne	432	4,33	,81			
	Baba	145	4,29	,85	575	,530	,596
	Toplam	577					
Yoğunluk	Anne	432	5,45	1,74			
	Baba	145	5,70	1,56	575	-1,503	,133
	Toplam	577					
Aktif Önyargı	Anne	432	4,50	1,81			
	Baba	145	4,46	1,77	575	,279	,781
	Toplam	577					
Pasif Tümdenred	Anne	432	11,90	3,23			
	Baba	145	10,53	3,59	575	4,288	,000*
	Toplam	577					
İnsancıl	Anne	432	18,57	3,56			
	Baba	145	19,06	4,59	575	-1,3129	,184
	Toplam	577					
Kişisel	Anne	432	20,01	4,99			
	Baba	145	19,72	5,19	575	,607	,544
	Toplam	577					
Çatışma Toplam	Anne	432	135,29	20,98			
	Baba	145	132,342	24,81	575	1,396	,163
	Toplam	577					

*p<0.05

Tablo 30 incelendiğinde; araştırmaya katılan anne-babaların “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nin *Pasif Tümdenred* boyutunda annenin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir

($p < 0.05$). Annelerin sıra ortalaması ($\bar{x} = 11,90$), babaların sıra ortalaması ise ($\bar{x} = 10,53$)'dür.

Literatür taramasından elde edilen bulguların farklı olduğu görülmektedir. Şendil ve Kızıldağ (2003)'in çocuk ve ergenlerde evlilik çatışması algısını incelediği çalışmalarında annelerin babalara göre daha çok evlilik çatışması yaşadıklarını saptarken; Ovalı (2010)'nın farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının çeşitli demografik özelliklere göre karşılaştırılmasını yaptığı çalışmasında kadınların erkeklere oranla daha fazla evlilik çatışması yaşadıkları saptanmıştır.

Üncü (2007)'nin duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisini incelediği çalışmasında erkeklerin evlilik doyumunun kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenirken; Günay (2007)'in evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında çatışma konusunda cinsiyet açısından bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durumun; kadınların evlilikten bekledikleri doyumu alamamaları ve evlilik uyumunun yeterli olmaması eşlerine oranla daha çok çatışma yaşama eğiliminde olmalarına neden olmuş olabilir. Madden ve Janoff Bulman (1981)'in çalışmalarında evlilik doyumu düşük kadınların eşlerini daha çok suçladıkları saptanırken; Storaasli ve Markman (1990)'in çalışmasında ise kadınların evlilik uyumu ile çatışma yoğunluğu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin Evlilik yılı / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 31’de ebeveynlerin evlilik yıllarına göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 31

Ebeveynlerin Evlilik Yılı Değişkenine Göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Boyutlar	Ebeveyn Evlilik Yılı	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Aktif Çatışma	1-10	343	299,44	2	4,188	,123
	11-20	191	278,46			
	21 ve üzeri	43	252,55			
	Toplam	577				
Pasif Çatışma	1-10	343	293,71	2	1,581	,454
	11-20	191	287,01			
	21 ve üzeri	43	260,29			
	Toplam	577				
Varoluş	1-10	343	291,35	2	,196	,907
	11-20	191	286,38			
	21 ve üzeri	43	281,85			
	Toplam	577				
Tümendenred	1-10	343	280,27	2	2,378	,305
	11-20	191	302,83			
	21 ve üzeri	43	297,22			
	Toplam	577				
Önyargılı	1-10	343	293,92	2	,943	,624
	11-20	191	282,79			
	21 ve üzeri	43	277,29			
	Toplam	577				
Yoğunluk	1-10	343	288,31	2	,144	,931
	11-20	191	288,19			
	21 ve üzeri	43	298,09			
	Toplam	577				
Aktif Önyargı	1-10	343	295,47	2	2,253	,324
	11-20	191	284,47			
	21 ve üzeri	43	257,49			
	Toplam	577				
Pasif Tümendenred	1-10	343	284,70	2	4,358	,113
	11-20	191	305,34			
	21 ve üzeri	43	250,76			
	Toplam	577				
İnsancıl	1-10	343	297,79	2	2,437	,296
	11-20	191	274,73			
	21 ve üzeri	43	282,22			
	Toplam	577				

ÇATIŞMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Tablo 31'in Devamı						
Kişisel	1-10	343	287,54			
	11-20	191	287,68	2	,513	,774
	21 ve üzeri	43	306,50			
	Toplam	577				
Çatışma Toplam	1-10	343	292,12			
	11-20	191	284,72	2	,298	,861
	21 ve üzeri	43	283,16			
	Toplam	577				

Tablo 31 incelendiğinde; araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik yıllarına göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Literatür taramasından elde edilen bulgular farklılık göstermektedir. Bu konuya yönelik benzer ölçeklerle yapılan; Ülker (2011)'in ve Ovalı (2010)'nın evlilik çatışmasını bazı değişkenlere göre incelendikleri çalışmalarında evlilik süresinin evlilik çatışmasını yordamada anlamlı değişken olmadığı saptanmıştır.

Lawson (1988), Lupri ve Frideres (1981), Şener ve Terzioğlu (2008), Rogers ve Amato (1997) ile Levenson, Carstensen ve Gottman (1993) yaptıkları çalışmalarda evlilik süresi ile eşler arası uyum arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanırken; Şendil ve Kızıldağ (2003)'ün çocuk ve ergenlerde evlilik çatışması algısını inceledikleri çalışmada ise ebeveynlerin evlilik süresi ve evlilik çatışması arasında pozitif bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durumun; örneklemin sosyoekonomik özelliklerinden, aile içi ilişkilerde yaşanan anlaşmazlıklar ve çatışmalar üzerinde başka değişkenlerin etkili olmasından kaynaklanmış olabilir.

Annenin Öğrenim Durumu / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 32’de annelerin öğrenim durumlarına göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 32

Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Annelerin Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Annenin Öğrenim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Farkın Kaynağı Mann Whütney U
Aktif Çatışma	1.İlkokul	103	210,43	4	9,268	,055	
	2.Ortaokul	46	266,96				
	3.Lise	119	218,21				
	4.Üniversite	137	204,20				
	5.Lisansüstü	27	208,57				
	Toplam	432					
Pasif Çatışma	1.İlkokul	103	224,93	4	9,346	,053	
	2.Ortaokul	46	250,14				
	3.Lise	119	224,35				
	4.Üniversite	137	192,59				
	5.Lisansüstü	27	213,74				
	Toplam	432					
Varoluş	1.İlkokul	103	238,75	4	23,215	,000*	1>4
	2.Ortaokul	46	270,63				
	3.Lise	119	220,61				2>4
	4.Üniversite	137	185,82				2>5
	5.Lisansüstü	27	176,98				3>4
	Toplam	432					
Tümdenred	1.İlkokul	103	229,83	4	3,077	,545	
	2.Ortaokul	46	225,12				
	3.Lise	119	218,54				
	4.Üniversite	137	203,31				
	5. Lisansüstü	27	208,91				
	Toplam	577					
Önyargılı	1.İlkokul	103	203,55	4	4,671	,323	
	2.Ortaokul	46	230,02				
	3.Lise	119	227,89				
	4.Üniversite	137	216,97				
	5.Lisansüstü	27	190,26				
	Toplam	432					
Yoğunluk	1.İlkokul	103	247,86	4	23,556	,000*	1>4
	2.Ortaokul	46	257,86				1>5
	3.Lise	119	218,11				2>4
	4.Üniversite	137	182,97				2>5
	5.Lisansüstü	27	189,44				
	Toplam	432					
Aktif önyargı	1.İlkokul	103	208,98	4	,686	,953	
	2.Ortaokul	46	222,57				
	3.Lise	119	215,57				
	4.Üniversite	137	219,39				
	5.Lisansüstü	27	224,31				
	Toplam	432					
Pasif tümdenred	1.İlkokul	103	226,96	4	13,407	,009*	1>4
	2.Ortaokul	46	254,77				3>4
	3.Lise	119	228,34				
	4.Üniversite	137	189,01				
	5.Lisansüstü	27	198,72				
	Toplam	432					

Tablo 32'nin Devamı							
İnsancıl	1.İlkokul	103	211,00				
	2.Ortaokul	46	233,58				
	3.Lise	119	206,82	4	2,208	,698	
	4.Üniversite	137	220,99				
	5.Lisansüstü	27	228,28				
	Toplam	432					
Kişisel	1.İlkokul	103	226,55				
	2.Ortaokul	46	235,28				
	3.Lise	119	212,52	4	2,762	,598	
	4.Üniversite	137	206,25				
	5.Lisansüstü	27	215,70				
	Toplam	432					
Çatışma Toplam	1.İlkokul	103	232,4				
	2.Ortaokul	46	263,9				1>4
	3.Lise	119	218,6	4	14,955	,005*	2>4
	4.Üniversite	137	191,8				2>5
	5.Lisansüstü	27	193,3				
	Toplam	432					

*p<0.05

Tablo 32 incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin öğrenim durumuna göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından ve *Varoluş*, *Yoğunluk* ve *Pasif Tümündenred* boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda; *Varoluş* boyutunda farkın;

- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 141,13) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 104,99) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine,
- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 69,38) ile lisansüstü mezunu olanlar (sıra ort. 50,70) arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine,
- Ortaokul mezunu olanlar (sıra ort. 97,14) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 77,54) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine;
- Ortaokul mezunu olanlar (sıra ort. 43,40) ile lisansüstü mezunu olanlar (sıra ort. 26,09) arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine;
- Lise mezunu olanlar (sıra ort. 139,68) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 118,79) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

Yoğunluk boyutunda farkın;

- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 136,71) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 108,31) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine;

- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 69,38) ile lisansüstü mezunu olanlar (sıra ort. 50,70) arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine,
- Ortaokul mezunu olanlar (sıra ort. 114,61) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 84,41) arasında ve lise mezunu olanların lehine;
- Ortaokul mezunu olanlar (sıra ort. 14,65) ile lisansüstü mezunu olanlar (sıra ort. 6,40) arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine;
- Lise mezunu olanlar (sıra ort. 139,73) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 118,75) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

Pasif Tümdenred boyutunda;

- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 131,68) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 112,09) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine;
- Lise mezunu olanlar (sıra ort. 141,42) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 8117,27) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

Çatışma Toplamda;

- İlkokul mezunu olanlar (sıra ort. 133,21) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 110,95) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine;
- Ortaokul mezunu olanlar (sıra ort. 115,85) ile üniversite mezunu olanlar (sıra ort. 83,99) arasında ve üniversite mezunu olanların lehine;
- Ortaokul mezunu olanlar (sıra ort. 42,18) ile lisansüstü mezunu olanlar (sıra ort. 28,17) arasında ve lisansüstü mezunu olanların lehine olduğu görülmektedir.

Literatürde farklı bulgulara rastlanmıştır. Taşkın (2012)'in iletişim becerisinin çatışma eğilimi ve algılanan ana baba tutumları ile ilişkisini incelediği çalışmasında annenin öğrenim durumu ile çatışma eğilimleri arasında anlamlı farklılık olduğu, Oskay (1990)'ın yargılarından kaynaklanan ana-baba-ergen çatışmasını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında annelerin öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrencilerin ana-babaları ile çatışmalarının azaldığı, Cheng (2010)'in Tayvan'da kültürlerarası evlilik çatışmasını ve evlilik memnuniyetini araştırdığı çalışmasında kadınların eğitim düzeyinin artmasının evlilik çatışmasını artırdığı ve Güngören (2011)'in evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği çalışmasında annelerin öğrenim durumu ile çatışma eğilimleri arasında anlamlı farklılık olmadığını saptamıştır.

Çalışma sonuçları göz önüne alındığında; eğitim seviyesi yüksek olan annelerin aldıkları eğitimin çatışma çözme konusunda olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. Brogan ve Kutner (1976)'e göre öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin tutumlarında gelenekselliğin daha az olması iletişimde daha az çatışma yaşamasına katkı sağlar. Bunun yanı sıra; eğitimin annelerin iletişim konusunda daha bilinçli ve etkili iletişim becerilerine sahip olmasını sağlaması bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir. Smith ve Self (1980) üniversite öğrenimi görmüş annelerin üniversite öğrenimi olmayan annelere göre kız çocuklarıyla daha olumlu bir ilişki kurduğunu saptamıştır.

Babanın Öğrenim Durumu / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 33’de babaların öğrenim durumlarına göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 33

Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

ÇATIŞMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Boyutlar	Babanın Öğrenim Durumu	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Aktif Çatışma	1.Ortaokul	22	75,30	3	,767	,857
	2.Lise	41	71,98			
	3.Üniversite	63	74,98			
	4.Lisansüstü	19	65,97			
	Toplam	145				
Pasif Çatışma	1.Ortaokul	22	72,66	3	3,036	,386
	2.Lise	41	76,65			
	3.Üniversite	63	75,36			
	4.Lisansüstü	19	57,71			
	Toplam	145				
Varoluş	1.Ortaokul	22	73,64	3	,125	,989
	2.Lise	41	72,54			
	3.Üniversite	63	73,92			
	4.Lisansüstü	19	70,21			
	Toplam	145				
Tümdenred	1.Ortaokul	22	86,73	3	2,2808	,422
	2.Lise	41	70,95			
	3.Üniversite	63	70,60			
	4.Lisansüstü	19	69,47			
	Toplam	145				
Önyargılı	1.Ortaokul	22	67,41	3	1,189	,756
	2.Lise	41	70,34			
	3.Üniversite	63	75,19			
	4.Lisansüstü	19	77,95			
	Toplam	145				
Yoğunluk	1.Ortaokul	22	82,73	3	3,371	,338
	2.Lise	41	75,83			
	3.Üniversite	63	71,62			
	4.Lisansüstü	19	60,21			
	Toplam	145				
Aktif önyargı	1.Ortaokul	22	69,77	3	,2,409	,492
	2.Lise	41	76,32			
	3.Üniversite	63	75,74			
	4.Lisansüstü	19	60,50			
	Toplam	145				
Pasif tümdenred	1.Ortaokul	22	76,45	3	,328	,955
	2.Lise	41	71,78			
	3.Üniversite	63	73,63			
	4.Lisansüstü	19	69,55			
	Toplam	145				
İnsancıl	1.Ortaokul	22	73,89	3	1,794	,616
	2.Lise	41	75,96			
	3.Üniversite	63	74,33			
	4.Lisansüstü	19	61,16			
	Toplam	145				
Kişisel	1.Ortaokul	22	85,64	3	6,323	,097
	2.Lise	41	73,66			
	3.Üniversite	63	74,15			
	4.Lisansüstü	19	53,13			
	Toplam	145				

ÇATIŞMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ

Tablo 33'ün Devamı						
Çatışma Toplam	1.Ortaokul	22	79,66			
	2.Lise	41	74,15			
	3.Üniversite	63	74,75	3	3,451	,327
	4.Lisansüstü	19	57,00			
	Toplam	145				

Tablo 33 incelendiğinde; araştırmaya katılan babaların öğrenim durumlarına göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Güngören (2011)’in evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği çalışmada babaların öğrenim durumu ile çatışma eğilimleri arasında anlamlı farklılık olmadığını saptamıştır. Bu çalışma bulgusu araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir. Oskay (1990)’ın yargılarından kaynaklanan ana-baba-ergen çatışmasını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmada ve Tezcan (1981)’in okuyan ve çalışan gençler üzerine yaptığı çalışmada babanın öğrenim düzeyinin yükselmesiyle ergenin ana-babasıyla olan çatışmasının azaldığı görülmüştür. Taşkın (2012)’in iletişim becerisinin çatışma eğilimi ve algılanan ana baba tutumları ile ilişkisini incelediği çalışmada babanın öğrenim durumu ile çatışma eğilimleri arasında babası üniversite/yükseklisans mezunu olanların lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. İncelenen çalışmalardan elde edilen bulgular araştırma sonucunu desteklememektedir. Araştırma sonuçları incelendiğinde; araştırmanın yapıldığı örneklem grubunda bulunan babalar için öğrenim durumunun çatışma eğiliminde etken olmadığı söylenebilir.

Annelerin Yaşı / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 34’de annelerin yaşlarına göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 34

Yaş Değişkenine Göre Annelerin Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Annelerin Yaşı	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p
Aktif Çatışma	1.21-30	146	228,96	2	2,222	,329
	2.31-40	249	210,48			
	3.41-50	37	207,88			
	Toplam	432				
Pasif Çatışma	1.21-30	146	219,06	2	1,866	,393
	2.31-40	249	218,98			
	3.41-50	37	189,73			
	Toplam	432				
Varoluş	1.21-30	146	222,71	2	3,877	,144
	2.31-40	249	208,16			
	3.41-50	37	248,12			
	Toplam	432				
Tümdenred	1.21-30	146	199,01	2	4,831	,089
	2.31-40	249	223,50			
	3.41-50	37	238,45			
	Toplam	432				
Önyargılı	1.21-30	146	229,48	2	2,975	,226
	2.31-40	249	209,19			
	3.41-50	37	214,46			
	Toplam	432				
Yoğunluk	1.21-30	146	221,42	2	1,538	,464
	2.31-40	249	210,95			
	3.41-50	37	234,45			
	Toplam	432				
Aktif Önyargı	1.21-30	146	212,12	2	,489	,783
	2.31-40	249	217,45			
	3.41-50	37	227,41			
	Toplam	432				
Pasif Tümdenred	1.21-30	146	223,99	2	,843	,656
	2.31-40	249	212,09			
	3.41-50	37	216,62			
	Toplam	432				
İnsancıl	1.21-30	146	212,59	2	,263	,877
	2.31-40	249	217,89			
	3.41-50	37	222,57			
	Toplam	432				
Kişisel	1.21-30	146	207,35	2	1,470	,480
	2.31-40	249	219,67			
	3.41-50	37	231,31			
	Toplam	432				
Çatışma Toplam	1.21-30	146	217,11	2	,502	,778
	2.31-40	249	214,18			
	3.41-50	37	229,69			
	Toplam	432				

Tablo 34 incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin yaşlarına göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Literatür taramasından elde edilen bulgu araştırma sonucunu desteklemektedir. Vaizoğlu (2008)'nin anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarını incelediği çalışmasında kadının yaşının eşlerin evlilik uyumuna ilişkin puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır. Yapılan çalışma sonucu göz önüne alındığında bu örneklem grubunda anneler için yaş değişkeninin çatışma eğiliminde etken olmadığı söylenebilir.

Babanın Yaşı / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 35’de babaların yaşlarına göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 35

Yaş Değişkenine Göre Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Babanın Yaşı	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Farkın Kaynağı Mann Whitney U
Aktif Çatışma	1.21-30	19	91,84	2	6,755	,034*	1>3
	2.31-40	85	74,11				
	3.41-50	41	61,96				
	Toplam	145					
Pasif Çatışma	1.21-30	19	89,21	2	3,268	,195	
	2.31-40	85	70,65				
	3.41-50	41	70,35				
	Toplam	145					
Varoluş	1.21-30	19	74,76	2	1,223	,542	
	2.31-40	85	75,55				
	3.41-50	41	66,89				
	Toplam	145					
Tümündenred	1.21-30	19	79,97	2	,810	,667	
	2.31-40	85	70,78				
	3.41-50	41	74,37				
	Toplam	145					
Önyargılı	1.21-30	19	74,84	2	,195	,907	
	2.31-40	85	73,62				
	3.41-50	41	70,85				
	Toplam	145					
Yoğunluk	1.21-30	19	72,50	2	,215	,898	
	2.31-40	85	71,91				
	3.41-50	41	75,49				
	Toplam	145					
Aktif Önyargı	1.21-30	19	79,34	2	3,004	,223	
	2.31-40	85	76,08				
	3.41-50	41	63,67				
	Toplam	145					
Pasif Tümündenred	1.21-30	19	74,32	2	2,009	,366	
	2.31-40	85	69,15				
	3.41-50	41	80,37				
	Toplam	145					

Tablo 35'in Devamı						
İnsancıl	1.21-30	19	92,37	2	4,683	,096
	2.31-40	85	70,42			
	3.41-50	41	69,38			
	Toplam	145				
Kişisel	1.21-30	19	91,26	2	4,157	,125
	2.31-40	85	70,48			
	3.41-50	41	69,76			
	Toplam	145				
Çatışma Toplam	1.21-30	19	88,29	2	2,927	,231
	2.31-40	85	71,14			
	3.41-50	41	69,77			
	Toplam	145				

*p<0.05

Tablo 35 incelendiğinde; araştırmaya katılan babaların yaşlarına göre “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nin *Aktif Çatışma* boyutundan aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda farkın;

Aktif Çatışma boyutunda;

- 21-30 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 38,68) ile 41-50 yaş aralığında olanlar (sıra ort. 26,71) arasında ve 41-50 yaş aralığında olanların lehine olduğu görülmektedir.

Vaizoğlu (2008)'nin anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarını incelediği çalışmasında erkeğin yaşının eşlerin evlilik uyumuna ilişkin puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığını saptamıştır. Bu çalışma bulgusu araştırma sonucunu desteklemektedir.

Araştırma sonucu dikkate alındığında; babaların yaşları ilerledikçe evliliğin getirmiş olduğu sorumlulukların bilincine daha iyi varmaları, evlilik hayatına daha iyi adapte olmaları ve ailedeki bireylerle daha olumlu ilişkiler kurabilmeleri çatışma eğilimlerinde azalma meydana getirmiş olabilir. Bunun yanı sıra babaların yaşları ilerledikçe eşleriyle ve çocuklarıyla kurdukları iletişimde daha sabırlı olmaları, karşıdakini yargılamadan dinlemeleri, herkesi olduğu gibi kabul etmeleri ve etkili iletişim becerilerine sahip olmalarının sonucu olarak daha az çatışma yaşadıkları da söylenebilir.

Annenin Mesleği / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 36’da annelerin mesleklerine göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Bağımsız Örneklem t Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 36

Meslek Değişkenine Göre Annelerin Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Sonuçları

Boyutlar	Annenin Mesleği	n	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Aktif Çatışma	Ev hanımı/çalışmıyor	287	13,65	4,03	430	2,410	,016*
	Çalışıyor	145	12,72	3,28			
	Toplam	432					
Pasif Çatışma	Ev hanımı/çalışmıyor	287	26,08	4,99	430	2,338	,020*
	Çalışıyor	145	24,88	5,08			
	Toplam	432					
Varoluş	Ev hanımı/çalışmıyor	287	14,26	3,15	430	3,857	,000*
	Çalışıyor	145	13,05	2,88			
	Toplam	432					
Tümündenred	Ev hanımı/çalışmıyor	287	15,97	3,59	430	2,359	,019*
	Çalışıyor	145	15,15	3,018			
	Toplam	432					
Önyargılı	Ev hanımı/çalışmıyor	287	4,32	,89	430	-,235	,815
	Çalışıyor	145	4,35	,65			
	Toplam	432					
Yoğunluk	Ev hanımı/çalışmıyor	287	5,65	1,80	430	3,257	,001*
	Çalışıyor	145	5,07	1,56			
	Toplam	432					
Aktif Önyargı	Ev hanımı/çalışmıyor	287	4,50	1,91	430	-,128	,899
	Çalışıyor	145	4,52	1,60			
	Toplam	432					
Pasif Ttümündenred	Ev hanımı/çalışmıyor	287	12,35	3,32	430	4,123	,000*
	Çalışıyor	145	11,01	2,83			
	Toplam	432					
İnsancıl	Ev hanımı/çalışmıyor	287	18,64	3,57	430	,572	,568
	Çalışıyor	145	18,43	3,53			
	Toplam	432					
Kişisel	Ev hanımı/çalışmıyor	287	20,32	5,20	430	1,776	,076
	Çalışıyor	145	19,41	4,49			
	Toplam	432					
Çatışma Toplam	Ev hanımı/çalışmıyor	287	137,85	21,34	430	3,623	,000*
	Çalışıyor	145	130,21	19,35			
	Toplam	432					

*p<0.05

Tablo 36 incelendiğinde; araştırmaya katılan annelerin meslekleri ile “Çatışma Eğilimi Ölçeği” toplamı, *Aktif Çatışma*, *Pasif Çatışma*, *Varoluş*, *Tümündenred*, *Yoğunluk* ve *Pasif Tümündenred* alt boyutlarında aldıkları puanlar arasında çalışan annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05).

Oskay (1990)’ın yargılarından kaynaklanan ana-baba-ergen çatışmasını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında anneleri işçi olarak çalışan örgencilerin anne babaları ile daha çok çatışmakta oldukları saptanmıştır. Tezcan (1981)’in okuyan ve çalışan gençler üzerine yaptığı çalışmasında çalışan annelerin çocuklarıyla çatışmasının çalışmayanlara

göre daha az olduğunu belirtmektedir. Woods (1972)'un çalışan annelerin çocuklarıyla ilgili yaptığı çalışmasında çalışan annelerin çocuklarının en uyumlu çocuklar olduğunu saptamıştır. Yapılan çalışmalar sonucu elde edilen bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir.

Stolz (1961)'un annelik görevlerinin çocuk üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında annenin çalışması ile ergenin uyumu arasında hiçbir ilişki olmadığı saptanmıştır. Vaizoğlu (2008)'nin anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarını incelediği çalışmasında kadının çalışma durumunun annelerin evlilik uyumuna ilişkin puanlarında anlamlı bir farklılık yaratmadığını saptamıştır. Bu bulgular araştırma sonucunu desteklememektedir.

Yapılan araştırma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; Tezer (1994)'e göre çalışan kadınların evlilik doyumlarının çalışmayan kadınlara kıyasla daha fazla olması ve evlilik doyumu sayesinde iletişimde daha az çatışmalar yaşamasından kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra çalışan annelerin çalışma hayatında aktif ve çevreyle iletişimde daha sabırlı olmaları, iletişim sırasında yaşanan olumsuzlukları çatışmaya girmeden çözebilmeleri ve etkili iletişim becerilerine sahip olmaları daha az çatışma yaşamalarına katkı sağlayabilir.

Babanın Mesleği / Çatışma Eğilimi Ölçeği

Tablo 37’de babaların mesleklerine göre Çatışma Eğilimi Ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 37

Meslek Değişkenine Göre Babaların Çatışma Eğilimi Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

	Babanın Mesleği	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Farkın Kaynağı Mann Whitney U
ÇATIŞMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ	Aktif Çatışma	1.Profesyonel Meslek	36	83,42			
		2.Memur	43	57,63			1>2
		3.İşçi	13	64,27	3	10,306	.016*
		4.Serbest meslek, esnaf	53	80,54			4>2
		Toplam	145				
	Pasif Çatışma	1.Profesyonel meslek	36	82,58			
		2.Memur	43	62,13			
		3.İşçi	13	57,88	3	7,550	,056
		4.Serbest meslek, esnaf	53	79,02			
		Toplam	145				
	Varoluş	1.Profesyonel meslek	36	80,53			
		2.Memur	43	71,87			
		3.İşçi	13	67,19	3	1,678	,642
		4.Serbest meslek, esnaf	53	70,23			
		Toplam	145				
	Tümdenred	1.Profesyonel meslek	36	81,81			
		2.Memur	43	68,72			
		3.İşçi	13	57,46	3	3,888	,274
		4.Serbest meslek, esnaf	53	74,30			
		Toplam	145				
	Önyargılı	1.Profesyonel meslek	36	74,64			
		2.Memur	43	75,95			
		3.İşçi	13	77,69	3	1,301	,729
		4.Serbest meslek, esnaf	53	68,34			
		Toplam	145				
	Yoğunluk	1.Profesyonel meslek	36	70,86			
		2.Memur	43	73,74			
		3.İşçi	13	91,19	3	3,099	,377
		4.Serbest meslek, esnaf	53	69,39			
		Toplam	145				
	Aktif Önyargı	1.Profesyonel meslek	36	85,93			
		2.Memur	43	61,24			
		3.İşçi	13	76,77	3	7,099	,069
		4.Serbest meslek, esnaf	53	72,83			
		Toplam	145				
	Pasif Tümdenred	1.Profesyonel meslek	36	83,25			
		2.Memur	43	65,99			
		3.İşçi	13	68,54	3	3,518	,318
		4.Serbest meslek, esnaf	53	72,82			
		Toplam	145				
	İnsancıl	1.Profesyonel meslek	36	81,36			
		2.Memur	43	57,78			
		3.İşçi	13	69,92	3	8,831	,032*
		4.Serbest meslek, esnaf	53	80,42			1>2
		Toplam	145				4>2

Tablo 37'nin Devamı						
	1.Profeyonel meslek	36	75,78			
	2.Memur	43	61,56			
	3.İşçi	13	81,50	3	4,746	,191
	4.Serbest meslek, esnaf	53	78,31			
	Toplam	145				
Çatışma	1.Profesyoneel meslek	36	81,93			
Toplam	2.Memur	43	61,69			
	3.İşçi	13	66,85	3	5,669	,129
	4.Serbest meslek, esnaf	53	77,62			
	Toplam	145				

*p<0.05

Tablo 37 incelendiğinde; araştırmaya katılan babaların meslekleri ile “Çatışma Eğilim Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0.05). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Mann Whitney U Testi yapılarak ikili karşılaştırmaya gidilmiştir. Yapılan Mann Whitney U Testi sonucunda farkın;

Aktif Çatışma boyutunda;

- Profesyonel meslek sahibi olanlar (sıra ort.47,75) ile memur olanlar (sıra ort. 33,51) arasında ve memur olanların lehine,
- Memur olanlar (sıra ort. 40,51) ile serbest meslek, esnaf olanlar (sıra ort. 54,98) arasında ve memur olanların lehine olduğu görülmektedir.

İnsancıl boyutunda;

- Profesyonel meslek sahibi olanlar (sıra ort.47,06) ile memur olanlar (sıra ort. 34,09) arasında ve memur olanların lehine,
- Memur olanlar (sıra ort. 40,34) ile serbest meslek, esnaf olanlar (sıra ort. 55,12) arasında ve memur olanların lehine olduğu görülmektedir

Literatürde bulunan bulgu araştırma sonucunu desteklemektedir. Oskay (1990)’ın yargılarından kaynaklanan ana-baba-ergen çatışmasını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında babaları işçi olan ergenlerin, babaları memur ve serbest meslek sahibi olan ergenlere göre ana-babalarıyla daha çok konuda çatışmakta oldukları saptanmıştır.

Yapılan çalışma sonucu dikkate alındığında bu durum; memur olan babaların profesyonel meslek sahibi, işçi, esnaf olan babalara göre daha sistemli ve düzenli bir iş yaşamının olması, iş yükünün fazla olmaması, eve geliş gidiş saatlerinin belli olması ve ailesiyle daha çok vakit geçirebilmesinden kaynaklanmış olabilir.

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

9. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “*Sosyal Beceri Ölçeği*”nden aldıkları puanlar ile annelerinin “*Çatışma Eğilimi Ölçeği*”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çatışma eğilim düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Aktif Çatışma	Pasif Çatışma	Varoluş	Tümdenred	Önyargılı	Yoğunluk	Aktif Önyargı	Pasif Tümdenred	İnsancıl	Kişisel	Çatışma Toplam
Sosyal İşbirliği	r	-,026	,010	,049	-,037	,110*	-,015	,032	-,047	-,046	-,040	-,030
	F	,583	,843	,307	,445	,022	,752	,508	,328	,338	,406	,537
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432
Sosyal Bağımsızlık	r	-,004	,018	-,010	-,022	,126**	,001	,046	-,099*	,051	-,009	-,008
	F	,941	,715	,836	,655	,009	,981	,341	,041	,290	,846	,863
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432
Sosyal Etkileşim	r	,086	,003	,049	,039	,063	,028	,111*	-,071	,059	,002	,045
	F	,073	,954	,314	,423	,191	,556	,021	,141	,221	,969	,348
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432
Sosyal Beceri Toplam	r	,007	,013	,032	-,018	,122*	,000	,062	-,082	,013	-,023	-,007
	P	,889	,792	,505	,714	,011	,999	,198	,090	,790	,630	,884
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432

Tablo 38 incelendiğinde; çocukların “*Sosyal Beceri Ölçeği*” toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin “*Çatışma Eğilimi Ölçeği*” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif bir ilişki vardır ancak bu ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$). Buna göre; annelerinin çatışma düzeyleri arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri azalmaktadır.

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

10. Alt Pronlem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile babalarının çatışma eğilim düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Aktif Çatışma	Pasif Çatışma	Varoluş	Tümdenred	Önyargılı	Yoğunluk	Aktif Önyargı	Pasif Tümdenred	İnsancıl	Kişisel	Çatışma Toplam
Sosyal İşbirliği	r	-,170*	-,047	-,066	-,035	,113	-,132	-,039	,041	-,098	-,189*	-,115
	p	,042	,578	,428	,676	,178	,114	,639	,627	,241	,023	,170
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145
Sosyal Bağımsızlık	r	-,073	-,066	-,172*	-,062	,060	-,226**	-,032	,023	-,101	-,178*	-,133
	p	,381	,428	,038	,462	,472	,006	,701	,784	,229	,032	,110
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145
Sosyal Etkileşim	r	,029	-,047	-,014	,053	-,013	-,092	,066	,099	-,051	-,127	-,022
	p	,725	,577	,864	,524	,873	,271	,428	,238	,544	,129	,797
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145
Sosyal Beceri Toplam	r	-,107	-,063	-,108	-,029	,077	-,183*	-,015	,056	-,104	-,201*	-,118
	p	,200	,453	,198	,732	,355	,028	,855	,506	,215	,015	,159
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145

Tablo 39 incelendiğinde;

- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal İşbirliği* alt boyutundan aldıkları puanlar ile babalarının “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nin *Aktif Çatışma* ($r=-,170$) ve *Kişisel* ($r=-,189$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin *Sosyal Bağımsızlık* alt boyutundan aldıkları puanlar ile babalarının Çatışma Eğilimi Ölçeği’nin *Varoluş* ($r=-,172$), *Yoğunluk* ($r=-,226$) ve *Kişisel* ($r=-,178$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile babalarının “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nin *Yoğunluk* ($r=-,183$) ve *Kişisel* ($r=-,201$) alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki

olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre babalarının çatışma düzeyleri arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri azalmaktadır.

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

11. Alt Poblemler: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerinin çatışma eğilim düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 40’da verilmiştir.

Tablo 40

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Aktif çatışma	Pasif çatışma	Varoluş	Tümdenred	Önyargılı	Yoğunluk	Aktif Önyargı	Pasif Tümdenred	İnsancıl	Kişisel	Çatışma Toplam
Sosyal İşbirliği	r	-,062	-,001	,019	-,035	,112**	-,048	,014	-,008	-,067	-,079	-,051
	p	,140	,975	,656	,401	,007	,246	,739	,845	,110	,057	,222
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Sosyal bağımsızlık	r	-,020	-,003	-,054	-,032	,109**	-,057	,026	-,055	,001	-,054	-,043
	p	,629	,939	,192	,441	,009	,174	,533	,186	,990	,193	,302
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Sosyal Etkileşim	r	,070	-,013	,029	,043	,041	-,002	,098*	-,021	,023	-,035	,024
	p	,094	,760	,481	,304	,331	,960	,018	,615	,586	,395	,572
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Sosyal Beceri Toplam	r	-,021	-,005	-,006	-,020	,111**	-,048	,042	-,032	-,027	-,071	-,037
	p	,608	,901	,888	,633	,008	,250	,311	,441	,516	,090	,373
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577

Tablo 40 incelendiğinde; çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır; ancak bu ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$). Buna göre ebeveynlerin çatışma eğilimleri düzeyi arttıkça çocukların sosyal beceri düzeyleri azalmaktadır.

Yapılan literatür taraması sonucu elde edilen bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir. Güngören (2011)’in evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini incelediği çalışmada evlilik çatışması arttıkça sosyal uyumsuzluğun artıp sosyal uyum ve beceri

toplam puanının azaldığı; Davies ve Cummings (1994)'in evlilik çatışması ve çocukların uyumunu araştırdığı çalışmalarında evlilik çatışmasının yaygın olduğu ailelerde çocuk eğitiminde tutarsız disiplin yönteminin kullanılmasının çocukların sosyal gelişimlerini olumsuz etkilediği ve Evren Turan (2014)'in çocukların evlilik çatışması algıları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında evlilik çatışma sıklığı arttıkça çocuklardaki sosyal becerilerin azaldığı saptanmıştır.

Araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; sosyal becerileri kazanmada rol model olan anne babaların kendi aralarında yaşadıkları çatışmalar ve huzursuz aile ortamı yüzünden çocukların günlük yaşamla ilgili becerileri tam olarak kazanamaması ve topluma uyum sağlayamamasından kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra anne babalar, çocuğun duygusal ifadelerini ve sosyal becerilerini etkileyen en önemli modelleri oluştururlar. Aile içi iletişimde ana ve babanın birbirine karşı tutumunun olumsuz olması, eşler arasındaki tartışmalar çocuklar için güvensiz ve tedirgin bir ortam yaratır ve buda çocuğun sosyal olarak gelişimini olumsuz etkiler (Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, s. 40).

Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

12. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile annelerinin “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların problem davranış düzeyleri ile annelerinin çatışma eğilim düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 41’de verilmiştir.

Tablo 41

Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Annelerinin Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Aktif Çatışma	Pasif Çatışma	Varoluş	Tümdenred	Önyargılı	Yoğunluk	Aktif Önyargı	Pasif Tümdenred	İnsancıl	Kişisel	Çatışma Toplam
Dışa Yönelim	r	,000	-,009	,000	,023	-,078	-,025	-,049	,021	,014	,003	,002
	p	,997	,850	,992	,641	,106	,598	,307	,664	,775	,955	,964
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432
İçe Yönelim	r	-,030	-,010	-,007	-,025	-,044	-,007	-,082	,068	-,054	-,018	-,025
	p	,535	,830	,878	,601	,363	,884	,089	,156	,259	,702	,607
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432
Antisosyal	r	,039	-,024	,006	,024	-,067	-,003	-,080	,033	,029	,006	,014
	p	,415	,618	,900	,616	,167	,955	,099	,500	,543	,905	,772
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432
Benmerkezci	r	,029	-,029	,006	,080	,000	,006	-,056	,021	-,024	,007	,007
	p	,554	,551	,906	,098	,992	,903	,249	,657	,618	,892	,879
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432
Problem Davranış Toplam	r	,002	-,015	,000	,025	-,070	-,019	-,068	,036	-,003	-,001	-,001
	p	,971	,750	,997	,601	,148	,700	,157	,458	,945	,992	,977
	n	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432	432

Tablo 41 incelendiğinde; çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile annelerinin “Çatışma Eğilim Ölçeği”nin tüm boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). Buna göre; annelerin çatışma eğilim düzeyleri arttıkça çocuklarda görülen problem davranış düzeyleri de artmaktadır.

Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

13. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların problem davranış düzeyleri ile babalarının çatışma eğilim düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42

Çocukların Problem Davranış Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar ile Babalarının Çatışma Eğilimi Ölçeği’nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Aktif Çatışma	Pasif Çatışma	Varoluş	Tümdenred	Önyargılı	Yoğunluk	Aktif Önyargı	Pasif tümdenred	İnsancıl	Kişisel	Çatışma Toplam
Dışa Yönelim	r	,131	,099	,080	-,045	-,079	,131	-,052	,086	,003	,067	,083
	P	,117	,235	,340	,591	,347	,116	,531	,301	,974	,422	,322
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145
İçe Yönelim	r	,094	,080	,109	,021	,007	,212*	,011	,140	-,077	,138	,111
	P	,259	,338	,193	,805	,937	,010	,895	,094	,357	,098	,183
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145
Antisosyal	r	,152	,168*	,056	,001	,124	,150	-,012	,149	,051	,045	,125
	P	,068	,043	,507	,989	,137	,072	,884	,075	,540	,588	,133
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145
Benmerkezci	r	,062	,118	,165*	-,080	,036	,069	,021	,108	-,006	,078	,095
	P	,456	,158	,048	,340	,667	,412	,803	,196	,942	,349	,255
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145
Problem Davranış Toplam	r	,131	,117	,105	-,035	-,031	,159	-,030	,119	-,011	,090	,106
	P	,115	,161	,209	,672	,708	,056	,719	,155	,897	,279	,206
	n	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145	145

Tablo 42 incelendiğinde;

- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Antisosyal* alt boyutundan aldıkları puanlar ile babalarının *Çatışma Eğilim Ölçeği*’nin *Pasif Çatışma* ($r=,168$) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında,
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *Ben Merkezci* alt boyutundan aldıkları puanlar ile babalarının *Çatışma Eğilim Ölçeği*’nin *Varoluş* ($r=,165$) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki

olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre; babaların çatışma eğilimleri arttıkça çocuklarda görülen problem davranışlar da artmaktadır.

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

14. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların problem davranış düzeyleri ile ebeveynlerinin çatışma eğilim düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 43’de verilmiştir.

Tablo 43

Çocukların Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar ile Ebeveynlerin Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Aktif Çatışma	Pasif Çatışma	Varoluş	Tümdenred	Önyargılı	Yoğunluk	Aktif Önyargı	Pasif Tümdenred	İnsancıl	Kişisel	Çatışma Toplam
Dışa yönelim	r	,034	,022	,022	,005	-,078	,010	-,050	,041	,009	,020	,026
	p	,415	,606	,590	,913	,063	,810	,232	,323	,821	,632	,530
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
İçe yönelim	r	,004	,016	,027	-,012	-,029	,048	-,057	,088*	-,062	,026	,017
	p	,918	,695	,524	,777	,480	,250	,173	,034	,139	,536	,678
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Antisosyal	r	,072	,036	,021	,016	-,007	,041	-,059	,064	,039	,017	,050
	p	,085	,387	,615	,696	,860	,325	,155	,123	,353	,678	,230
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Ben Merkezci	r	,040	,015	,049	,041	,011	,013	-,037	,059	-,024	,026	,036
	p	,334	,716	,243	,329	,788	,746	,381	,156	,568	,529	,389
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Problem Davranış Toplam	r	,037	,024	,031	,008	-,059	,023	-,058	,063	-,007	,025	,032
	p	,371	,563	,461	,841	,160	,575	,165	,131	,867	,548	,442
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577

Tablo 43 incelendiğinde; çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *İçe Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Çatışma Eğilim Ölçeği”nin *Pasif Tümdenred* ($r=,088$) alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre; ebeveynlerin çatışma eğilim düzeyleri arttıkça çocuklarda görülen problem davranış düzeyleri de artmaktadır.

Literatürde araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar yer almaktadır. Cui ve Conger (2008)'nın evlilik sorunları ve ergenlik uyumsuzluğunu inceledikleri çalışmalarında düşmanca ve tutarsız ebeveynlik tutumlarının evlilik çatışması ve uyum problemleri arasında aracı rol oynadığı, Davies ve Cummings (1998)'in evlilik ilişkileri ile çocukların uyumu ve duygusal güvenliği arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında ebeveynler arasında yaşanan çatışmanın yüksek duygusal tepkisellik ve olumsuz içsel durumlarla ilişkili olduğu, Fincham, Grych, Osborne (1994) ve Grych (1998)'in evlilik çatışmasının çocuk uyumsuzluğu üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmalarında ailede çatışma sıklığı arttıkça çocuklarda uyum problemlerinin de arttığı, Vandewater ve Lansford (1998)'un aile yapısı ve ebeveyn çatışmalarının çocuğa etkisini inceledikleri çalışmalarında çocuğun aile çatışmasından olumsuz etkilendiği saptanırken; Shelton ve Harold (2007)'un evlilik uyumsuzluğu ve çocukların uyumu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında evlilik çatışmaları ve çatışma esnasında dışa vurulan olumsuz duyguların çocuklarda düşük özsaygı, kaygı, depresyon ve saldırganlıkla ilişkili olduğu saptanmıştır.

Tüm araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; Oh, Lee ve Park (2011), Peksaygılı (2005), Sakız (2011) ve Güven (2013)'e göre anne-baba arasında yaşanan çocuk yetiştirme konulu tartışmaların çocuğun kendini suçlama eğilimini arttırmamasından, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusundaki tutum ve davranışlarında tutarsızlıklar olmasından ve bunun sonucu olarak çocuğun öfkeli davranışlarında artış gözlenebileceğinden kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra anne-baba arasında yaşanan tartışmalar sırasında çocuğun kendini güvende hissetmemesi ve çatışma sırasında anne-babanın sergilediği olumsuz davranışlar ve şiddetin çocuklarda kaygıya sebep olması çocuklarda problem davranışlar meydana gelmesine neden olmuş olabilir.

Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

15. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların ebeveynlerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar ile “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Ebeveynlerin iletişim beceri düzeyleri ile çatışma eğilim düzeyleri arasındaki ilişki Tablo 44’te verilmiştir.

Tablo 44

Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ve Çatışma Eğilimi Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Aktif Çatışma	Pasif Çatışma	Varoluş	Tümdenred	Önyargılı	Yoğunluk	Aktif Önyargı	Pasif Tümdenred	İnsancıl	Kişisel	Çatışma Toplam
Konuşma	r	-,196**	-,189**	-,099*	-,214**	,474**	-,127**	-,208**	-,101*	-,127**	-,291**	-,265**
	p	,000	,000	,018	,000	,000	,002	,000	,015	,002	,000	,000
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Dinleme	r	-,285**	-,218**	-,172**	-,169**	,434**	-,108**	-,268**	-,192**	-,169**	-,350**	-,333**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,009	,000	,000	,000	,000	,000
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Sözsüz İletişim	r	-,196**	-,149**	-,117**	-,169**	,397**	-,157**	-,201**	-,073	-,112**	-,269**	-,233**
	p	,000	,000	,005	,000	,000	,000	,000	,080	,007	,000	,000
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Empati	r	-,082*	-,118**	-,042	-,167**	,482**	-,078	-,051	-,026	-,114**	-,149**	-,144**
	p	,049	,005	,311	,000	,000	,061	,223	,532	,006	,000	,001
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577
Mesaj	r	-,318**	-,300**	-,246**	-,213**	,226**	-,110**	-,338**	-,260**	-,238**	-,364**	-,411**
	p	,000	,000	,000	,000	,000	,008	,000	,000	,000	,000	,000
	n	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577	577

*=p<0.05, **=p<0.01

Tablo 44 incelendiğinde; ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma* (r=-,265), *Dinleme* (r=-,333), *Sözsüz İletişim* (r=-,233), *Empati* (r=-,144) ve *Mesaj* (r=-,411) alt boyutlarından aldıkları puanlar ile “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir (p<0.05). Buna göre; ebeveynlerin iletişim düzeyleri azaldıkça çatışma eğilimleri düzeyi artmaktadır.

Taşkın (2012)’ın iletişim becerisinin çatışma eğilimi ve algılanan ana baba tutumları ile ilişkisini incelediği çalışmasında, Aydın (1997)’ın Üniversite öğrencilerinin iletişim çatışmalarını önlemede Bilişsel-Davranışçı Yaklaşımlı Grupla Psikolojik Danışmanın

etkisini incelediği çalışmasında ve Hamamcı ve Duy (2005)'un İletişim Becerisi Eğitimi Programı'nın polis okulu öğrencilerinin iletişim becerileri, iletişim çatışmalarına girme eğilimleri ve benlik saygıları üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri arasında anlamlı farklılık olduğu yani iletişim becerileri düzeyi artarken çatışma eğilimi düzeyinin azaldığı saptanmıştır. Tüm bu bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir.

Yapılan araştırmalar ve çalışma sonuçları incelendiğinde bu durum; dinleme, konuşma, empati gibi iletişim unsurlarını daha etkili kullanma, iletişim sırasında başkalarının fikirlerine saygılı olma, karşıdakinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmede önemli olan jestler, mimikler ve beden duruşu hakkında bilgi sahibi olma ve iletişimin ön yargılardan uzak, eleştiriye açık bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlama gibi etkenlerin ebeveynler arasında yaşanan tartışmaları ve çatışma sıklığını azaltmış olmasından kaynaklanmış olabilir.

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişki

16. Alt Problem: Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında ilişki var mıdır?

Çocukların sosyal beceri düzeyleri ile problem davranış düzeyleri puanlar arasındaki ilişki Tablo 45’te verilmiştir.

Tablo 45

Çocukların Sosyal Beceri Ölçeği ve Problem Davranış Ölçeği'nden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Testi

Boyutlar		Dışa Yönelim	İçe Yönelim	Antisosyal	Benmerkezci	Problem Davranış Toplam
Sosyal İşbirliği	r	-,497**	-,277**	-,304**	-,280**	-,474**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Bağımsızlık	r	-,332**	-,526**	-,268**	-,305**	-,415**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Etkileşim	r	-,282**	-,347**	-,148**	-,173**	-,310**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	n	577	577	577	577	577
Sosyal Beceri Toplam	r	-,455**	-,442**	-,299**	-,309**	-,485**
	p	,000	,000	,000	,000	,000
	n	577	577	577	577	577

*= $p<0,05$, **= $p<0.01$

Tablo 45 incelendiğinde; çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile “Problem Davranış Ölçeği” toplamından ($r=-,485$) aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Buna göre; çocukların sosyal beceri düzeyleri azaldıkça gösterdikleri problem davranışların düzeyleri artmaktadır.

Literatür taramasından elde edilen bulgular araştırma sonucunu desteklemektedir. Domitrovich, Cortes ve Greenberg (2007) küçük çocukların sosyal ve duygusal yeterliliklerini incelediği çalışmasında ve Özbey (2009)’in sosyal becerileri destekleme ve problem davranışları azaltma amacıyla hazırladığı eğitim programını uyguladığı çalışmasında program sonrasında çocukların sosyal becerilerinde gelişme ve problem davranışlarında azalma olduğu saptanırken; Webster Stratton, Reid ve Hammond (2001)’in çocuklarda meydana gelen davranış sorunlarını öğretmen, ebeveyn ve çocuk açısından

inceledikleri çalışmalarında problem davranış sergileyen ocukların Sosyal Beceri ve Problem özme Programına katıldıktan sonra daha az saldırgan davranışlar sergiledikleri ve akranlarıyla daha olumlu ilişkiler kurdukları saptanmıştır.

Literatürde yer alan araştırmalar ve çalışma sonuçları göz önüne alındığında bu durum; Dereli İman (2013) ve Schaefer, Shur, Macri Summers ve Macdonal (2004)'a göre; sosyal ve duygusal yönden yeterince desteklenmeyen çocukların sosyal becerilerinde meydana gelen eksikliklerden dolayı topluma ayak uyduramamaları sonucunda problem davranışlar sergilemelerinden kaynaklanmış olabilir. Bunun yanı sıra sevmeye, güven, paylaşma, sosyal olma gibi aile desteği ile sağlanan gereksinimleri giderilmemiş çocuklar kendini değersiz ve yalnız hisseder ve dikkat çekmek amacıyla davranış bozukları sergileyebilirler.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada;

- 2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı'nda Erzurum ili Yakutiye, Palandöken ve Aziziye ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-72 aylık çocukların sosyal beceri ve problem davranışları ile ebeveynlerinin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişki bazı değişkenlere göre incelenmiştir.

Ebeveynlerin Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı'na İlişkin Sonuçları

- Anne-babaların “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* ve *Empati* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında annenin lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 16)
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik yıllarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). (Tablo 17)
- Araştırmaya katılan annelerin öğrenim durumlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* boyutundan aldıkları puanlar arasında eğitim düzeyi yüksek olan annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 18)
- Araştırmaya katılan babaların öğrenim durumlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* boyutundan aldıkları puanlar

arasında eğitim düzeyi yüksek babaların lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 19)

- Araştırmaya katılan annelerin yaşlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). (Tablo 20)
- Araştırmaya katılan babaların yaşlarına göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* ve *Mesaj* boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 21)
- Araştırmaya katılan annelerin mesleklerine göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Sözsüz İletişim* alt boyutunda çalışan annelerin lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 22)
- Araştırmaya katılan babaların mesleklerine göre “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın tüm alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). (Tablo 23)
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma*, *Dinleme*, *Sözsüz İletişim* ve *Mesaj* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 24)
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Empati* alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 25)
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma*, *Dinleme*, *Sözsüz İletişim*, *Empati* ve *Mesaj* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 26)
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma*, *Dinleme*, *Sözsüz İletişim* ve *Mesaj* alt boyutları arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 27)
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”ndan aldıkları puanlar

arasında negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır. Ancak bu ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$). (Tablo 28)

- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma, Sözsüz İletişim* ve *Empati* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 29)

Ebeveynlerin Çatışma Eğilimlerine Yönelik Durum Tespitine İlişkin Sonuçlar

- Araştırmaya katılan anne-babaların “Çatışma Eğilim Ölçeği”nin *Pasif Tümündenred* boyutunda annenin lehine anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 30)
- Araştırmaya katılan ebeveynlerin evlilik yıllarına göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). (Tablo 31)
- Araştırmaya katılan annelerin öğrenim durumuna göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak eğitim düzeyi yüksek olanların lehine anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 32)
- Araştırmaya katılan babaların öğrenim durumlarına göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). (Tablo 33)
- Araştırmaya katılan annelerin yaşlarına göre “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$). (Tablo 34)
- Araştırmaya katılan babaların yaşlarına göre “Çatışma Eğilim Ölçeği”nin *Aktif Çatışma* boyutundan aldıkları puanlar arasında 41-50 yaş aralığında olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 35)
- Araştırmaya katılan annelerin mesleklerine göre “Çatışma Eğilimi Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında çalışan annelerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 36)
- Araştırmaya katılan babaların mesleklerine göre “Çatışma Eğilim Ölçeği”nin *Aktif Çatışma* ve *İnsancıl* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında memur olanların lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 37)

- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile annelerinin “Çatışma Eğilimi Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif bir ilişki bulunmaktadır; ancak bu ilişki anlamlı değildir ($p>0.05$). (Tablo 38)
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile babalarının “Çatışma Eğilimi Ölçeği”nin *Yoğunluk* ve *Kişisel* alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 39)
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Çatışma Eğilimi Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır ancak bu ilişki anlamlı değildir (Tablo 40)
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin tüm boyutlarından aldıkları puanlar ile annelerinin Çatışma Eğilim Ölçeği’nin tüm boyutlarından aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>0.05$). (Tablo 41)
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile babalarının “Çatışma Eğilim Ölçeği”nden aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 42)
- Çocukların “Problem Davranış Ölçeği”nin *İçe Yönelim* alt boyutundan aldıkları puanlar ile ebeveynlerinin “Çatışma Eğilim Ölçeği”nin *Pasif Tümdenred* alt boyutundan aldıkları puanlar arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 43)
- Ebeveynlerin “Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı”nın *Konuşma*, *Dinleme*, *Sözsüz İletişim*, *Empati* ve *Mesaj* alt boyutlarından aldıkları puanlar ile “Çatışma Eğilim Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 44)
- Çocukların “Sosyal Beceri Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar ile “Problem Davranış Ölçeği” toplamından aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 45)

Öneriler

Araştırma sonucunda eğitimcilere, ailelere ve araştırmacılara yönelik şu öneriler verilebilir.

Eğitimcilere Yönelik Öneriler

- Anne-baba-çocuk iletişimine yönelik okul öncesi eğitim kurumlarında düzenlenen etkinliklerle aile katılım çalışmaları yapılabilir.
- Ailelere sosyal becerilerin gelişimi üzerine farkındalık kazandırmak ve ailelerin bu konudaki önemine ilişkin bilgilendirme yapmak amacıyla eğitim programları hazırlanabilir.
- Öğretmenler problem davranışların meydana gelme nedenlerinin iyi araştırılıp, istenmeyen bu davranışların azaltılması için sosyal becerileri geliştirecek etkinliklere ve eğitim programlarına ağırlık verebilirler.

Ailelere Yönelik Öneriler

- Çalışmayan annelerin daha fazla çatışma yaşadıkları yapılan çalışma sonucunda görülmüştür. Yaşanan çatışmaları azaltmak amacıyla çalışmayan anneler kurslara katılabilirler.
- Annelerin iletişim becerilerinin babalara oranla daha iyi olduğu saptanmıştır. Bu konuda babalar iletişim becerilerini geliştirebilecekleri etkinliklere, seminerlere katılabilir; etkili iletişim unsurlarını kullanarak daha olumlu bir iletişim kurabilirler.
- Annelerin çocukları ile olan iletişimlerinin babalara kıyasla daha olumlu olduğu görülmektedir. Babalar çocuklarıyla birlikte daha verimli vakit geçirebilecekleri etkinliklere katılabilir ve çocuğuyla daha olumlu bir iletişim ortamı sağlayabilirler.
- Anne ve babaların öğrenim durumları arttıkça çocuklarıyla daha olumlu bir iletişim gerçekleştirdikleri görülmektedir. Öğrenim durumu düşük olan anne-babalar çocukla iletişim hakkında düzenlenen eğitim programlarına katılabilir ve gerekirse uzman kişilerden yardım alabilirler.
- İletişim sırasında annelerin babalara oranla daha çok çatışma yaşadıkları görülmektedir. Babaların; kadınların erkeklere göre daha hassas ve kırılgan olduğunu ve bir konu üzerinde tartışırken daha çok vakit harcadıklarını düşünerek eşlerine anlayışla ve sabırlı davranmaları çatışmaların azalmasına katkı sağlayabilir.

- Sosyal becerilerin kazanılması ve problem davranışların azaltılabilmesi için ailelerin çocuklarının gelişim dönemlerini çok iyi bilmesi ve çocuğunu iyi tanıyabilmesi gerekir. Bu yüzden çocuk gelişimi ile ilgili düzenlenen eğitim programlarına katılabilirler.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu araştırma Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilköğretim okullarının anasınıfları, bağımsız anaokulları ve özel anaokullarına devam eden 48-72 aylık çocuklar ve aileleri ile gerçekleştirilmiştir. Aynı araştırma farklı yaş gruplarındaki çocuklar ve aileleri ile yapılabilir.
- Ebeveynlerin iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri ile çocuğun sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişki farklı iki örnekleme incelenip karşılaştırması yapılabilir.
- Yapılacak çalışmalarda değişken olarak evlilik yaşı, anne-baba arasındaki yaş farkı, evlilik öncesi flört dönemlerinin süresi, evlenme biçimleri (görücü usulü vb.) değişkenleri de kullanılabilir.
- Ebeveynlere çatışma çözme eğitim programı uygulayabilirler ve çocukların sosyal beceri ve problem davranışları üzerindeki etkisini inceleyebilirler.

KAYNAKLAR

- Ablow, J. C., Measelle, J. R., Cowan, P. A. & Cowan, P. A. (2009). Linking marital conflict and children's adjustment: The role of young children's perceptions, *Journal of Family Psychology*, 23, 485-499.
- Acar, E. (2007). *Çocuk eğitiminde ailenin önemi- bağırıp çağırmadan çocuk eğitimi*. İstanbul: Yakamoz.
- Acock, A. C. & Demo, D. H. (1999). Dimensions of family conflict and their influence on child and adolescent adjustment, *Sociological Inquiry*, 69, 58- 64.
- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A. & Adak, A. (2005). Okul öncesi çocuklarda sosyal beceri: durum saptaması, *Pamukkale Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1-8.
- Açıköz, M. (2005). *Etkili iletişim*. Ankara: Elis.
- Ahn, S. (1997). *Maternal beliefs and managment of peer interactions as correlates of social competence in Korean children*, <https://core.ac.uk/display/32559253> sayfasından erişilmiştir.
- Akbaba, S. (2004). Psikolojik bozuklukların önlenmesi için okul öncesi dönemdeki rehberlik etkinliklerinin önemi. *I. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi Kongre Kitabı (2006)*, 3, 294–301.
- Alisinanoğlu, F. & Kesicioğlu, O. S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Giresun ili örneği). *Kuramsal Eğitim Bilim*, 3(1), 93-110.
- Alisinanoğlu, F. & Ulutaş İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen etmenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.

- Alpan, G. (2001). Sınıf içi iletişimde kendini gerçekleştirme, empati ve sinerji. *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(5), 23-30.
- Alpar, R. (2001). *Spor bilimlerinde uygulamalı istatistik*. Ankara: Nobel.
- Altıntaş, G. (2006). *Liseli ergenlerin kişilerarası iletişim becerileri ile akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Anooshian, L. J. (2005). Violence and aggression in the lives of homoless children: A review. *Aggression and violent behavior*. 10(2), 129- 152.
- Arabacı, N. (2011). *Anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirme Aracı'nın (ABÇİDA) geliştirilmesi ve anne-baba-çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Doktora tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Arabacı, N. & Ömeroğlu, E. (2013). 48-72 Aylık çocuğa sahip anne-babaların çocukları ile iletişimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 41-53.
- Aral, N., Bulut, Ş., Baran, G. & Çimen, S. (2001). *Çocuk gelişimi 2*. İstanbul: Ya-Pa.
- Arı, M.; Bayhan, P. & Artan, İ. (1995). Farklı ana-baba tutumlarının 4-11 yaş grubu çocuklarında görülen problem durumlarına etkisinin araştırılması 10. *Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, 23-38.
- Arık, B. (2013). *İletişime giriş*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi.
- Arıkan, R. (2011). *Araştırma yöntem ve teknikleri*. Ankara: Nobel.
- Ataklı, A. & Ekinci, S. (2009). *Çocuğunuz için keşke demeden*. Ankara: Arkadaş.
- Atan, A. (2016). *Aile iletişim becerileri psikoeğitim programının ebeveynlerin iletişim becerilerine, çift uyumuna, evlilik doyumuna ve 5-6 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumuna etkisi*. (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Atay, M. (2005). *Çocukluk döneminde gelişim*. Ankara: Kök.
- Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(7), 93-103.

- Aydın, D. (1997). *Bilişsel davranışçı yaklaşımlı grupla psikolojik danışmanın Üniversite öğrencilerinin iletişim çatışmalarını önlemedeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğmuş, K. (2004). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi.
- Aziz, A. (2010). *İletişime giriş*. İstanbul: Hiperlink.
- Babaoğlu, M., Aydın, A. & Erberber, M. (1999). İlköğretim çağındaki çocukların içinde bulundukları iletişim ortamlarının tüketici olarak sosyalleşmesine etkisinin incelenmesi. *İletişim Ortamlarında Çocuk-Birey Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 89-116.
- Bacanlı, H. (2009). *Sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Bak, M. (2011). *Çocuk gelişimi*. İstanbul: Cinius.
- Balcı, S. & Yılmaz, M. (2000). Çocukları anaokuluna devam eden annelere verilen iletişim becerileri eğitiminin ailenin işlevlerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 14(2), 17-24.
- Baran, G. (1993). 0-6 Yaş çocuğunda davranış problemleri. 9. *Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, 80-86.
- Bartolome, F. (2001). *İş bir mazaret, eve gitmek zor geldiğinde: İş ve yaşam dengesi*. (İ. Bingöl, Çev.) İstanbul: MESS.
- Bayraktar, Ö. (2011). Okul öncesi çocuk ve babası. M. Ormanlıoğlu Uluğ ve G. Karadeniz (Ed.), *Okul öncesi çocuk ve...* içinde (s. 1-14). Ankara: Nobel.
- Beyazkürk, D., Anlıak, Ş. & Dinçer, Ç. (2007). Çocuklukta akran ilişkileri ve arkadaşlık. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 13-26.
- Bilgin, H. (2015). Okul öncesi eğitimde aile ile iletişim ve ailelere rehberlik. G. Uyanık Balat (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 208-219). Ankara: Nobel.
- Black, B. & Logan, A. (1997). Links between communication patterns in mother-child, father-child and child-peer interactions and children's social status. *Child Development*, 66(1), 255-271.

- Block, J. H., Block, J. & Morrison, A. (1981). Parental agreement-disagreement on child-rearing orientations and gender-related personality correlates in children. *Child Development*, 52, 965-974.
- Bozdağ, H. (2006). *Kadının eğitim durumunun aile içi iletişimine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bölükbaşı, B. (2004). *Çocuk ve aile*. İstanbul: Hayat.
- Brassart, E. & Schelstraete, M. A. (2015). Enhancing the communication abilities of preschoolers at risk for behavior problems: Effectiveness of a parent-implemented language intervention. *Infants and Young Children*, 28(4), 337-354.
- Brodeski, J. & Hembrough, M. (2007). *Improving social skill in young children. An action research project*. Degree of Master of Art in Teaching and Leadership. Saint Xavier University, Chicago, Illinois <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED496699.pdf> adresinden erişildi.
- Brogan, D. & Kutner, N. G. (1976). Measuring sex role orientation: A normative approach. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 31-39.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Canatan, K. & Yıldırım, E. (2009). *Aile sosyolojisi*. İstanbul: Açılım.
- Cebircioğlu, R. (1984). Çocuk-ana-baba ilişkisi. *Ya-pa Okul Öncesi Eğitim Semineri 1984-1*, 55-56.
- Cerit, T. (2007). *Ergenlerin aile ilişkilerini algılamalarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ceyhan, A. A. (1994). *Ana-babaların empatik eğilim düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi) <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir
- Cheng, C. C. (2010). A study of inter-cultural martial conflict and satisfaction in Taiwan. *International Journal of Intercultural Relations*, 34, 354-362.

- Colwell, M. J. & Hart, S. (2005). Emotion framing: Does it relate to children's emotion knowledge and social behavior? *Early Child Development and Care*, 176(6) 591–603.
- Combs, M. L. ve Slaby, D. A. (1977). Social skills training with children. *Advances in Clinical Child Psychology*, 161–201.
- Coplan, R. J., Bowker A. & Cooper, S. M. (2003). Parenting daily hassles, child temperament, and social adjustment in preschool. *Early Childhood Research Quarterly*, 18(3), 376-395.
- Cui, M. & Conger, R. D. (2008). Parenting behavior as mediator and moderator of the association between marital problems and adolescent maladjustment. *Journal of Research on Adolescent*, 18(2), 261-284.
- Cummings, E. M., Schermerhorn, A. C., Davies, P. T., Goeke Morey, M. C. & Cummings, J. S. (2006). Interparental discord and child adjustment: Prospective investigations of emotional security as an explanatory mechanism. *Child Development*, 74, 1918-1929.
- Cummings, E. M. & Davies, P. T. (2010). *Çocuklar ve evlilik çatışması*. (G. Şendil, Çev.). Ankara: Nobel.
- Cummings, E. M., Davies, P. T. & Simpson, K. S. (1994). Marital conflict, gender and children's appraisals and coping efficacy as mediators of child adjustment. *Journal of Family Psychology*, 8(2), 141-149.
- Cüceloğlu, D. (2012). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D. (2015a). *İçimizdeki biz*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D. (2015b). *İletişim donanımları*. İstanbul: Remzi.
- Çağdaş, A. (2000). *Okul öncesi eğitimde sosyal gelişimi ölçmede gözlem formları*, Selçuk Üniversitesi anaokulu/anasınıfı öğretmenleri el kitabı. İstanbul: Ya-Pa.
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Konya: Eğitim.
- Çağdaş, A. (2009). Çocukla iletişim ve beden dilini kullanma. A. Solak (Ed.), *İnsan ilişkileri ve iletişim içinde* (s. 109-111). Ankara: Serya- Hegem.
- Çağlar, İ. & Kılıç, S. (2011). *Genel iletişim*. Ankara: Nobel.

- Çakmaklı, K. (2004). Sorunlu çocuklar. *Ailede Çocuk Eğitimi Dergisi*, 261–291.
- Çamdereli, M. (2008). *İletişime giriş*. İstanbul: Değerler Eğitim Merkezi.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 567-576.
- Dalkılıç, M. (2006). *Lise öğrencilerinin ana- baba ve ergen ilişkilerinde algıladıkları problem çözme ve iletişim becerilerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Davies, P. T. & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional securityhypothesis. *Psychological Bulletin*, 116, 387–411.
- Davies, P. & Cummings, M. (1998). Exploring children’s emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment. *Child Development*, 69, 124-139.
- Dere Çiftçi, H. (2016). Beş-altı yaş çocukların ebeveynleri ile olan ilişkilerinin sosyal becerileri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 42, 171-191.
- Dereli İman, E. (2013). Çocuklar için Sosyal Problem Çözme Ölçeği’nin 6 yaş grubu için Türkiye uyarlaması ve okul öncesi davranış problemleri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 479-498.
- Dinkmeyer, D. & Mckay, G. D. (1994). *Biz bir aileyiz*. (G. Önet, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Dodson, F. (1997). *Çocuğunuzu tanıyor musunuz?*. İstanbul: Denge.
- Domitrovich, C.; Cortes, R. C. & Greenberg, M. (2007). Improving young children’s social and emotional competence: A Randomized Trial of the Preschool “PATHS” Curriculum. *Journal of Primary Prevention*, 28(2), 67–91.
- Döğüşgen, M. M. (2011). *Etkin çocuk eğitimi ve özgüven*. İstanbul: Ekinoks.
- Dökmen, Ü. (1986). *Yüz ifadeleri konusunda verilen eğitimin duygusal yüz ifadelerini teşhis becerisi ve iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Dökmen, Ü. (2009). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Remzi.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem.
- Efe, K. (2005). *Okul öncesi eğitim çağında çocuğu olan ailelerin denetim odağı türü ve çocuklarının sosyal davranışlarını denetlemeleri arasındaki ilişki*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ekşi, A. (1999). Çocukluk döneminde uyum ve davranış sorunları. A. Ekşi (Ed.), *Ben hasta değilim* içinde (s. 98-105). İstanbul: Nobel Tıp.
- Elibol Gültekin, S. (2008). *5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ellison, S. & Barnet, B. A. (2010). *Özgüvenli çocuklar yetiştirmenin 365 yolu*. (P. Akkaş, Çev.). İstanbul: Pozitif.
- Erdoğan, İ. (2008). *Sınıf yönetimi*. İstanbul: Alfa.
- Erduran, T. (2012). *Aile içi iletişim ve çocuk gelişimi*. İstanbul: Truva.
- Eryüksel, G. N. (1996). Ana-baba ve ergen ilişkilerinin problem çözme iletişim becerileri, bilişsel çarpıtmalar ve aile yapısı açısından incelenmesi. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Evren Turan, E. (2014). *9-10 Yaş çocuklarının evlilik çatışması algıları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Faber, A. & Mazlish, E. (2003). *Çocuklarla iletişim*. (İ. Van Den Born, Çev.). İstanbul: Kuraldışı.
- Fagan, J. & Iglesias, A. (2000). The relationship between fathers' and children's communication skills and children's behavior problems: A study of Head Start children, *Early Education and Development*, 11, 307-320.
- Fantuzzo, J., Mantz, P., Atkins, M. & Meyers, R. (2005). Peer-Mediated treatment of socially withdrawn maltreated preschool children: Cultivating natural community resources. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34(2), 320–325.

- Fincham, F. D., Grych, J. H. & Osborne, L. N. (1994). Does marital conflict cause child maladjustment? Directions and challenges for longitudinal research. *Journal of Family Psychology*, 8(2), 128-140.
- Galloway, B. & Porath, M. (1997). Parent and teacher views of gifted children's social abilities. *Roeper Review*, 20(2).
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur, Çev.). Ankara: İmge.
- Gordon, T. (2001). *Etkili ana-baba eğitimi: Aile iletişim dili*. (E. Aksay, Çev.). İstanbul: Sistem.
- Gökdağ, R. K. (1999). Çocuk-aile iletişiminde çıkan sorunların tanımlanması ve çözümlenmesinde aile tedavilerinin yeri, önemi ve aile tedavileri. *İletişim Ortamlarında Çocuk Birey Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 35.
- Göknaar, Ö. (2004). *Bilinçli çocuk yetiştirme*. Ankara: Arkadaş.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Grych, J. H., (1998). Children's appraisals of interparental conflict: situational and contextual influences. *Journal of Family Psychology*, 12(3), 437-453.
- Grych, J. H. & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108(2), 267-290.
- Grych, J. H. & Fincham, F. D. (1993). Children's appraisals of marital conflict: Initial investigations of the cognitive-contextual framework. *Child Development*, 64, 215-230.
- Grych, J. H., Harold, G. T. & Miles, C. J. (2003). A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and child adjustment. *Child Development*, 74, 1176-1193.
- Gülay, H. & Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem.

- Gültekin Akduman, G., Günindi, Y. & Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 673-683.
- Gümüşeli, A. İ. (1994). *İzmir ortaöğretim okulları yöneticilerinin öğretmenlerle aralarındaki çatışmaları yönetme biçimleri*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güngören, D. (2011). *Evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güngörmüş, O. (1989). Okul öncesi dönemde baba çocuk ilişkisinin çocuğun gelişimine etkisi. *Ya-Pa 6. Okul öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri*, İstanbul.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına devam eden çocukların sosyal becerilerinin değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 133-144.
- Gürşimşek, I., Girgin, G., Harmanlı, Z. & Ekinci, D. (2004). Annenin ruhsal belirtileri ile 5-6 yaş dönemi çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi*, 359-369.
- Gürün, O. A. (1984). *Çocuğumuzu tanıyalım*. İstanbul: İnkılap.
- Gürüz, D. & Temel Eğinli, A. (2014). *İletişim becerileri: anlamak, anlatmak, anlaşılmak*. İstanbul: Nobel.
- Güven, E. (2013). *Çocuğun davranış sorunları ile algıladığı anne baba çatışması arasındaki ilişkiler: Duygu sosyalleştirmenin aracı rolü*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güvercin, A. (2012). Eşimizle iletişim. H. Odabaşı (Ed.). *İletişim dünyamız içinde* (s. 120-143). İstanbul: Hayat.

- Hamamcı, Z. & Duy, B. (2005). İletişim Becerisi Eğitimi Programının polis okulu öğrencilerinin iletişim becerileri, iletişim çatışmalarına girme eğilimleri ve benlik saygıları üzerindeki etkisi. *Polis ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 73-82.
- Hergüner, G.; Güven, Ö. & Yaman, M. (1997). Sporun üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri düzeylerine etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 95-101.
- Herrera, C. & Dunn, J. (1997). Early experiences with family conflict: implications for arguments with a close friend. *Developmental Psychology*, 33(5), 869-881.
- Herrera, M. & Little, E. (2005). Behaviour problems across home and kindergarten in an Australian sample. *Australian Journal of Educational & Development Psychology*, 5, 77-90.
- Hogan, K. & Stubbs, R. (2012). *Etkili iletişimin önündeki 8 engel*. (Ö. M. Düzgün, Çev.). İstanbul: Yakamoz.
- Hogg, M. A. & Vaughan, G. M. (2007). *Sosyal psikoloji*. (İ. Yıldız ve A. Gelmez Çev.). Ankara: Ütopya.
- Hortaçsu, N. (1997). *İnsan ilişkileri*. Ankara: İmge.
- Humphreys, T. (2002). *Çocuk eğitiminin anahtarı: Özgüven*. (T. Anapa, Çev.). İstanbul: Epsilon.
- İkiz, F. E., Mete Otlı, B. & Ekinci Vural, D. (2016). Erken çocukluk döneminde görülen problem davranışlar: Öğretmenlerin değerlendirmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 17, 216-229.
- İlaslan, Ö. (2001). *Orta öğretim öğrencilerinin bazı özlük niteliklerinin ve baskın ben durumlarının iletişim becerileri ile ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- İnanç, B. Y., Bilgin, M. & Kılıç Atıcı, M. (2005). *Gelişim psikolojisi çocuk ve ergen gelişimi*. Ankara: Nobel.
- Kaczynski, K. J., Lindahl, K. M., Malik, N. M. & Laurenceau, J. P. (2006). Marital conflict, maternal and paternal parenting and child adjustment: A test of mediation and moderation. *Journal of Family Psychology*, 20, 199-208.

- Kaf, Ö. (2000). Hayat bilgisi dersinde bazı sosyal becerilerin kazandırılmasında yaratıcı drama yönteminin etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 173-184.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği geçerlilik güvenirlik çalışması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Karaca, N. H., Gündüz, A. & Aral, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4, 65-76.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel.
- Karataş, N. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. İstanbul: Mozaik.
- Karcı, Y. (2010). *İletişim meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin empatik iletişim beceri düzeylerine ilişkin bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kayaalp, İ. (2007). *Ailede iletişim*. İstanbul: Elit.
- Keown, L. J., Woodward, L. J. (2002). Early parent–child relations and family functioning of preschool boys with pervasive hyperactivity. *Journal Journal of Abnormal Child Psychology*, 30(6), 541-553.
- Kılıçaslan, E. (2011). *İletişim kurma becerileri*. İstanbul: Kriter.
- Kılıçaslan, F. (2008). *Çocuğumun nasıl eğitmeliyim?*. İstanbul: Turkuaz.
- Kızıldağ, Ö. (2003). *Evlilik çatışması ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin bilişsel bağlamsal çerçeveden incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kocayörük, E. (2011). *Etkili iletişim becerileri*. İstanbul: Kriter.
- Koçak Çelik, D. & Baran, G. (2004). 9-11 yaş grubundaki çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumları ile çocukların benlik kavramı gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(29), 14-25.
- Korinek, L. & Popp, P. A. (1997). Collobarative mainstream integration of social skills with academic instruction. *Preventing School Failure*, 41, 148–152.

- Korkut, F. (2004). *Okul temelli önleyici rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Anı
- Korkut, F. (2005). Yetişkinlere yönelik iletişim becerileri eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 143-149.
- Köker, S.; Evrengöl, A. & Canat, S. (1994). Ergenlerin ana babaları ile iletişimlerini algılama düzeyleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 1(2), 75-78.
- Kutlu, K. (2005). Kişilerarası ilişkilerde çatışma. D. Gürüz ve A. Temel (Ed.), *İletişimde yeni yaklaşımlar* (s. 337-369). İstanbul: Nobel.
- Lawson, D. M. (1988). Love attitude and marital adjustment in the family life cycle. *Sociological Spectrum*, 8, 391-406.
- Levenson, R. W., Carstensen, L. L. & Gottman, J. M. (1993). Long-term marriage: Age, gender, and satisfaction. *Psychology and Aging*, 8(2), 301-313.
- Lewis, G. F. (1988). *The social competence of preschool children's response to conflict and peer acceptance in a mainstreamed classroom*. Ph. D.Theses. United States. Illinois. Universtiy of Illinois at Urbana-Champaign, <https://www.ideals.illinois.edu/handle/2142/69196> adresinden erişilmiştir.
- Lindsey, E. W., Mize J. & Pettit G. S. (1997). Mutuality in parent-child play: consequences for children's peer competence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14(4), 523-538.
- Lindsey, E. W. & Mize, J. (2000). Parent-child physical and pretense play: links to children's social competence. *Journal of Developmental Psychology*, 46(4), 565-591.
- Lupri, E. & Frideres, J. (1981). The quality of marriage and the passage of time: Marital satisfaction over the family life cycle. *The Canadian Journal of Sociology*, 6(3), 283-305.
- Madden, M. E. & Janoff Bulmann R. (1981). Blame, control and marital satisfaction: wives' attribution for conflict in marriage. *Journal Of Marriage And Family*, 43(3), 663-674.
- Mahyuddin, R. & Elias, H. (2010). The correlation between communication and social skills among early schoolers in Malaysia. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 18(1), 167-174.

- McCoy, K., Cummings, M. & Davies, P. (2009). Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior. *Journal of Child Psychology and psychiatry*, 50, 270-279.
- McFarlane, E., Dodge, R. A. B., Burrell, L., Crowne, S., Cheng, T. L. & Duggan, A. K. (2010). The importance of early parenting in at-risk families and children's socialemotional adaptation to school. *Academic Pediatric Association*, 10, 330-337.
- McKay, M., Davis, M. & Fanning, P. (2006). İletişim becerileri. (Özgür Gelbal, Çev.). Ankara: HYB.
- McWhirter, J. & Voltan Acar, N. (2000). *Ergen ve çocukla iletişim: Öğretme, destekleme ve çocuk yetiştirme sanatı*. Ankara: US-A.
- Merrell, K. W. & Wolfe, T. H. (1998) The relationship of teacher-rated social skills deficit and ADHD characteristics among kindergarten-age children. *Psychology in The Schools*, 35(2) <http://eric.ed.gov/?id=EJ569840> adresinden erişilmiştir.
- Mize, J. & Pettit, G. S. (1997). Mothers' social coaching, mother-child relationship style, and children's peer competence: is the medium the message?. *Child Development*, 68(2), 312-323.
- Mutlu, E. (2012). *İletişim sözlüğü*. Ankara: Sofos.
- Nazlı, S. (2007). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Anı.
- Neslitürk, S. (2013). *Anne değerler eğitimi programının 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Selçu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Noller, P., Feeney J. A., Sheehan, G., Darlington, Y. & Rogers, C. (2008). Conflict in divorcing and continuously married families: A study of marital, parent-child and sibling relationships. *Journal of Diverce and Remarriage*, 49(1/2), 1-24.
- Odabaşı, H. (2011). *360 derece iletişim*. İstanbul: Babıali Kültür.
- Oh, K. J., Lee, S. ve Park, S. H. (2011). The effects of marital conflict on Korean children's appraisal of conflict and psychological adjustment. *Journal of Child-Family Study*, 20, 444-451.
- Okan İbiloğlu, A. (2012). Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2). 204-222.
- Onur, B. (1997). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge.

- Orçan, M. (2009). Sosyal gelişim. E. Deniz (Ed.), *Erken çocukluk döneminde gelişim içinde* (s. 127-181). Ankara: Maya.
- Oskay, G. (1990). Değer yargılarından kaynaklanan ana-baba-ergen çatışmasının sosyo-ekonomik ve benzeri değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5, 221- 245.
- Ovalı, H. (2010). *Farklı coğrafi bölgelerde yaşayan bireylerin evlilik çatışmalarının çeşitli demografik özelliklere göre karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Öksüz, Y. (2002). Ergenin kişilik gelişiminde ebeveynin rolü. *Milli Eğitim Dergisi*. 155-156.
- Öksüzöğulları, H. (2013). *4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ömeroğlu, E. & Ulutaş, İ. (2007). *Çocuk ve ergen gelişimi*. İstanbul: Morpa.
- Ömeroğlu, E. & vd. (2014). *48-60 Aylık çocuklar için sosyal beceri destek eğitimi etkinlik kitabı*. Ankara: Fikriale Görsel İletişim.
- Önder, A. (2005). *Okul çağı çocuğu ile iletişim “Sorunların iletişimle çözümü”*. İstanbul: Morpa.
- Öz, İ. (1997a). *Çocuk ve iletişim*. Ankara: Kök.
- Öz, İ. (1997b). *Çocuk ve aile*. Ankara: Kök.
- Öz, İ. (1997c). *Çocuklukta uyum ve davranış bozuklukları*. Ankara: Kök.
- Öz Tan, İ. (2005). *Anne baba olma sanatı*. İstanbul: Alfa.
- Özabacı, N. (2006). Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 163-179.
- Özbey, S. (2009). *Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin (PKBS-2) geçerlik ve güvenirlik çalışması ve destekleyici eğitim programının etkisinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özbey, S. ve Alisinanoğlu, F. (2009). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık çocukların problem davranışlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 493-517.
- Özbey, S. (2012) . Ebeveynlerin evlilik uyumu ve algıladıkları sosyal destek ile altı yaş çocuklarının problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(1), 43-62.
- Özdemir Topaloğlu, A. (2013). *Etkinlik temelli sosyal beceri eğitiminin çocukların akran ilişkilerine etkisi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özer, N. (2010). *21. Yüzyılda anne baba olmak*. İstanbul: Crea.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM.
- Özodaşık, M. (2009). *Kişilerarası iletişim sürecinde algı, ikna ve empatik ilişkiler*. Konya: Tablet.
- Peksaygılı, M. (2005). *Annelerin ve çocukların eşler arasındaki çatışmayı algılamaları ile çocukların uyum davranışları arasındaki ilişkiler*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Peksaygılı, M. & Güre, A. (2008). Eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlik dönemindeki çocukların uyum davranışları: Algılanan çatışmanın aracı ve düzenleyici rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61), 41-58.
- Peterson, J. L. & Zill, N. (1986). Marital disruption, parent-child relationships, and behavior problems in children. *Journal of Marriage and the Family*, 48(2), 295–307.
- Pettit G. S., Brown, E. G., Mize, J. and Lindsey, E. (1998). Mothers' and fathers' socializing behaviors in three contexts: links with children's peer competence. *Merrill-Palmer Quarterly*, 44, 173-193.
- Poyraz, H. & Özyürek, A. (2005). Okul öncesi 5-6 yaş çocuklarının davranış problemleri ve anne babaların disiplin yöntemlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 166.
- Putallaz, M. & Gottman, J. M. (1981). An interactional model of children's entry into peer groups. *Child Development*, 52, 986-994.
- Ramos, M. C., Guerin, D. W., Gottfried, A. W. Bathurst, K. & Oliver, P. H. (2005). Family conflict and children's behavior problems: The moderating role of child

- temperament. *Structural Equation Modeling-a Multidisciplinary Journal*, 12(2), 278-298.
- Razon, N. (1987). Okul öncesi çocukta sık rastlanan uyum ve davranış sorunlarından bazıları ve anaokulunda çözüm önerileri. *Ya-Pa 5. Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri*, 73-85.
- Rehber, E. & Atıcı, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 323-342.
- Reio, T. G.; Maciolek, C. L.; & Weiss, E. M. (2002). The prelevance of anxiety and prosocial behaviors in child-centered and basic skills preschool classrooms. *American Educational Research Association Annual Confrence*. New Orleans, LA, April 1-5. ED476914.
- Rhoades, K. A. (2008). Children's responses to interparental conflict: A meta-analysis of their associations with child adjustment. *Child Development*, 79, 1942-1956.
- Robertson, A. K. (2002). *Etkili dinleme*. (S. Yarmalı, Çev.). İstanbul: Hayat.
- Rogers, S. J., & Amato, P. R. (1997). Is marital quality declining?: The evidence from two generations. *Social Forces*, 75(3), 1089-1100.
- Samancı, O. & Diş, O. (2014). Sosyal becerileri zayıf olan ilkokul öğrencilerinin tutum ve davranışlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 22(2), 573-590.
- Sakız, E. (2011). *Evlilik çatışması ve çocuk uyum problemleri arasındaki ilişkide duygusal güvenliğin ve anne kabul-red algısının aracı etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Sargın, N. (2001). *Çocuklarda ruh sağlığı*. Ankara: Nobel.
- Sarıyüce Körükçü, Ö. (2004). Altı yaş grubundaki çocukların özsaygı düzeyleri ile anne empatik becerilerinin incelenmesi. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Sayers, F., Bingaman, C. E., Graham, R. ve Wheeler, M. (1993). *Yöneticilikte iletişim*. (Doğan Şahiner, Çev.). İstanbul: Rota.

- Saygıdeğer, A. (2004). *Benlik saygısı düzeyleri farklı genel lise öğrencilerinin bazı kişisel özelliklerine göre iletişim becerilerine ilişkin algılarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Saygılı, S. (2004). *Çocuklarda davranış bozuklukları*. İstanbul: Elit.
- Schaefer, B. A., Shur, K. F., Macri Summers, M. & Macdonal S. L. (2004). Preschool children's learning behaviors, concept attainment, social skills, and problem behaviors: Validity evidence for preschool learning behaviors scale scores. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 22(1), 15–32.
- Seven, S. (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51, 477- 499.
- Sezer, T., Yılmaz, E. & Koçyiğit, S. (2016). 5-6 yaş grubu çocukların oyun becerileri ile aile-çocuk iletişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(16), 184-204.
- Sezgin, M. & Akgöz, E. (2009). *Genel ve teknik iletişim*. Ankara: Gazi.
- Shelton, K. H. & Harold, G. T. (2007). Marital conflict and children's adjustment: The mediating and moderating role of children's coping strategies. *Social Development*, 16(3), 497-512.
- Silah, M. (2005). *Sosyal psikoloji: Davranış bilimi*. Ankara: Seçkin.
- Simon, V. A. & Furman W. (2010). Interparental conflict and adolescents' romantic relationship conflict. *Journal of Research on Adolescent*, 20(1), 188-209. <http://www.eric.ed.gov/PDFS/EJ853572> adresinden erişilmiştir.
- Smith, D. & Self, G. D. (1980). The congruence between mothers' and daughters' sex-role attitudes: A research Note. *Journal of Marriage and the Family*, 42, 105-109.
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü. *Aileler için rehber kitapçık*.
- Soylu, Y. & Kağnıcı, D. Y. (2015). Evlilik uyumunun empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 5(43), 44-54.
- Stadelmann, S., Perren, S., Wyl, A. W. & Klitzing, K. W. (2007). Associations between family relationships and symptoms/strengths at kindergarten age: what is the role of

children's parental representations?. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(10), 996–1004.

Stanley, M. (2010). *Çocuk ve beceri*. İstanbul: Ekinoks.

Steelman, L. M., Assel, M. A., Swank, P. R., Smith, K. E. & Landry, S. H. (2002). Early maternal warm responsiveness as a predictor of child social skills. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 23, 135-156.

Stolz, L. M. (1961). Effects of maternal employment on children: Evidence from research. *Child Development*, 31, 749-782.

Storaasli, R.D., & Markman, H.J. (1990). Relationship problems in the early stages of marriage: A longitudinal investigation. *Journal Of Family Psychology*, 4(1), 80-98.

Şahin, S. (2010). 0-6 Yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim. İ. H. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* içinde (s. 170-199). Ankara: Pegem.

Şendil, G. & Kızıldağ, Ö. (2003). Çocuk ve ergenlerde evlilik çatışması algısı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 6, 19-29.

Şener, A., & Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 4(13), 720.

Şenol, S. (2006). *Çocuk ve gençlik ruh sağlığı*. Ankara: HYB.

Şimşek, N. (2008). *Anne-baba-çocuk ilişkisi ve eğitim yaklaşımı*. Ankara: Asil.

Şirvanlı Özen, D. (1998). *Eşler arasındaki boşanmanın farklı yaş ve cinsiyetteki çocukların davranış ve uyum problemleri ile algıladıkları sosyal destek üzerindeki rolü*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Taner Derman, M. & Başal, H. A. (2013). Okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(1), 115-144.

Tarhan, N. (2010). *Toplum psikolojisi: sosyal şizofrenden toplumsal empatiye*. İstanbul: Timaş.

- Tarkoçin, S. & Tuzcuoğlu, N. (2014). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 339-354.
- Taşkın Ü. (2012). *İletişim becerisinin çatışma eğilimi ve algılanan ana baba tutumları ile ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Tayfun, R. (2010). *Etkili iletişim ve beden dili*. İstanbul: Nobel.
- Taylor, R. A. & Machida, S. (1994). The Contribution of parent and peer support to head start children's early school adjustment. *Early Childhood-Research-Quarterly*, 9, 3-4.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. & Sears, D. O. (2007). *Sosyal psikoloji*. (A. Sönmez, Çev.). Ankara: İmge.
- Temiz, G. (2014). *Anne çocuk iletişim becerileri eğitiminin çocukların duyguları tanıma ve ifade etme becerilerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Tepeköylü, Ö.; Soytürk, M. & Çamlıyer, H. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3) 115-124.
- Tepeli, K. (2012). Çocukların istenmeyen davranışlarına karşı annelerin kullandıkları iletilerin niteliksel analizi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 8(1), 138-158.
- Terzi, Ş. (2007). Okullarda yaşanan şiddet önleyici bir yaklaşım: Kendini toparlama gücü. *Aile ve Toplum Dergisi*, 12, 73- 81.
- Tezcan, M. (1981). *Kuşaklar çatışması: Okuyan ve çalışan gençler üzerine bir araştırma*. Ankara: Kadioğlu.
- Tezer, E. (1994). Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: Kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma. 3P Psikiyatri, *Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi*, 2(3), 209-217.
- Thornberry, T. P., Smith, C. A. & Howard, G. J. (1997). Risk factors for teenage fatherhood. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 505-522.
- Tierney, E. (2001). *Başarılı iletişimin 101 yolu*. (Z. Savan, Çev.). İstanbul: Alfa.

- Tomul, E. (2005). Sınıfta öğretmen- öğrenci etkileşimi. H. Kıran (Ed.), *Etkili sınıf yönetimi*. Ankara: Anı.
- Toy, S. (2007). *Mühendislik ve hukuk fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri açısından karşılaştırılması ve iletişim becerileriyle bazı değişkenler arasındaki ilişkileri*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Tozduman Yaralı, K. & Özkan, H. K. (2016). 60-72 aylık çocukların sosyal problem çözme becerileri ile sosyal yetkinlik ve davranış durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 345-361.
- Trommsdorff, G. (1991). Child rearing and children's empathy. *Perceptual And Motor Skills*, 72, 387-390.
- Tuna, Y. (2012). İletişim kavramı ve iletişim süreci. İ. Vural (Ed.), *İletişim içinde* (s. 2-20). Ankara: Pegem.
- Tutarel Kışlak, Ş. & Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Aile ve Toplum*, 5(2), 1-7.
- Tuzcuoğlu, S. & Tuzcuoğlu, N. (2005). *Davranış bozukluğu gösteren çocukları tanıma ve anlama*. İstanbul: Morpa.
- Türkarslan, N. (2007). Boşanmanın çocuklar üzerine olumsuz etkileri ve bunlarla başetme yolları. *Aile ve Toplum*, 9(3), 99-108.
- Uyanık Balat, G.; Şimşek, Z. & Akman, B. (2008). Okul öncesi eğitim alan çocukların davranış problemlerinin anne ve öğretmen değerlendirmeleri açısından Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 263-275.
- Uz Baş, A. (2003). *İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okuyan öğrencilerin sosyal becerileri ve okul uyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ülker, G. (2011). *Evlilik çatışmasının sıklık ve yaygınlığının bazı değişkenlere göre yordanması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Üncü, S. (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumu ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ünlü, S. (2010). Etkili iletişimde çatışma yönetimi. U. Demiray (Ed.), *Etkili İletişim içinde* (s. 190-201). Ankara: Pegem Akademi.

- Vaizoğlu, F. (2008). *Anaokuluna devam eden çocukların sosyal davranışları ile ebeveynlerinin evlilik uyumlarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Vanderwater, E. A. & Lansford, J. E. (1998). Influences of family structure and parental conflict on children's well-being, *Family Relations*, 47, 323-330.
- Velderman, M. K., Bakermans Kranenburg, M. J., Juffer, F., Van Ijzendoorn, M. H. ; Mangelsdorf, S. C. & Zevalking, J. (2006). Preventing preschool externalizing behavior problems through video feedback intervention infancy. *Infant Mental Health Journal*, 27(5), 466– 493.
- Webster Stratton, C., Reid, M. J. & Hammond, M. (2001). Treating children with early-onset conduct problems: Intervention outcomes for parent, child, and teacher training. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33, 105–124.
- Webster Stratton, C. & Wooley-Lindsay, D. (1999). Social competence and conduct problem in young children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 28(1), 25-44.
- Woods, M. B. (1972). The unsupervised child of the working mother. *Developmental Psychology*, 6, 14-25.
- Wolff, S. (1999). *Problem çocuklar ve tedavi (çocuk ve stres)*. (A. Oral ve S. Kara, Çev.). İstanbul: Say.
- Yahaya, A. (2009). The relationship between self-concept and communication skills towards academic achievement among secondary school students in Johor Bahru. *International Journal of Psychological Studies*, 11(2), 25-31.
- Yalçın, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 179-194.
- Yaman, E. (2011). *İletişimin Türkçesi*. Ankara: Akçağ.
- Yaşar Ekici, F. (2014). Aile özellikleri ile okul öncesi eğitime devam eden çocukların problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 70-108.
- Yaşar Ekici, F. (2015). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerileri ile aile özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Hüseyin Hüsnü Tekışık Özel Sayısı) *The Black Sea Journal of Social Sciences*, 7(1), 223-259.

- Yavuzer, H. (1995). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu tanımak ve anlamak*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2005a). *Çocuk eğitimi el kitabı*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2005b). *Çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2010a). *Anne olmak*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2010b). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2013). *Ana-baba-çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Çalışan anne ve çocuk*. İstanbul: Morpa.
- Yıldız, A. (2012). Saldırganlık ve aile. H. Yavuzer (Ed.), *Ana-baba okulu* içinde (s. 403-423). İstanbul: Remzi.
- Yılmaz, A. (2001). *Eşler arasındaki uyum ve çocuğun algıladığı anne-baba tutumu ile çocukların, ergenlerin ve gençlerin akademik başarıları ve benlik algıları arasındaki ilişkiler*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yılmaz, İ. ve Çimen, Z. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 3-14.
- Yılmazçetin Eke, C. & Taner, C. (2005). *Sorunlu çocukları tanıma ve müdahale*. İstanbul: Morpa.
- Yörükoğlu, A. (1993). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür.
- Zıllıoğlu, M. (2003). *İletişim nedir?*. İstanbul: Cem.

EKLER

Ek 1. Milli Eğitim İzin Yazısı

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Mehlika
KAYCIGİZ

Sayı : 36648235/605/1427467
Konu: Araştırma İzni

09.02.2016

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a) Atatürk Üniversitesi'nin 29/01/2016 tarihli ve 1600025678 sayılı yazısı.
b) Atatürk Üniversitesi'nin 26/01/2016 tarihli ve 1600022236 sayılı yazısı.
c) Gazi Üniversitesi'nin 07/01/2016 tarihli ve 302.08.01-561 sayılı yazısı.
d) Erzincan Üniversitesi'nin 29/01/2016 tarihli ve 302.08.01-E.4662 sayılı yazısı.
e) Hanefi AKSAKAL'ın 02/01/2016 tarihli ve 1203076 kayıt numaralı dilekçesi.

İlgi yazılarda belirtilen üniversite ve araştırmacıların İlimiz okullarında araştırma yapma isteği Bakanlığımızın 07/03/2012 tarihli ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi çerçevesinde incelenmiştir. *Araştırmaların, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde, komisyon kararında belirtilen mühürlenmiş veri toplama araçlarının kullanılarak ve ekli listede isimleri belirtilen okullarda* yapılması şubemizce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Turan BAĞAÇLI
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
09.02.2016

Yüksel ARSLAN
İl Milli Eğitim Müdürü

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: erzurun.meb.gov.tr
e-posta: argc25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Çiğdem HOPUR Şb.Mdr.
Tel: (0 442) 234 4800
Faks: (0 442) 235 1032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 42b4-da7b-32af-80f0-1d31 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2. Araştırma Değerlendirme Formu

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü	
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Mehlika KÖYCEĞİZ
Kurumu / Üniversitesi	Gazi Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Ekli Liste de yer alan kurumlar
Araştırmanın konusu	Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları ile ebeveynleri ile iletişim becerileri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı İle
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Araştırma Önerisi
Veri toplama araçları	Genel Bilgi Formu, Problem Davranış Ölçeği, Çatışma Eğilim Ölçeği, Anne-Baba- Çocuk İletişimini Değerlendirme Formu, Sosyal Beceri Ölçeği
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2012/13 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede veli muvaffakatnamesi alınması koşuluyla araştırmanın kabulüne karar verildi.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	
KOMİSYON	
4.2.2016 Komisyon Başkanı Çiğdem HOPUR Şube Müdürü	Üye Tunç AĞAVER
	Üye Engin ÇELEBİ

Ek 3. Örneklemedeki Çocuk Sayısına İlişkin Yazı

**T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 67269960/100/10879712
Konu: Dilekçe

26.10.2015

Sayın Mehlika KÖYCEĞİZ
Lalapasha Mahallesi, Sumbül Sokak, Dursunoğlu Apartmanı, No:4/8
Yakutiye/ ERZURUM

İlgi : 16/10/2015 tarihli bilgi edinme dilekçeniz.

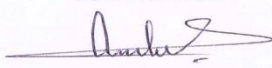
İlgi dilekçeniz ile istemiş olduğunuz İlimiz Aziziye, Palandöken ve Yakutiye ilçelerine ait okul öncesi yaş gruplarına göre öğrenci sayılarını içeren form yazı ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinize sunulur.

Samih KIR
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Ek: Form (1 adet)

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı ile Aynıdır
26.10.2015

Selçuk DİLER
Memur

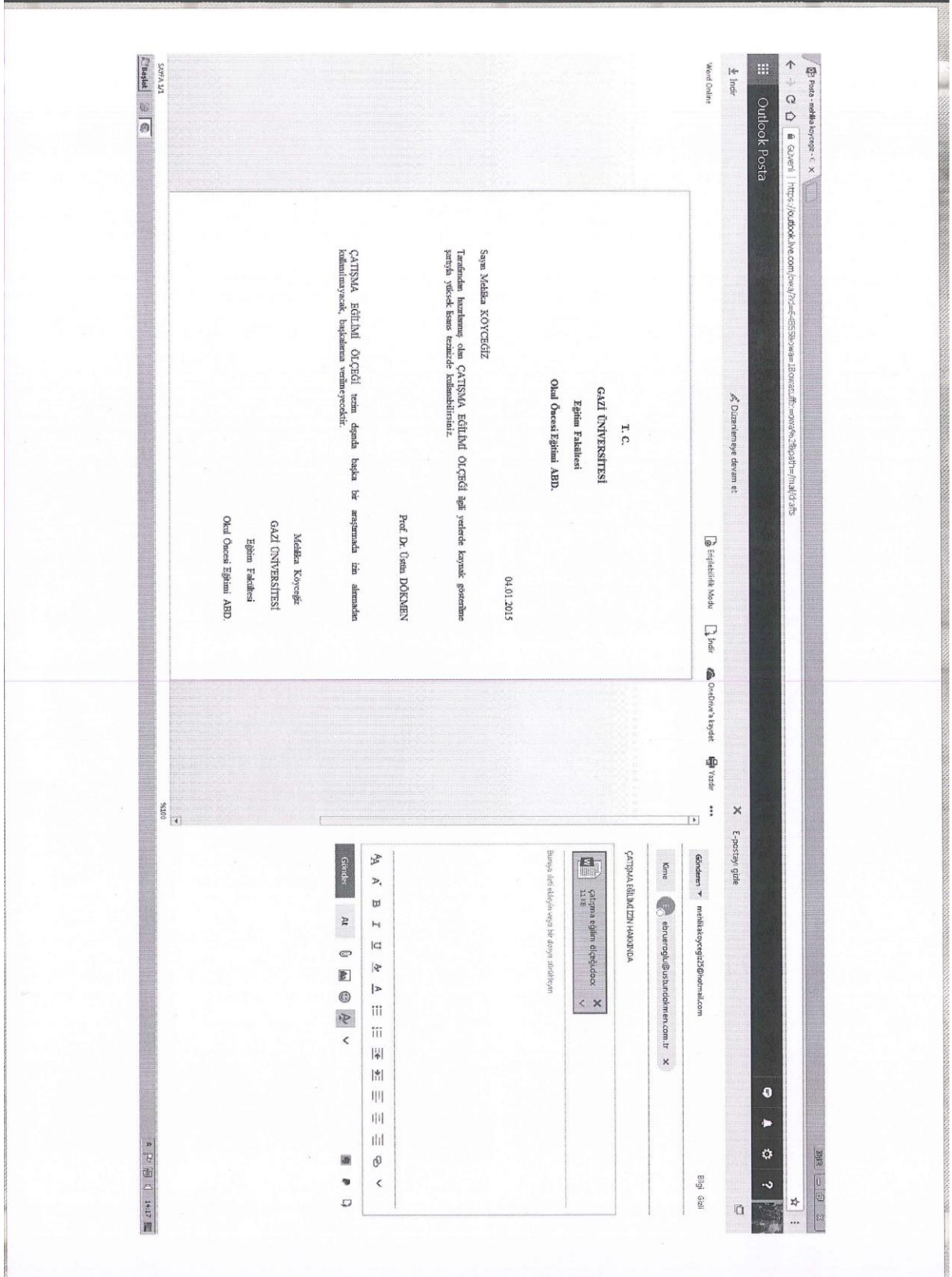
Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğü Yönetim Cad. 2500/ Erzurum
Elektronik Ağ: www.erkurum.meb.gov.tr
Posta: temelegitim25@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin: Ayşegül KORAN
Tel: (0442) 234 48 00 -113
Faks: (0442) 235 10 32

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0579-48a4-3511-9c30-fa6a kodu ile teyit edilebilir.

ERZURUM İLİ 2015-2016 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI 3,4 VE 5 YAŞ GRUBU ÇOCUK SAYILARI				
SN	İLÇE ADI	3 YAŞ	4 YAŞ	5 YAŞ
1	AZİZİYE	47	90	497
2	PALANDÖKEN	121	358	1899
3	YAKUTİYE	101	322	2091
	TOPLAM	269	770	4487

Ek 4. Çatışma Eğilimi Ölçeği İzin Yazısı

Ek 5. Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçekleri İzin Yazısı

T. C.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

Eğitim Fakültesi

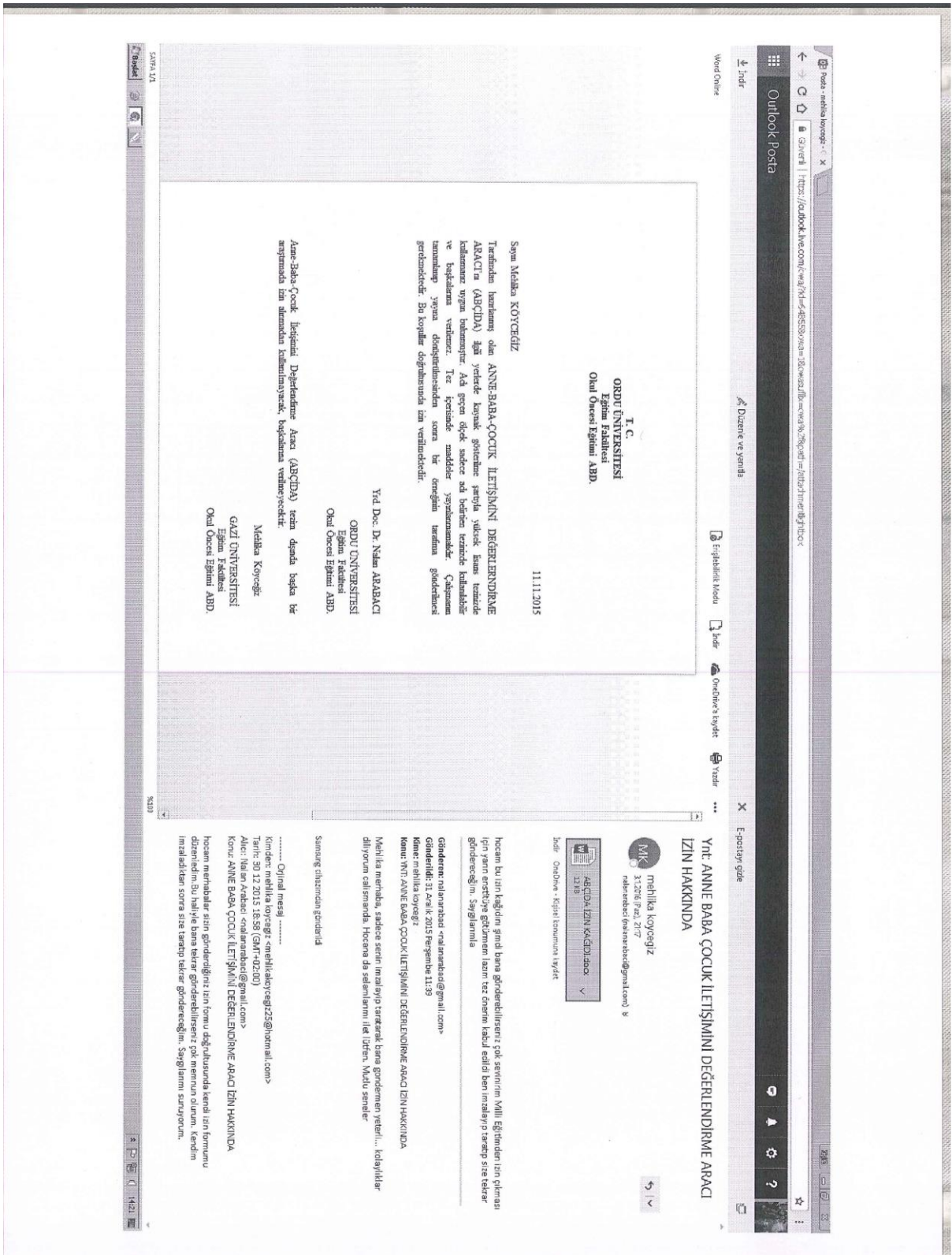
Temel Eğitim ABD.

Sayın Mehlika KÖYCEĞİZ,

Geçerlik ve güvenirlik çalışması tarafımda yapılmış olan Problem Davranış Ölçeği ve Sosyal Beceri Ölçeği' ni Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin İletişim Becerileri ve Çatışma Eğilimleri ile Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi adlı çalışmanızda ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla çalışmanızda kullanmanız için izin veriyorum.

Doç. Dr. Saide ÖZBEY

135

GAZİ GELECEKTİR..